

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

XIV Міжнародної наукової конференції «ІНОЗЕМНА ФІЛОЛОГІЯ У ХХІ СТОЛІТТІ»

25 листопада 2022 року

Запоріжжя – 2022

Затверджено до друку рішенням Вченої ради Запорізького національного університету
(протокол № 4 від 29 листопада 2022 року)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

ФРОЛОВ М. О. – голова оргкомітету, д.істор.н., проф., ректор Запорізького національного університету

ВАСИЛЬЧУК Г. М. – заступник голови, д.істор.н., проф., проректор з наукової роботи Запорізького національного університету

МОРОШКІНА Г. Ф. – заступник голови, к.філол.н., декан факультету іноземної філології, доц. кафедри романської філології і перекладу

ВАПРОВ С. Ю. – к.філол.н., доц., зав. кафедри німецької філології, перекладу і світової літератури

ВАСИЛИНА К. М. – заст. декана з навчальної роботи, к.філол.н., доц. кафедри англійської філології та лінгводидактики

СНІКЄЄВА С. М. – д.філол.н., проф., зав. кафедри англійської філології та лінгводидактики

ЗАЛУЖНА М. В. – заст. декана з наукової роботи, к.філол.н., доц. кафедри англійської філології та лінгводидактики

ЗАПОЛЬСЬКИХ С. П. – к.філол.н., доц., зав. кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови

ЗАЦНИЙ Ю. А. – д.філол.н., проф. кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови

ІВАНЕНКО С. В. – к.філол.н., доц., зав. кафедри іноземних мов професійного спрямування

КАНІБОЛОЦЬКА О. А. – к. пед. н, доц., зав. кафедри викладання другої іноземної мови

ШАРГАЙ І. Є. – к.філол.н., доц., зав. кафедри романської філології і перекладу

БУРДЕ Ж.-Ф. – професор, ЛеМан Університет (м. ЛеМан, Франція)

КОЛЬДО Х. ГАРАЙ – проф. факультету освіти, філософії та антропології, Університет Країни Басків (м. Більбао, Іспанія)

ОЗКАН Й. – доктор філософії, доц. кафедри викладання англійської мови факультету освіти Університету Чукурова (м. Адана, Туреччина)

До збірника увійшли тези доповідей XIV Міжнародної наукової конференції “Іноземна філологія у ХХІ столітті” (25 листопада 2022 р., Запорізький національний університет). Адресовано науковим працівникам, викладачам, аспірантам, студентам філологічних спеціальностей. Відповідальність за достовірність даних, коректність цитувань, науковий рівень та мовно-стилістичне оформлення матеріалів несуть автори публікацій.

Тези доповідей XIV Міжнародної наукової конференції “Іноземна філологія у ХХІ столітті”: Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 158 с.

ЗМІСТ

ADAMBAEVA F. R. The necessity of learning terms of biotechnology sphere	5
АНДРЕЙЧУК Н. І. Метамовний вимір наукового пошуку в науках про мову ...	7
АХМЕДОВА U. K. Difference between project-based learning and traditional learning	11
БЕРЕЖНА М. В. The <i>Matriarch</i> cinematic archetype: narrative analysis	15
БОБРИШЕВА К. О. Функції екфразису у романі Джона Харвуда «The Ghost Writer»	18
ВАСИЛИНА Р. С. Роман «Смерть на Нілі» А. Крісті у інтермедальному перепрочитанні К. Брани (на матеріалі однойменної кінострічки 2022 р.)	21
ВЕРЕМЧУК Е. О. Особливості методики етимологічного профілювання у лінгвокогнітивних дослідженнях	25
ГАЛУЦЬКИХ І. А. Когнітивно-семіотичні аспекти зображення людини в романах-антиутопіях	30
ГАХАРІЯ К. В. Методи дослідження концепту EPIDEMIC в англomовних текстах	32
ГЕРГЕЦ К. В. Екометафора в сучасному англійськомовному науковому дискурсі	35
ГНЕЗДІЛОВА Я. В. Сучасні підходи до інтерпретації поняття “метапрагматична функція”	38
ГОЛУБ Ю. І., ШВАЙКО Б. О. Мовні особливості портретних характеристик у романах Т. Драйзера	41
ГОРОДИЛОВСЬКА М. Т. ‘Alien’ в історії американської правової термінології	44
ДЕЙКУН О. П. Мультиmodalьні тексти Бі-Бі-Сі і їхній переклад українською мовою	48
ДЕМ’ЯНЧУК Ю. І. Комбінація концептуальної метафори та концептуального блендингу: аналіз когнітивних процесів	52
JUMATOV R. Ya. Paradigmatics of locative syntaxemes represented by toponyms in the function of adverbial modifier of place in the Uzbek language	54
ЗАЛУЖНА М. В. Об’єктивація невизначеності засобами англійської фразеології	60
ЗУЄВА О. С. Деконструкція вікторіанського архетипу дитини у романі Джона Хардінга “Florence and Giles”	64
КАЧАК Х. І. Досвід втечі у літературному репортажі	67
КАЧУРИНА М. П. У пошуках відповіді: місце творчості у журналістській діяльності	71
KOZLOVA T. Sustainable education: iconic manifestations of humanistic and ecological values in pedagogical discourse	73
КОНЄВА С. В. Засоби вираження комунікативної категорії евіденційності в англійській та українській мовах	75
КОСТРИКІН А. А., РИБАЛКА К. О. Відеоігри як нова субкультура ХХІ століття	78

LOZOVSKA K. Character's gender impact on their speech	81
MAMEDOVA A.I. Konzept MUTTERSCHAFT in der modernen deutschen Prosa ...	84
MARILLIER T. M. Une étude qualitative de langues	87
MASHARIPOVA N. O., ALLAYAROVA X. A. Asynchronous and synchronous methods of teaching	90
MASHARIPOVA V., GUBAYDULLIN A. Speech translation analyses of the president of the Republic of Uzbekistan, Shavkat Mirziyoyev	92
МІШУКОВА О. М., ТЄЛКОВА О. В. Дискурсивні характеристики іспаномовного ресторанного меню	95
POLYEZHAYEV YU. Australian idioms in mass media communication	99
ПОТАПЕНКО С. І. Дискурс опору президента України Зеленського: «Я маю потребу»	101
ПРИХОДЧЕНКО О. О. Засоби вираження емоційності в романах-трилерах	105
ПРИХОДЬКО Г. І. Етносоціокультурний компонент фразеологічних одиниць	109
ПУЗАНОВ В. М. Проблеми перекладу реклами	113
RAKHIMOVA Kh. K., MATRASULOVA M. M. Approaches using multimedia platforms for teaching English literature online	115
RUZMETOVA O. A. Syntactic-derivational properties of mathematical terms	117
СЕМАШКО Т. Ф. Перцептивні стереотипи у системі сучасного комунікативного простору: лінгвокультурний вимір	119
СЄДАКОВА М. В. Дискурсотворчі концепти у танцювально-спортивній сфері комунікації	123
СОКОЛОВА О. В. Стилiстичне аранжування теми «Нiмеччина-Європа» у політичних промовах Конрада Аденауера	126
ТАРАСЕНКО К. В. Владно-правовий дискурс в романістиці Генрі Робертса («Виклик фортуни» (1590), «Феандер»(1595))	130
ТКАЧ О. В. Стереотипи у контексті віддзеркалення ціннісних орієнтирів суспільства	132
КНАМРАJEVA D., RAJAPOVA R. M. Teaching writing to upper-classes with the help of Mentimeter	135
XUDAYBERGANOVA D. Effective integration of learning management system into tertiary education	137
ШАМА І. М. Символіка художнього заголовка в ракурсі титрології та перекладу	142
ШЕВЧЕНКО О. І. Teleological sublimation of the meaning of a word in the English language political discourse	146
ШИМЯНОВА М. В. Формування лексики з просторовим компонентом у південноафриканському варіанті англійської мови	151
ШИРОКОВА І. І. Гіпербола як художньо-мовленнєвий засіб актуалізації індивідуально-авторської картини світу В. Блейка	154

THE NECESSITY OF LEARNING TERMS OF BIOTECHNOLOGY SPHERE

Introduction. In today's world, biotechnology is developing day by day, production processes are growing rapidly, and products synthesized on the basis of biotechnology are increasingly becoming an indispensable and necessary means of using medicine, pharmaceuticals, food industry, and secondary energy resources in all areas of life. The increasing popularity of the language creates the need for large-scale exchange of information between specialists who communicate in different languages. The development of terminology undoubtedly reflects the progress of one or another field of knowledge. New terms appear on the basis of the basic vocabulary and on the basis of the vocabulary of the common language [Adambaeva 2022].

At the new stage of the prospective development of the Republic of Uzbekistan, linguists were assigned a number of tasks to study and systematize biotechnology terms, as well as to compile a dictionary of biotechnology terms. One of the requirements of the present time is to teach students the linguistic and extralinguistic aspects of biotechnology terms in English and Uzbek, based on the needs of enterprises in the field. Therefore, there is a need to apply the formation of biotechnology terms in English and Uzbek languages and their regulation, to describe them from a structural, semantic and stylistic point of view, as well as to study the linguistic and cultural aspects of biotechnology terms used in English and Uzbek languages.

The need to learn the terminology of biotechnology is based on the fact that this field occupies an important place in all aspects of our life and its practical significance. Before defining the theoretical basis of terms related to biotechnology, elucidating the principles of its specific formation, it is appropriate to study the

scientific works carried out in the field of term and terminology theory in general, to pay attention to the approaches to classification and description of these concepts. After all, there is an axiom that the majority of terminological units are formed on the basis of extralinguistic factors.

The correctness and strictness of the terms indicate the level of science, enlightenment, and culture of this nation. The development and regulation of terms varies in different fields of science and depends on the development of a particular science. As this development continues, so the emergence and regulation of new terms will be. The fact that the terms are not developed and not regulated also affects the style of speech [Abdurahmonov, Mamajonov 2002]. Therefore, the regulation of terminology and its correct translation are of great importance not only in the scientific field, but also in social life. Despite the fact that the emergence of the terminology dates back to the 16th century, scientific works dedicated to its theoretical understanding date back to the first quarter of the 20th century. The term "Biotechnology" has become very important in the 21st century. The probabilities and possibilities behind this focus on biotechnology are its boundless potential to serve and benefit humanity.

Biotechnology is the science of methods and technologies for the production of valuable substances and products using natural biological objects, parts of cells and processes. The terminology of the field of biotechnology has recently begun to attract the attention of linguists, which confirms that this science is at an active and promising stage of development [Vasileva 2015].

The biotechnological terminological system is a complex phenomenon, because the science of biotechnology itself appeared at the beginning of the 21st century, it includes several dozen disciplines and directions, and its terminology is derived from the terminology of related sciences - biology, medicine, genetics, ecology, bioethics, philosophy, sociology, psychology, law.

Conclusion. Consistent reform and development in all aspects of life is increasing the number of international terms entering the lexical level of the language. Terminology is constantly expanding in areas where new technologies are

most widely used. It requires people working in this field to know the terms and concepts of their profession thoroughly and correctly. It should be emphasized that the effective use of the rich experiences gained in world linguistics in the research of terms related to biotechnology in the Uzbek language, the creation of dictionaries and to a certain extent in their regulation will give good results. From this point of view, it is important to research Uzbek biotechnology terminology with its English alternatives in a cross-sectional aspect.

References

- Adambaeva F.R. Biotechnological terms in English and their structural features. *Newsletter of Khorezm Ma'mun Academy*. Khiva, 2022. №5/3. P. 5-7.
- Abdurahmonov G., Mamajonov S. Uzbek language and literature. Tashkent : Uzbekistan 2002. P. 84-85.
- Vasileva S. L. Morphological characteristics of English and Russian biotechnological one-component terms. *Philological Sciences. Questions of theory and practice*. №2 (44). 2015. P. 50-52.

АНДРЕЙЧУК Н. І.

(Львівський національний університет імені Івана Франка)

МЕТАМОВНИЙ ВИМІР НАУКОВОГО ПОШУКУ В НАУКАХ ПРО МОВУ

Сучасна наукова спільнота тлумачить метамову як **інструмент пізнання**, який застосовує низку відношень для представлення організації об'єктного поля і спрямований на забезпечення його адекватного опису [Remm 2017], що робить його вагомим для усіх без винятку наукових описів. Результати проведеного дослідження метамовного виміру наукового пошуку в науках про мову представлено з опорою на низку поданих нижче міркувань.

1. При тлумаченні поняття метамови увагу зосереджено на а) дослідженні історії виникнення терміна та формування його морфемної структури; б)

динаміці зміни поглядів на його тлумачення та в) тенденціях розвитку метамови сучасного мовознавства.

2. В основу дослідження покладено принцип історизму, що передбачає розгляд мовних явищ у контексті їхньої еволюції, і системності мовних одиниць. Мета дослідження зумовила використання етимологічного аналізу (використано прийом реконструкції значень для з'ясування початкової ланки у формуванні семантики досліджуваної морфеми), коментування словникових дефініцій (для встановлення логіки зв'язків досліджуваної морфеми з кореневою морфемою), методу лінгвістичного моделювання (для створення наукової моделі еволюції семантики поняття метамови) та описового методу (для опису семантики залучених до аналізу лексичних одиниць).

3. Стверджується, що визначальним компонентом у морфемній структурі терміна *метамова* є морфема *μετά*, яка початково функціонувала у старогрецькій мові як прийменник. Пригоди цього прийменника розпочалися у 70 році до Хр., коли Андронікус з Родосу використав його для впорядкування книг у бібліотеці і дав назву *μετά τὰ φυσικά* (*meta ta physika*) тринадцяти трактатам, які традиційно розміщувалися після трактатів з фізики та природничих наук, написаних Аристотелем. Прийменник був згодом перетлумачений латинськими авторами, для яких 'метафізика' стала наукою, що перевершує фізичну науку. Прийменник починає функціонувати як префікс, що було нерідким явищем у старогрецькій та й у слов'янських мовах, де питомі префікси розвинулися з відповідних прийменників [Городенська 2000, с. 484].

4. Розглянуто статус морфеми *μετά* в сучасному мовознавстві, який залишається дискусійним. Її а) розглядають як префікс; б) відносять до групи препозитивних компонентів на кшталт *демо-*, *макро-*, *мега-*, *моно-*, на позначення яких у науковій літературі використовують понад десять назв: 'префіксоїд', 'напівпрефікс', 'префігований елемент', 'субпрефікс' та ін.; в) зачисляють їх до класу 'морфемоїдів' без певного морфемного статусу. Обґрунтовується думка, що для з'ясування статусу іншомовних одиниць слід застосовувати якісний та кількісний підходи. Перший передбачає встановлення

семантичних та функціональних характеристик досліджуваної одиниці і ґрунтується на тому, що словотвірні морфеми слід розрізняти на основі аналізу семантичного зв'язку між твірними і похідними словами. Опираючись на класифікацію Єжи Куриловича, який виокремлює синтаксичні (зберігають значення твірного слова і лише змінюють його синтаксичні ознаки) та лексичні (змінюють семантику твірного слова) деривати [Kuryłowicz 1964], відносимо слова з компонентом *мета-* до лексичних.

5. Постулюється, що серед значної кількості термінів, які містять компонент *μετα*, чи не найвагомішим сьогодні є термін 'метамова'. Його поява була породжена визнанням потреби розрізняти рівні об'єкта опису та самого опису. Зазначене розрізнення першим сформулював німецький логік і математик Давид Гілберт (1862 – 1943). Ще один логік і математик, який був співзасновником та чільним представником Львівсько-Варшавської школи філософії та логіки, першим розмежував мову та метамову. Це був Станіслав Лєснєвський (1886 – 1939), і якого пізніше популяризував його учень Альфред Тарський (1902 – 1983).

6. Розглядаються підходи до тлумачення метамови у сучасному науковому дискурсі. Зазначається, що, **по-перше**, метамова тлумачиться як знакова система, що застосовується для опису об'єктної мови. Це може бути: а) система природної мови, зокрема термінологічні системи, створені засобами мови опису, та б) знакові системи для створення моделей природних мов, а саме семіотичні коди для семантичного та синтаксичного опису природних мов. **По-друге**, метамова тлумачиться як фрагменти природної мови, що застосовуються як посередники для вивчення однієї мови на основі іншої та їхнього порівняння в процесі вивчення.

7. Беручи до уваги ці тлумачення, запропоновано поділ одиниць метамови на чотири типи: 1) ідентичні до мови опису (терміни та їхні визначення); 2) утворені на перетині метамови та мови-об'єкта (як у теорії 'зміст – текст' Олександра Жолковського та Ігора Мельчука для побудови моделей природної мови); 3) фрагменти природної мови (наприклад,

семантичні примітиви) та 4) без спільних для метамови та мови-об'єкта елементів.

8. Виокремлено три фактори, які забезпечують виняткову вагомість метамови для кожної науки: 1) усіляка наука, яка хоче здобути визнання, потребує критерію 'науковості', тобто наявності чіткої теорії, яка її пояснює, і обов'язковою частиною якої є метамова; 2) метамова дозволяє чітко виявити, як різняться гносеологічні погляди у різних наукових підходах, оскільки вона не може застосовуватися незалежно від її осмислення в загальній системі ідей; 3) утвердження нормативної метамови, якщо тлумачити її як терміносистему науки, має вплив на розвиток теоретичних ідей у дисципліні.

9. Стверджується, що у сучасній науці про мову є чотири форми наукового представлення знань: 1) логіко-понятійна система знання; 2) код, що застосовується для запису змісту знання; 3) різні типи текстів, у яких представлено знання; 4) термінологічна система. Насамперед мовознавство спрямоване на створення метамовної системи, що фактично означає досягнення професійного самоусвідомлення, коли ми хочемо віднайти науку у самій науці.

10. Обговорюється теза, що у сучасному мовознавстві особливої вагомості набувають терміни семіотики, а остання отримує статус метатеорії здатної забезпечити розуміння ходу наукового дослідження. Як приклад розглядаються такі одиниці метамови семіотики як 'представлення' (*representation*) та 'інтерпретація' (*interpretation*).

Література

Remm T. Semiotic space and boundaries – between social constructions and semiotic universals. *New Semiotics Between Tradition and Innovation: Proceedings of the 12th World Congress of the International Association for Semiotic Studies (IASS/AIS)*. IASS Publications & NBU Publishing House 2017. P.517–525.

Городенська К. Г. Префіксальне словотворення. *Українська мова. Енциклопедія*. Київ: Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2000. С.484.

Kuryłowicz J. The inflectional categories of Indo-European. Heidelberg: Carl Winter, Universitätsverlag, 1964. 246p.

DIFFERENCE BETWEEN PROJECT-BASED LEARNING AND TRADITIONAL LEARNING

Introduction. Firstly, if we look at the history of project-based learning, which is one of the modern and high-quality teaching methods, a number of scientists have conducted various studies on it. For the first time, this method was adapted to medical school in 1960 and performed at McMaster University in Canada. After giving effect, other fields such as economics, engineering, and law soon started to implement these approaches to train their students to deal with real-life situations and problems in EFL classrooms.

In the XXI century, project-based learning has become more clarified which helps students to work on themselves, choose what to learn, and engage them in hands-on learning. According to the research carried out at Stanford and Vanderbilt Universities, students who use PBL performed more actively and succeeded in achieving sufficient outcomes than students in other traditional schools such as in math, problem-solving, and planning.

Main part. The main goal of using PBL in EFL is that students will be able to develop other skills and apply them to deal with real examples. This method is based on students-centered pedagogy in that students acquire their background knowledge through analysis of real-life contexts. The teacher gives extended periods for them to create hands-on activities, and solve or learn new information to questions. For example, according to the studies of Perrault and Albert, their results of the PBL task among college students setting surrounding making a communication campaign for the campus' sustainability office, found that after finishing the project in small groups the students had considerably more positive attitudes toward sustainability than before working on the project. The example is aforementioned in the webpage of the social network. As an example of how the project-based learning method has worked

for students, we can see this in our study. That is, we can work with our group in this learning approach and respond to various discussions together than in other approaches. In addition, we will have enough opportunities to work independently and search for different information, to study them together with real-life events. In our University, we have completed many assignments given by teachers in this learning method.

Example. Students are given a task to make a project on the topic "What is the most important in my life". Through this project, students can understand what they need, and what they should put first. They will have a week to complete this task and this given time helps to research more. Students should show the result of this task by making a poster or by making a video. The task can be done individually or in small groups.

While the meaning of project criteria can differ from school to school, and PBL is sometimes used compatibly with "experiential learning" or "exploratory learning," the characteristics of project-based learning are clear and stable. We can see some features of PBL based on the ideas of John Dewey

- Focuses on the student's open-ended question or problem and the solution provided in response to it
- Ensuring that students are academically understood and able to do equally
- Is inquiry-based, it stimulates students' inner curiosity and raises questions because it encourages students to think differently in search of answers.
- Uses 21st-century skills like critical thinking, communication, collaboration, and creativity, among other learning skills.⁷
- Inclusion in the process, taking into account the choice of students
- Allows a chance for feedback and review of the plan and project using different negotiations as in real life
- Requires students to present their problems, research process, methods, and results, just as scientific research or real-world projects must stand before peer review and constructive criticism

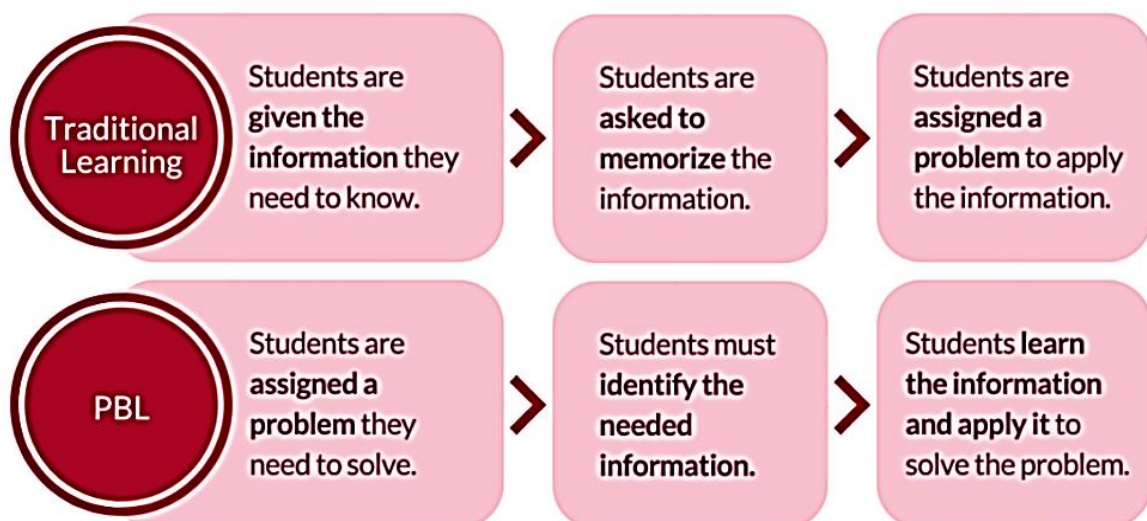
As to comparing the PBL with other modern methods, it takes quite a long time

to observe how this method will proceed and what the result will be. While many other modern methods are suitable for students of all ages, project-based learning differs from others in that it is mainly suitable for high-level students.

Because through this, students have to find independent information, work more on themselves, and create something new. It can be seen that students develop several skills entailing critical, communication, and creativity. The old traditional method never goes beyond the scope of very academic. Project-based learning helps connect students with the world beyond the EFL and connects them with the real world, preparing them to accept and cope with challenges.

Instead of short-term memorization or learning through GTM, project-based learning allows students to involve deeply with target-specific structure, leading to holding and memory. PBL also improves students' overall engagement with learning due to its ability to engage students. The PBL structure helps build intrinsic motivation in each student because it focuses student learning on a central question or problem and a meaningful outcome. Students want to understand the answer or solution when the teacher knows what they know and understand.

The PBL Learning Process

Conclusion. The old-school model of passively learning information and telling it out of context is no longer sufficient to prepare students to survive in today's evolving

world. Solving more complex problems requires students to develop foundational skills such as reading, writing, and math and 21st-century skills which teamwork, problem-solving, research, time management, information synthesis, use of high-tech tools require them to have. With this combination of skills, students will be able to become the director and manager of the learning process guided by a qualified teacher. By giving students a project, we can achieve better results than by having them sit in the classroom and talk about everything for them. It allows children to go out and learn deeper about the given topic, to better understand the topic. In this way, students learn to show their abilities independently and learn more about the subjects of their choice. Learning should be encouraging and interesting, and children should involve themselves in real-life facts. Another great difference between project-based learning and traditional learning is that topics are chosen by students themselves or assigned by teachers based on student interests. Students can exercise choice based on their interest in choosing a real-life issue shown in the project. Choosing interest-based projects gives students a unique perspective on solving a variety of problems in a classroom, where traditional classroom teaching involves question/answer-based essays and writing exams, while assignments are given to all students in the class and this is their own. On the way, it causes a feeling of boredom among students.

References

- Barker, T. S., Sturdivant, V. A., Smith, H. W., Jr. Adult students in the college classroom.1999.
- Beckett, G. H., & Miller, P. C. Project-based second and foreign language education. Past, present, and future. Greenwich, CT : Information Age Publishing. 2006.
- Jamol Jalolov Chet tili o'qitish metodikasi . Taskent : O'qituvchi. 2012.
- Ochilov M. New pedagogical technologies. Karshi. Nasaf. 2000.
- <https://www.edutopia>
- <https://elearningindustry.com>
- <https://www.powerschool.com>

THE MATRIARCH CINEMATIC ARCHETYPE: NARRATIVE ANALYSIS

The concept of the archetype has been used to explain how people respond to other people, story characters, and media. This notion is potentially useful to personality psychology, as well as to media studies and the humanities. However, empirical research on the archetype is sparse [Faber & Mayer 2009, p. 310].

The present study focuses on the narrative analysis of the language used by *the Matriarch* archetype characters featuring in mainstream cinema. Supposedly, the characters of the same archetype being motivated by identical needs and living alike life stories tend to use similar language. The paper examines the turns of the characters representing the Matriarch in the *Marvel Cinematic Universe (MCU)*.

In average, female characters in the *MCU* have a ratio of 1:2 / 1:3 to male characters, depending on the film. *The Nurturer*, *the Matriarch*, and *the Father's Daughter* archetypes frequently feature in the *Marvel Cinematic Universe* films [Berezhna 2022, p. 56]. *The Matriarch*, being a comparatively frequent figure in the films, nevertheless is rarely the central heroine. *The Matriarchs* are usually strong women standing behind strong men, being girlfriends/wives or mothers of the (super)hero: Peggy Carter (the girlfriend/wife of Captain America), Pepper Potts (the girlfriend/wife of Tony Stark), Nakia (the girlfriend of Black Panther), Jane Foster (the girlfriend of Thor) [Berezhna 2022, p. 58], and Ramonda (the mother of Black Panther). Melina Vostokoff (*Black Widow*, 2021) is the only character of the archetype, standing behind a strong female hero; Melina is the stepmother of Natasha Romanoff, the only woman in the original team of the Earth's mightiest heroes, the Avengers.

Despite giving different names for the archetype, various researches distinguish similar characteristics for the characters. Thus, Cowden, LaFever, & Viders propose

the Boss archetype, who takes charge of her circumstances and makes things happen before most people get off the couch. She is a strong, tough woman, who gets her way no matter what the obstacles. She remains unconcerned when she ruffles feathers and steps on toes. Her goals and priorities are far more important than hurt feelings. She is outspoken, resourceful, and persuasive... Once she decides to love, she is fierce and intense – capable of wrapping her loved ones in a strong, caring embrace. Whatever this woman decides to do, she does it with intensity and gusto. *The Boss* knows how to focus and accomplish anything [Cowden et al. 2013, p. 57].

Faber & Mayer offer *the Ruler* archetype, who is represented by a strong sense of power and control: the leader; the boss; the judge. Highly influential, stubborn, even tyrannical. Maintains a high level of dominance; can apply to an administrator, arbiter, or a manager of others [Faber & Mayer 2009, p. 309].

The present paper is based on the typology of archetypes by Schmidt, who defines *the Matriarch* archetype as the woman in charge. *The Matriarch* sees to the needs of her family and demands respect in return. She is extremely strong, resourceful and tough skinned. She does not take it well if her husband is unfaithful, and she will not just sit by and ignore the wrongs done to her. She is a very strong and committed woman. Her husband becomes her life, and she sees their union as entering into a legal agreement with one another. She takes pride in running a strong household. Without a family of her own, she will put all of her energy and strength into starting her own company and creating a surrogate family with employees [Schmidt 2007, p. 63].

The Matriarch's motive is to rule and govern. She is a loyal wife and impartial sovereign. She is represented by the characters of high social standing. Her narratives are those on order, (self-)esteem, achievement, independence, appreciation, respect, affection, obedience, hierarchy, tradition, and structure [Berezhna 2022, p. 59]. The Matriarch speaks about her family / company / country, as their prosperity is important for her. She needs order and respect in her life. Other people should recognize her efforts and achievements.

Virginia “Pepper” Potts is the CEO of Stark Industries, a company formerly run

by her late husband, Tony Stark, also known as Iron Man. Pepper's minor role as Tony's assistant turned CEO and eventually superheroine when she makes her debut as Rescue in *Avengers: Endgame* represents one of the most complex yet underrepresented female character developments in the MCU [Olufidipe & Echezabal 2021, p. 1]. Pepper is one of the examples, representing *the Matriarch* archetype as a woman of a high hierarchical role. Pepper (*Iron Man 2*, 2010) has a doubled responsibility as she cares for Tony Stark and Stark Industries: *I never know if you're gonna kill yourself or wreck the whole company*. She expects appreciation of her efforts: *I am trying to run a company. Do you have any idea what that entails? ... all I'm doing is putting out your fires and taking the heat for it. I am trying to do the job that you were meant to do*. Pepper needs recognition for her work: *What are you thinking? Did you just donate... Our entire modern art collection to the... No, you know what? I think I'm actually entitled to say "our" collection considering the time that I put in, over ten years, curating that*.

The Matriarch may be the head of the family, making all the key decisions. Melina (*Black Widow*, 2021) is both the matriarch and the mastermind behind the attack on the Dreykov's headquarters. Having pretended to be the adopted mother of Natasha Romanoff and Yelena Belova and seeing her adopted daughters for the first time in about twenty years, she naturally shifts into the parental mode: *Natasha, don't slouch... You're going to get a back hunch... Eat a little something, Yelena, for God's sake*. She commands her husband and daughters to make the plan work: *Don't throw a fit... Instruct them to confine us on level zero... Natasha, to block receptors in olfactory center, you have to sever the nerve... We have to go*.

Christine Palmer (*Doctor Strange in the Multiverse of Madness*, 2022) is the Matriarch, being responsible for the Multiversal research program and keeping her reality in order, despite the intrusion of Multiversal travelers: *You're visitors from another universe. Your magnetic signatures could be radioactive, you may be carrying diseases we just don't have treatments for. Hence, these amazing polycarbonate fishbowls... Because you're dangerous, Stephen*.

Ramonda (*Black Panther*, 2018), trying to keep order in the kingdom, publicly

confronts her son T'Challa and gives him orders despite his being the king of the country: *Son. We have entertained this charlatan for too long. Reject his request... Do not do this, T'Challa... T'Challa, what do you know of this?*

The further research aims to create a coherent system of psycholinguistic female archetypes frequenting in English-language films of the first quarter of XXI century.

References

- Berezhna M.V. Typology of Female Psycholinguistic Archetypes in Marvel Cinematic Universe. Закарпатські філологічні студії. 2022. Вип. 24, том 1. С. 56-60. doi:10.32782/tps2663-4880/2022.24.1.11
- Cowden T.D., LaFever C., & Viders S. The Complete Writer's Guide to Heroes & Heroines: Sixteen Master Archetypes. Pasadena, CA: Archetype Press, 2013. 214 p.
- Faber M. A., & Mayer J. D. Resonance to archetypes in media: There's some accounting for taste. Journal of Research in Personality, vol. 43, no. 3, 2009. P. 307-322. doi:10.1016/j.jrp.2008.11.003
- Olufidipe F., & Echezabal Y. Superheroines and Sexism: Female Representation in the Marvel Cinematic Universe. Journal of Student Research, vol. 10, no. 2, 2021.
- Schmidt V. The 45 Master characters. Cincinnati, Ohio: Writers Digest Books, 2007. 338 p.

БОБРИШЕВА К. О.

(Запорізький національний університет)

ФУНКЦІЇ ЕКФРАЗису У РОМАНІ ДЖОНА ХАРВУДА «THE GHOST WRITER»

Екфразис – важливий предмет сучасних літературних досліджень. Відомий ще з античності, цей феномен з часом перетворився на невід’ємний елемент інтермедіального дискурсу. Екфразис, під яким традиційно розуміється опис візуального мистецтва вербальним способом [Olson 2018], демонструє взаємозв’язок мистецтв між собою [Бойчук 2013]. Частіше за все при описі важливу роль відіграє особисте сприйняття [Генералюк].

Основні функції екфразису – образотворча, наративна, метанаративна та

психологічна – розглядаються нами на матеріалі роману Джона Харвуда «The Ghost Writer», де представлені приклади фактичного, за визначенням Голландера [Юхимук 2013], екфразису.

Так, образотворча функція екфразису реалізується через детальний опис кольорів, технік і навіть матеріалів, на яких виконані твори живопису. Останні є важливою вказівкою на час, географію та період створення згаданих предметів мистецтва.

Наративна функція екфразису спрямована на розгортання і доповнення вже існуючого світу твору. На прикладі «The Ghost Writer» Джона Харвуда ми бачимо, що опис усіх предметів образотворчого мистецтва є важливим структурним елементом. Так, новела «Серафіна» [Harwood 2005], яка й сама виступає «текстом в тексті», доповнюється описом картини як головного каталізатору дій. Мотив «оживленої картини», яка виразно нагадує прерафаелітський живопис, і її згубний вплив на лорда Етмунда алюзивно відсилають нас до «Портрету Доріана Грея» Оскара Уайльда, закладаючи основи формування вікторіанського метатексту в романі Харвуда.

Іншим прикладом розгортання наративної функції екфразису може слугувати опис портрету леді де Вере [Harwood 2005], який слугує порадиником та «ментором» для героїні іншого «твору у творі» і є вирішальним чинником у визначенні долі спадщини колись закоханого у леді де Вере митця.

Центральним предметом живопису в романі виступає картина «Утопленик» [Harwood 2005], згадки про яку є наскрізними в тексті і тісно пов'язані з мотивами божевілля, родинного спадку, прикрої таємниці тощо. Як і решта згаданих в романі картин, «Утопленик» є «живою картиною», вплив якої драматично позначається на долях героїв.

Звідси наступна функція екфразису – психологічна. Картини, згадані в романі, слугують для розкриття внутрішнього світу персонажів, що взаємодіють з ними. Так, еволюція мистецьких смаків протагоніста ілюструє його внутрішнє зростання. Лорд Етмунд, поціновувач оголеної натури, демонструє в такий спосіб свою хтивість і розпусту. Корделія, улюбленою

картиною якої був портрет бабусі де Вере, врешті решт приймає на себе її роль, роль голови сім'ї, незламної жінки. Генрі, що зацікавився «Утоплеником», метафорично тоне у безумстві і навіть візуально починає нагадувати зображеного на картині чоловіка. Нарешті, творець згаданих картин використовує живопис як маніфестацію свого психічного стану: то світлого й піднесеного, то химерного й похмурого.

Серед інших артефактів, що функціонують як засіб непрямого психологізму, варто згадати ляльку із вставної новели «Народжена літати» [Harwood 2005]. Вона є відображенням страхів героїні та має метафоричний зв'язок з минулим поета. Звернення Харвуда до ляльки, з одного боку, продовжує тривалу традицію зображення «автоматонів», чия жахлива подoba до людини (у вікторіанській Англії перуки для ляльок робили з натурального волосся) неодноразово експлуатувалася в готичній літературі. З іншого боку, образ ляльки часто використовувався в творах, присвячених месмеризму. Символічно, що наприкінці твору антагоністка, відома під іменем Аліси Джессел, що так само носить перуку, назве героя своєю лялькою, себто, безвільним предметом своїх маніпуляцій.

Важливу роль відіграє в романі опис інтер'єрів і фасадів: вони змінюють вигляд в залежності від модальності (чи то реальної, чи то художньої) – як-от маєток Стейплфілд в розповідях матері героя і наяву, або альтанка в новелі про Розалінд [Harwood 2005].

Тож на прикладі творі « The Ghost Writer» ми бачимо, що екфразис слугує важливою складовою для формування атмосфери та загального емоціонального забарвлення твору, виконує наративну, метанаративну та описову функції.

Література

- Бойчук А. Інтермедіальна функція екфразису в літературному тексті для дітей (трилогія М. Носова про Незнайка). *Науковий вісник Чернівецького національного університету. Слов'янська філологія*. 2013. Вип. 697-699. С. 40-44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchnusf_2013_697-699_10
- Генералюк Л. Виклики екфразису. *Література і виклики екфразису*. URL: <https://ukrlit.net/info/media/7.html>

Юхимук Я. В. Екфразис : Вербальні образи мистецтва : монографія / за ред. Т. Бовсунівської. Київ: Київський університет, 2013. С. 80–108.

Harwood J. The Ghost Writer. Boston : Mariner Books, 2005 326 p.

Olson R. What is Ekphrasis? Oregon University, 2018 URL: <https://liberalarts.oregonstate.edu/wlf/what-ekphrasis>

Webb R. Ekphrasis, Imagination and Persuasion in Ancient Rhetorical Theory and Practice. Farnham, England / Burlington, VT : Ashgate, 2009. 238 p.

ВАСИЛИНА Р. С.

(Запорізький національний університет)

**РОМАН «СМЕРТЬ НА НІЛІ» А. КРІСТІ У ІНТЕРМЕДАЛЬНОМУ
ПЕРЕПРОЧИТАННІ К. БРАНИ (НА МАТЕРІАЛІ ОДНОЙМЕННОЇ
КІНОСТРІЧКИ 2022 Р.)**

Творчість Агати Крісті традиційно є невичерпним джерелом сюжетів та образів для кінематографісти різних поколінь. Нагадаємо, що перші екранізації детективних романів майстрині слова побачили світ у 1930х, а найновіші кіноверсії з'явилися у поточному році (*“Why didn't they ask Evans?”* та *“Death on the Nile”*). Водночас, спектр мультимедійних репрезентацій детективів Дами Агати є доволі широким: від театральних постановок до комп'ютерних ігор.

До числа улюблених детективів відноситься і твір «Смерть на Нілі» (1937 р.) [Christie 2005]. Він був вперше представлений на екрані у 1978 році, згодом був відзнятий як епізод серіалу, крім того, поширювався у вигляді радіоадаптації, графічного роману і навіть детективної відеогри [Cameron 2022]

У 2022 році до процесу переосмислення детективу «Смерть на Нілі» А. Крісті вдався і відомий кінорежисер К. Брана, фільмографія якого налічує понад 20 стрічок (режисерські роботи) та біля 50 ролей. Прикметно, що у аналізованій кіноверсії він сам зіграв роль відомого детектива Е. Пуаро [Death on the Nile 2022]. Цей фільм поки не став матеріалом для інтермедіального

дослідження, тож, його і було обрано для аналізу у цій розвідці.

Інтермедіальний діалог кіно- та художніх творів все частіше потрапляє у фокус серйозних наукових досліджень, а екранізація є актуальним і популярним предметом вивчення як у західному (Л. Гатчеон, Р. Стам, Т. Лейтч), так і у вітчизняному (Г. Сиваченко, Т. Денисова, О. Дубініна) компаративному дискурсі.

На сьогодні вже існує ряд підходів до зіставного аналізу кінотексту та його літературного джерела. Найбільш популярним є алгоритм порівняння, який передбачає вивчення особливостей відтворення у кіно таких елементів поетики художнього твору як сюжет, система образів персонажів, хронотоп. Важливо звернути увагу і на міжсеміотичні трансформації, які демонструють специфіку мистецьких інтенцій кінематографістів. Вивчення всіх цих аспектів має на меті визначити сутність змін вихідного тексту у екранізації, встановити тип екранної версії, з'ясувати вплив режисерських новацій на рецепцію обох творів глядачем. Існують декілька класифікацій результату переробки книги у кіно, однією із основоположних є схема, запропонована Д. Вагнером: «транспозиція» (безпосереднє перенесення першотвору на екран), «коментар» (якщо оригінал зазнає незначних змін) та «аналогія» (випадки перенесення перипетій першотвору в інший час) [Wagner 1975, с. 222].

При детальному порівнянні роману «Смерть на Нілі» та аналізованого фільму стає очевидним, що К. Брана намагався якомога точніше відтворити сюжет, при цьому акцентуючи увагу на змалюванні яскравого кохання багатійки Ліннет (яскрава Галь Гадот) та її чоловіка (мачо Армі Гаммер), опису процесу розслідування вбивства та такої дорогої серцю Пуаро драматичної розв'язки, яка унаочнюється через серію флешбеків. Водночас, К. Брана вносить і певні зміни у сюжетну основу, зокрема, на початку фільму він пропонує оповідь про те, як молодий Пуаро під час війни отримав жахливий шрам на обличчі, а також про його любовні стосунки із медсестрою, яка вмовляє сховати рану під вусами. Вочевидь, цей епізод покликаний увиразнити образ Пуаро, який у інтерпретації К. Брани набуває більш трагічного ореолу, та

надати пояснення причини одержимості детектива його вощеними вусами. Більш лаконічно представлено у фільмі і намагання Пуаро вмовити Джеккі припинити переслідування молодого подружжя, що робить його менш емоційно залученим до трагічного перебігу подій.

К. Брана зберігає загальну персонажну основу роману – ключові герої представлені на екрані та виконують властиві їм у детективі функції (є жертва, підозрювані, розслідувач і вбивці). Керуючись обмеженнями хронометражу та психологічними особливостями сприйняття кінотексту глядачем, режисер прибирає окремих персонажів та змінює інших у відповідності до власних мистецьких спонук та велінь часу (наприклад, багата американка Марія Ван Шуйлер та її медсестра Боуерс у кіно утворюють лесбійську пару). У стрічці з'являється і новий персонаж – містер Бук, перенесений режисером із його попереднього фільму про Пуаро. Цей кіногерой замінив собою другорядного персонажа Тіма Аллертона, був близьким приятелем Пуаро, зворушлива сцена смерті Бука наприкінці історії стала одним із ключових моментів розв'язки.

Важливим засобом візуалізації художніх образів є підбір акторів, який у аналізованому фільмі є вельми вдалим (ролі втілюють добре відомі глядачеві та титуловані Галь Гадот, Софі Оконеда, Рассел Бренд, Летиція Райт та ін.). Це дозволяє забезпечити комерційний успіх твору, зробити його більш сучасним і видовищним. Репрезентація головних героїв роману на екрані значною мірою конкретизується не лише через їхню поведінку та характеристику іншими персонажами, але й через міміку та жести, антураж подій (костюми та інтер'єри).

Хронотоп роману переноситься на екран доволі точно: відтворюється атмосфера 1930-х років (помешкання головних героїв, публічні місця, корабель «Карнак», на якому вони подорожують), у кіно звучить американська джазова музика (зокрема, у виконанні Розетти Тарп), зображуються нестримні танці, тож, загальний настрій породжує асоціації із атмосферою «Епохи джазу» і слугує непрямим натяком на наявність певних кризових явищ під поверхнею святкового буття міні-суспільства детективної історії.

Отже, вербальні образи роману про чергове розслідування Еркюлем Пуаро злочину, вчиненого через великі гроші, репрезентуються за рахунок не лише візуальних, але й аудитивних та кінестетичних засобів, забезпечуючи комплексний вплив на потенційного реципієнта. Увиразнення режисером певних елементів поетики твору визначається не лише прагненнями здобути комерційний успіх, але і його мистецькими інтенціями. У результаті виникає цікава версія перепрочитання детективу А. Крісті, що може бути визначена за класифікацією Д. Вагнера як «коментар»: режисерські новації, які покликані зацікавити сучасного глядача, осучаснюючи образи та мотиви, не ведуть до спотворення основної сюжетної лінії та ідейного задуму роману і дозволяють реципієнту отримати загальне вірне враження про першотвір.

Можна з упевненістю сказати, що К. Брана знайшов свою франшизу, яка є багатим тлом для його мистецьких експериментів та самовираження. Після комерційного успіху двох фільмів про Пуаро – «Вбивство у східному експресі» (касовий збір 311 млн. доларів) та «Вбивство на Нілі» (перетнув позначку у 100 млн. касових зборів) [Entwistle 2022] – режисер планує продовжити роботу із персонажами А. Крісті та створити власний кіновсесвіт її творів [Stephens 2017].

У підсумку варто зауважити, що заявлена тема не може бути повністю розкрита у межах одного дослідження, тож, потребує подальшого наукового осмислення в контексті теорії інтермедіальності.

Література

Wagner G. The Novel and the Cinema. London : The Tantivy Press, 1975. 394 p.

Cameron C. How Death On The Nile Changes The Original Murder Mystery Book. *Screen Rant*. Feb. 15. 2022. URL : <https://screenrant.com/death-nile-book-changes-differences/> (дата звернення : 20.11.2022).

Christie A. Death on the Nile. Perfectbound series, 2005. 412 p.

Death on the Nile [film] / director : Kenneth Branagh ; starring : T. Bateman, A. Benning, K. Branagh ; 20th Century Studios, Kinberg Genre, Scott Free Productions. United Kingdom, United States, 2022.

Entwistle B. Death on the Nile's Kenneth Branagh Directs Gal Gadot in New BTS Image. *Screen*

Rant. Mar. 7. 2022. URL : <https://screenrant.com/death-nile-movie-behind-scenes-image-gal-gadot/>(дата звернення : 22.11.2022)

Stephens D. Kenneth Branagh Would Like an Agatha Christie Movie Universe. *Screen Rant*. Dec. 27. 2017. URL : <https://screenrant.com/murder-orient-express-agatha-christie-movie-universe/>(дата звернення : 22.11.2022)

ВЕРЕМЧУК Е. О.

(Запорізький національний університет)

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ЕТИМОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮВАННЯ У ЛІНГВОКОГНІТИВНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Одними із основних питань, які знаходяться у фокусі лінгвокогнітивної науки є проблема пояснення чому певна порція інформації кодується певною лінгвальною формою (Теорія концептуальної метафори [Lakoff 1993; Lakoff & Johnson 2003; Chomsky 1997]), яким чином різні значення (ЛСВ) одного мовного знаку корелюють одне з одним [Fillmore 1982] та на скільки мова відображає об'єктивні знання про світ [Langacker 2000]. На сьогоднішній день існує досить значна кількість досліджень, присвячених розв'язанню зазначених проблем, які використовують досить обширний теоретико-методологічний апарат. На нашу думку, однією із методик, яка дозволяє пролити світло на окреслену проблему є саме методика етимологічного профілювання.

Термін профілювання не є новим у сучасній лінгвістиці. Він був вперше застосований Р. Лангакером у фундаментальній праці *Cognitive Grammar* [Langacker 2000]. Цей термін разом із терміном *salience* («яскравість») та *prominence* («важливість») використовувався для опису та пояснення принципів побудови висловлювання. Зокрема, профілювання у розуміння Р. Лангакера є процесом об'єктивації певного змісту засобами мови (побудова речення) у відповідності до певних когнітивно-граматичних принципів.

Так, процес профілювання передбачає розуміння однієї сутності (траектора) шляхом її проєцювання (профілювання) відносно іншої сутності (орієнтира). Траектор та орієнтир виступають певними когнітивними одиницями, при цьому траектор є концептом, який має первинну фокальну значимість, тоді як орієнтир виступає певною системою відліку його об'єктивації (його когнітивним доменом). Наприклад, у реченні *The lamp is above the desk* домен LAMP знаходиться у фокальному центрі, тобто виступає траектором (trajector), та на синтаксичному рівні підметом речення, тоді як домен DESK має меншу фокальну значимість і виступає орієнтиром (landmark), який на синтаксичному рівні виражається додатком. Однак, у реченні *The desk is below the lamp* траектор і орієнтир міняються місцями.

Надихаючись таким підходом, ми вважаємо, що ідеї Р. Лангакера можуть бути застосовані у дещо модифікованому вигляді до сфери ономасіології. Таким чином, застосування запропонованої нами методики етимологічного профілювання, яка базується на методиці профілюванні граматичної структури речення Р. Лангакера [Langacker 2000], та теорії концептуальної метафори Дж. Лакоффа та М. Джонсона [Lakoff & Johnson 1987], дозволяє простежити та пояснити особливості концептуалізації більш складних, абстрактних ідей (концептів) відносно більш простих концептів, які формують центральний життєвий досвід людини.

У відповідності до базових принципів ономасіології номінативні одиниці створюються не «випадково» чи хаотично, а завжди мають певну лексико-семантичну вмотивованість. Така вмотивованість обумовлена особливостями пізнання: концептуалізація певного фрагменту дійсності та входження нової осмисленої порції інформаційної енергії (кванту інформації [Кубрякова 1981, с. 198]) можливе лише коли нова порція інформації сформує певні когнітивні зв'язки з іншими вже наявними у свідомості когнітивними одиницями. Тобто, на нашу думку, жоден концепт як елемент концептосфери не може існувати сам по собі відокремлено, а лише у певному зв'язку з іншими одиницями, подібно

до того, як жоден об'єкт у всесвіті не існує окремо, сам по собі, всі вони об'єднані, наприклад, силою гравітації.

Отже, основу етимологічного профілювання складає траекторно-орієнтирна кореляція (trajector / landmark alignment), яка висвітлює шлях семантичної еволюції (path of semantic evolution) номінативних засобів мови, який віддзеркалює «когнітивний шлях» процесів категоризації та концептуалізації дійсності та пояснює обрання конкретної мовної оболонки (lingual wrapping) для певних цільових концептів.

Кореляція траектора та орієнтира в ономасіологічному сенсі полягає в тому, що одна або декілька когнітивних ознак цільового домену (траектор), асоціативно співвідносяться із когнітивною ознакою / ознаками домену-джерела (орієнтиром). Отже, під терміном траектор ми розуміємо ознаку або комплекс когнітивних ознак цільового домена, які мають первинну фокальну значимість у процесі його категоризації. Орієнтир визначається як ознака або сукупність когнітивних ознак домену-джерела або емітера (emitter) які виступають референційною системою для траектора. Таким чином, кореляція траектора з орієнтиром передбачає профілювання, тобто категоризацію цільового концепту відносно концепту-емітера та його подальшу концептуалізацію.

Профіль цільового концепту визначається Р. Лангакером як частина концептуальної бази (conceptual base), яка конституює значення мовного знаку. Сама база має дві зони: безпосередню зону (частину когнітивного змісту домена, виражену знаком) та розширену (увесь когнітивний зміст домена) [Langacker 2000]. Ці терміни також можуть бути екстрапольовані на опис процесу етимологічного профілювання. Так, під безпосередньою зоною концептуальної бази ми розуміємо когнітивний зміст домену-емітера, тоді як розширена концептуальна база включає також когнітивний зміст більш схематичного етимологічного домена, відносно якого відбувається профілювання траектора.

Сутність етимологічного профілювання полягає у наступному. Ідея, яка потребує концептуалізації та мовного вираження є частково «схоплена думкою» у прекоцептуалізаційному когнітивному просторі, який базується на емпіричних даних сенсорних систем, наприклад повторюване сприйняття явищ, які приносять чуттєве задоволення потреб є основою розуміння блага (добра). Таким чином, цільова ідея має певний когнітивний профіль: ознаку або їх сукупність, які виводяться із схематичного узагальнення перцептивного досвіду та потребують повноцінної концептуалізації в силу набуття такою ідеєю комунікативної релевантності. Отже, профіль цільової ідеї має одну або комплекс виразних рис (*salient features*) – траектор, тобто когнітивний «згусток» інформації, який знаходиться у фокальному центрі пізнання.

Наступним кроком є «пошук» відповідної категорії серед раніше концептуалізованих фрагментів дійсності, у яку траектор може увійти за принципом подібності, тобто основу такого пошуку складає операція порівняння траектора із сукупністю потенційних орієнтирів. Цей процес можна метафорично порівняти із процесом підбирання вірного ключа (орієнтира) з великої зв'язки ключів до певного замка (траектора) Після встановлення успішної кореляції траектора та орієнтира цільовий концепт співвідноситься із певною раніше концептуалізованою більш базовою та схематичною (широкою у семантичному сенсі) категорією, тобто відбувається процес категоризації цільової ідеї. Успішна категоризація уможливорює подальшу концептуалізацію цільового домену на основі безпосередньої концептуальної бази, яка конституїрована ознаками членів категорії-джерела, в першу чергу її концепту-репрезентанта, що передбачає «успадкування» когнітивних диференційних ознак вихідного домена, і на мовному рівні виражається використанням відповідної лінгвальної форми, у семантиці якої з'являється нове значення.

Досить часто процес концептуалізації є комплексним, оскільки ґрунтується на реінтерпретації траектора відносно різних орієнтирів, які є ознаками різних членів вихідної категорії чи навіть різних категорій, тому, в такому випадку, цей процес доречно розглядати в контексті

концептуалізаційного шляху, який передбачає декілька концептуалізаційних кроків.

Підсумовуючи, можна виділити ряд кроків які складають методику етимологічного профілювання:

1. Інвентаризація мовних засобів номінації окремої цільової категорії: метод лексикографічного аналізу, синонімічного аналізу (тезаурусів) та метод корпусного аналізу.

2. Висвітлення внутрішньої форми ключових вербалізаторів етичних категорій: метод етимологічного аналізу.

3. Виявлення категоріального траектора та етимологічних орієнтирів і характеристика їх кореляції: здійснення когнітивного профілювання.

4. Встановлення концептуальної бази етимологічного профіля – методи етимологічного та семантико-когнітивного аналізу.

5. Моделювання етимологічного профілю категорії – методи етимологічного та концептуального моделювання.

Таким чином, методика етимологічного профілювання дозволяє висвітлити принципи категоризації та концептуалізації дійсності та в певній мірі пояснити принципи пізнання.

Література

Кубрякова Е. С. Типы языковых значений: Семантика производного слова. Москва : Наука, 1981. 200 с.

Chomsky N. Language and Cognition. *The Future of the Cognitive Revolution*. Oxford : Oxford University Press, 1997. P. 15–31.

Fillmore Ch. Frame semantics / ed. by The Linguistic Society of Korea. *Linguistics in the Morning Calm*. Seoul : Hanshin Publishing Co, 1982. P. 111–137.

Lakoff G. The contemporary theory of metaphor / ed. by A. Ortony. *Metaphor and Thought*. Cambridge : Cambridge University Press, 1993. P. 202–251.

Lakoff G., Johnson M. *Metaphors we live by*. Chicago : University of Chicago Press, 2003. 256 p.

Langacker R. A course in cognitive grammar. Manuscript. Preliminary draft. San Diego : University of California San Diego Press, 2000. 562 p.

КОГНІТИВНО-СЕМІОТИЧНІ АСПЕКТИ ЗОБРАЖЕННЯ ЛЮДИНИ В РОМАНАХ-АНТУТОПІЯХ

Серед художніх творів ХХ століття, пронизаного трагічними подіями внаслідок двох світових війн, розповсюдження ідей нацизму та панування тоталітарних режимів, виділяються твори-антиутопії, які набувають значної популярності у зв'язку з очікуваним страхом людства стосовно найближчого майбутнього, яке вони отримають, спотворюючи все навколо себе своїми ж діями.

Зосереджуючи увагу на зображенні людини як центрального образу романів-антиутопій, ми звернулись до цілої низки художніх творів, до яких належать, зокрема, використані в якості матеріала романи Дж. Оруела “1984”, А. Ренд “Атлант розправив плечі”, Р. Бредбері “451 градус по Фаренгейту”, О. Гакслі “О, дивний, новий світ”.

Всі вони ставлять питання проблеми особистості в новому типі суспільства, змальованому в кожному з творів, незважаючи на загальний, здавалось би, спільний контекст “антиутопічності” змальованих історій.

В термінах теорії когнітивної поетики і залученого інструментарія реконструкції концептуальних тропів та концептуальної інтеграції узагальнення магістрального напрямку образної концептуалізації людини в образно-нарративній структурі художніх творів відбувається за допомогою концептуального оксиморону HUMAN BEING vs SOCIETY, що узагальнює протистояння індивідуальної особистості і соціуму.

Не зважаючи на те, що всі перелічені твори представляють різну художню картину світу в плані особистостей суспільства майбутнього, що зображують, в них прослідковується так чи інакше спільна риса стосовно зображення образу людини.

Зокрема, автори зображують суспільство, що живе абсолютно за новими “законами” після війн, на тлі війн або після техногенних катастроф, що і стимулює їх дотримуватись правил нового суспільства, ґрунтуючись на прискіпливому слідкуванні за життям людини.

При цьому характерні ознаки цих суспільств значно різняться – від депресивної картини світу Дж. Оруела “1984” до нібито найліпшого зі світів О. Ґакслі “О, дивний, новий світ”. Проте, ми спостерігаємо проблему творчої людини в творі А. Ренд “Атлант розправив плечі”, проблему особистості, що йде проти системи у Дж. Оруела в “1984” та Р. Бредбері у романі “451 градус по Фаренгейту” та проблему індивідуалізму в суспільстві майбутнього в художніх картині світу роману О. Ґакслі “О, дивний, новий світ”.

В усіх з аналізованих творів активовано концептуальну метафору HUMAN BEING IS AN ELEMENT OF THE SOCIETY, що ґрунтується на актуалізації однієї й тієї самої ознаки – людина є гвинтик в системі, де її примушують відповідати функціям цілісності, однорідності, невиразності тощо.

Усі твори таким чином актуалізують кризу гуманізму, гуманістичних тенденцій в суспільстві, адже тоталітарні суспільства сучасності звичайно створили підґрунтя для зображуваного в художніх текстах, що означало спотворення і стирання людського і людяного, знищення і нівелювання цінності окремої людини на противагу соціальному, кризу її ідентичності у протиставленні суспільному, коли соціум домінує над особистістю.

Саме тому протистояння, актуалізоване за допомогою концептуального оксиморону HUMAN BEING vs SOCIETY, що узагальнює такий напрям інтерпретації окремої людини – людини, що мислить і діє індивідуалізовано, самотійно, відверто і сміливо, та живе власним розумом і розумінням, і йде проти суспільства, що уособлює масовий нищівний вплив системи є головним, що об’єднує сприйняття людини і людського в світі майбутнього, що невдовзі може стати теперішнім.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ *EPIDEMIC* В АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ

Вивчення концепту посідає чільне місце у сучасній лінгвістиці, культурології та психології. Незважаючи на те, що він є актуальною темою у наукових розробках, наразі не існує систематизованого погляду щодо особливостей дослідження концепту. Це становить виклик для дослідників, зокрема, у процесі вибору найбільш ефективних і ґрунтовних методів дослідження тих або інших концептів. Актуальність цієї роботи визначена складністю у виборі релевантних методів для дослідження концепту *EPIDEMIC* в англomовних текстах. До того ж, сучасності темі додає те, що концепт *EPIDEMIC* в англomовному дискурсі поки що не був представлений як повноцінний об'єкт дослідження. Свої погляди на методологію дослідження різних концептів пропонували науковці: А. Приходько, О. Селіванова, Г. Сокаль, О. Сторчак, С. Сухорольська, Ст. Пінкер тощо.

Для початку пропонуємо ознайомитися із визначенням поняття «метод». Згідно з визначенням, поданим у «Термінологічному словнику з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти», «Метод дослідження – засіб досягнення мети, пізнання явищ дійсності в їх взаємозв'язку і розвитку. Спосіб відтворення досліджуваного об'єкту або предмету» [Термінологічний словник 2014, с. 92].

Концепт *EPIDEMIC* є складовою медично-епідеміологічного дискурсу. Він функціонує у багатьох культурах і мовах світу, оскільки входить до термінологічного апарату лікарів, науковців, біологів і медичних працівників. Але насправді, це далеко не всі сфери його використання. У зв'язку з поширенням пандемії коронавірусу цей концепт отримав чимале

розповсюдження: зокрема, в історичному, медійному, художньому дискурсах; у побутовій сфері.

Зазвичай методологія дослідження концептів передбачає виокремлення ядра концепту та його периферії. Як вказує Н. Матушевська, «В ядрі знаходиться етимологія імені концепту і зміст відповідного поняття, а на периферії розташовуються абстрактні ознаки, похідні від ядерних» [Матушевська 2015, с. 75]. Таким чином, для глибшого розуміння досліджуваного явища, одним із першочергових завдань, які стоять при дослідженні концепту EPIDEMIC, має стати відокремлення ядра концепту та його периферії.

Як зазначає Е. Розвод, «Для дослідження змістового аспекту значеннєвих одиниць мови найефективнішим є компонентний аналіз – система прийомів лінгвістичного вивчення значень слів, суть якої полягає в розщепленні значення слова на складові компоненти, які називають семами, семантичними множниками й зрідка – маркерами» [Розвод 2017, с. 78]. Вважаємо, що саме цей метод має лягти в основу дослідження концепту EPIDEMIC, адже він дозволяє виявити пізнавальні процеси, пов'язані з концептом, що аналізується та, відповідно, більш ґрунтовно підійти до вивчення теми, визначити нові значення, які можуть виникати при використанні концепту EPIDEMIC, дослідити метафоричні зв'язки.

Вважаємо доцільним для дослідження концепту EPIDEMIC лексикографічний аналіз і метод аналізу словникових дефініцій. Адже, як зазначає А. Приходько, «Понятійний субстрат концепту – це той мінімум його смислового об'єму, який зазвичай фіксується лексикографічними джерелами» [Приходько 2008, с. 22]. До прикладу, звернення до Encyclopaedia Britannica з актуальним визначенням слова «Epidemic» дозволяє визначити основні ознаки цього концепту: «Epidemic, an occurrence of disease that is temporarily of high prevalence. <...> The rise and decline in epidemic prevalence of an infectious disease is a probability phenomenon dependent upon transfer of an effective dose of the infectious agent from an infected individual to a susceptible one» [Britannica 2020].

Отже, цей концепт має чітко визначені основні ознаки: хвороба та інфекція-збудник. Продовжуючи відповідний аналіз концепту за різними лексикографічними джерелами, можна з'ясувати більше про основні його ознаки. Більше того, проведений лексикографічний аналіз дасть можливість з'ясувати, наскільки часто використовуються лексеми, пов'язані з концептом EPIDEMIC.

Дослідниця Г. Заньковська зазначає, що «Пріоритетними серед методик дослідження концептів у сучасній науковій літературі також вважаємо методику фреймового моделювання (М. Мінський, Ч. Філлмор, С. А. Жаботинська) та теорію концептуальної метафори (Дж. Лакофф, М. Джонсон)» [Заньковська 2015 с. 103]. З огляду на те, що за більше ніж два тисячоліття функціонування у людській свідомості цього концепту EPIDEMIC, він набув додаткових асоціативних й емоційних ознак та конотацій, зазначені методи є релевантними для нього.

Проаналізувавши джерельну базу, ми дійшли висновку, що незважаючи на досить активне дослідження концептів і концептосфери, методологія його вивчення ще і досі позбавлена певної уніфікованості та структурованості, що, безумовно, становить виклик для дослідників, що працюють у цій галузі. Утім, з іншого боку, чималий напрацьований інструментарій методів дослідження концепту може допомогти дослідникам бути більш гнучкими та ґрунтовнішими у своїх розробках.

Що стосується методів для дослідження концепту EPIDEMIC, вважаємо доцільними такі: лексикографічний аналіз, компонентний аналіз, метод аналізу словникових дефініцій, методику фреймового моделювання, теорію концептуальної метафори тощо. На нашу думку, досліджувана тема є перспективною, тож ми плануємо застосувати вищезазначені методи при більш детальному розгляді концепту EPIDEMIC в англomовних текстах.

Література

Заньковська Г. Методи дослідження концептів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. : Філологія. 2015. № 19. Том 2. С. 102-104.

Матушевська Н. Структура концепту СПОКУСА (на матеріалі анголономовних лексикографічних джерел). *Вісник Житомирського державного університету*. Випуск 4 (82). Філологічні науки. 2015. С. 75-80.

Полюжин М. Типологія й аналіз концептів. *Іноземна філологія*. 2009. Вип. 121. С. 80-89.

Приходько А. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.

Розвод Е. Вербалізація концепту SUN : лінгвокультурний аспект (на матеріалі американського варіанта англійської мови) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Луцьк, 2017. 263 с.

Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / авт. кол. : Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький [та ін.]; за наук. ред. Є. Р. Чернишової. Київ : ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. 230 с.

Britannica. Editors of Encyclopaedia (2020). Epidemic. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/science/epidemic>

Cienki A. Frames, Idealized Cognitive Models, and Domains. *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics* / ed. by D. Geeraerts, H. Cuyckens. Oxford: Oxford University Press, 2007. P. 170–187.

Evans V. Cognitive linguistics : An Introduction. Edinburg : Edinburgh University Press, 2006. 830 p.

ГЕРГЕЦ К. В.

(Запорізький національний університет)

ЕКОМЕТАФОРА В СУЧАСНОМУ АНГЛІЙСЬКОМОВНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук ХХІ ст. пов'язані з екологією й збереженням життя, ефективним функціонуванням різних підсистем довкілля, природи, соціуму, мови, культури. Тому закономірним є концептуальний та термінологічний обмін між екологією та економікою, мовознавством, педагогікою тощо. Екоконцепти все частіше екстраполюються на інші сфери, а екологічний дискурс стає привабливим об'єктом мовознавчих

досліджень.

Проблеми організації та засоби маніфестації екодискурсу розглянуто у численних працях (Беляков О. О., Бондаренко Т. О. Верегітіна І.В., Іванова О. В., Карпенко К. І., Козлова Т. О., Козявіна М. О., Красильнікова Н. О., Овсейчик С. В., Олтаржевський Д. О., Розмарица І. О., Симонова К. Ю., Хітарова О. Г. та ін.). Здобутки науковців переважно стосуються ознак екодискурсу та його організації: підстави для виділення екологічного дискурсу створюють його структурно-функційні ознаки, текстоформуючі ціннісні компоненти (концепти), тематичні маркери (наприклад, взаємодія людини і середовища), цільові настанови комунікантів, риторичні стратегії тощо; екологічний дискурс має польову будову, у центрі якої знаходяться жанри реалізації основного значення курсу, а на периферії — суміжні жанри, зокрема медійний дискурс [Гудзь 2013, с.7].

Попри зростаючий інтерес до екоконцептів та їх репрезентації, образним маніфестаціям приділено недостатньо уваги. Проте екологічні метафори в англійськомовній комунікації трапляються все частіше як засіб впливу на реципієнтів інформації, поданої у різних форматах (наукових текстах, масмедійних презентаціях, кінематографічних творах тощо). Метафори виявляються ємними та поліфункційними маніфестаціями екоконцептів у науково-популярному та науковому дискурсах. Реалізовані ними функції можна узагальнити таким чином.

Екологічні метафори виконують сугестивну функцію, «тиснуть» на реципієнтів повідомлення, змушуючи їх замислитися про наслідки людської діяльності: *“Five minutes to midnight: Expanded to include threats from **climate change** and emerging technologies, the Doomsday **Clock** reflects urgent danger to civilization in January 2012”* [Dufour 2020, p. 223]; *“...differing views on the proper relationship between human beings and wilderness underlay the emergence in the 1980s of sharply conflicting positions on the issue and a larger “**anti-green**” backlash”* [Torgerson 1999, p. 125]. Метафора “**anti-green**”, яка позначає опонентів екологічного руху, переконує, що таке ставлення до середовища

соціально неприйнятне.

Екометафори сприяють експлікації опозицій, зокрема протиставленню краси природи та жахливих видів діяльності людини, знищення природніх ресурсів [Бабири 2012, с. 53]: *“Their traditional way of life is in harmony with the rhythms and seasons of the animals and plants around them. However, that diversity is now threatened by the existence of **another type of wealth: oil**”* [Pastor, Donati 2008, p. 16].

Екологічні метафори реалізують такі прагматичні функції, як експресивна, емотивна та евалюативна: *“Ray Smith, Bill Fraser, and Sharon Stammerjohn provide more details of the **fascinating ecological responses** of the Palmer Antarctic ecosystem to ENSO”* [Greenland, Goodin, Smith 2003, p. 102]. Найефективніша емоційно-експресивна функція екометафор. Вони стимулюють відчуття суму та провини за вчинки людей, особливо у тих випадках, коли природа асоціативно поєднується з людиною. Такі метафори спонукають до емпатії до навколишнього середовища: *“Are we sculpting a careless and wasteful way of life that is **slowly choking the Earth?**”* [Menon 2014, p. 4].

Заслужовують на увагу також метафори, які реалізують не менш важливу спонукальну функцію: *“At first glance, it may sound improbable, but even crowded urban **cities can be converted into a carbon sink**”* [Menon 2014, p. 15]. Подібні метафори сприяють тому, що люди починають боятися жахливих наслідків для самих себе, тому навіть найбайдужіші з людей замисляться, які ж непоправні наслідки чекають на них самих: *“The lifestyle choices we make add to our **carbon footprint**...we need to avoid frequent travelling by air as it **leads to a large carbon footprint**...”* [Menon 2014, p. 33]; *“It should go without saying that no chemical pesticides or other **natural enemies** disruptive practices should be permitted unless absolutely necessary”* [DeBach, Rosen 1991, p. 285]. Метафора *“natural enemies”* вказує на те, що провину за забруднене середовище слід покласти на людину й спонукає притягнути людство до відповідальності.

Ці та інші функції екометафор ще виразніші, коли вербалізації підкріплюються візуалізаціями. Метафоричний ефект *“As a result of **oil threat**,*

things are now rapidly changing and the territory is facing two contrasting approaches to development” [Pastor, Donati 2008, p. 16] підсилюється візуалізацією корінного населення Еквадору, якому загрожує екологічна катастрофа через промислове забруднення довкілля.

Отже, екологічна метафора є одним з найефективніших засобів впливу на учасників наукового та науково-популярного дискурсів.

Література

Бабице О. В. Стилiстичнi засоби як аргументативнi прийоми в англomовному екологiчному дискурсі. *Лiнгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи*. Бібліогр. № 6. Київ : Логос, 2012. С. 53.

Гудзь Н. О. Екологічний дискурс в лінгвістичних описах. *Наукові записки. Сер. : Філологічні науки*. № 118. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. 2013. С. 7.

DeBach P., Rosen D. Biological Control by Natural Enemies. Cambridge : Cambridge University Press, 1991. P. 285

Dufour F. The Realities of Reality - Part IV: The Reality Behind Achieving World Peace. MBA Dess. 2020. 258 p.

Greenland D., Goodin D., Smith R. Climate Variability and Ecosystem Response at Long-Term Ecological Research Sites. Oxford : Oxford University Press, 2003. P. 102.

Menon R. Carbon Footprint: Reducing It for a Better Tomorrow. The Energy and Resources Institute, 2014. P. 4-33

Pastor G., Donati G. Yasuní Green Gold: The Amazon Fight to Keep Oil Underground. Oxford : New Internationalist Publications, 2008. P. 16

Torgerson D. The Promise of Green Politics: Environmentalism and the Public Sphere. Duke : Duke University Press, 1999. P. 125

~~~~~

ГНЕЗДІЛОВА Я. В.

(Київський національний лінгвістичний університет)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОНЯТТЯ “МЕТАПРАГМАТИЧНА ФУНКЦІЯ”

Метапрагматика [Гнезділова 2021, с. 39-52; Gnezdilova 2022, с. 58-59]

ґрунтується на дискурс-аналізі [Barron 2002, с. 8] і власне є теорією про те, як метадискурс використовується в інтеракції [Hübler, Bublitz 2007; Sivenkova 2013, с. 21]. Функціональне (мета)прагматичне упорядкування інтеракції включає в себе прочитання соціально значущого й пропозиційного значень, закодovаних у дискурсі, на основі функціональних зв'язків, що виникають між ними, чи, іншими словами, на основі мета-функцій, що визначають принципи вживання мовних виразів у контексті СТРУКТУРА–СЕНС й застосовуються для відображення лінгвістичної структури дискурсу, що складається з висловлень [Silverstein 1993, с. 38–41].

Поняття “метапрагматична функція” (пор. метакомунікативна функція [Гнезділова 2021, с. 105-106]) може розглядатися вузько, як одна із мета-функцій, поряд з металінгвістичною й метасеквенційною (остання прирівнюється до метакомунікативної функції, оскільки забезпечує процедуральну послідовність зміни ролей у розмові / дискурсі, у якій / якому беруть участь комуніканти). До метапрагматичної функції у цьому значенні вдаються, коли використовується лінгвістична форма для керування процесом інтерпретування слухача та його розуміння того, як зміна ходу сприяє процедуральній послідовності у розмові; для привернення уваги до іллокутивної сили висловлення, яку планували викликати; для індикації міри, до якої дотримуються максим, через коментарі / пояснення інтендованого ефекту того, що сказано; для процедурального кодування, оскільки допомагає зрозуміти висловлення [Grundy 2000, с. 202-206]. Таким чином підкреслюється унікальна здатність мови посилатися на саму себе та на створюваний ефект.

Водночас, поняття “метапрагматична функція” може слугувати узагальнювальним поняттям й ототожнюватися з терміном “мета-функція”. Метапрагматична функція у супроводі з прагматичною(-ими) відповідає за когезію й структуру інтеракції / дискурсу, має індексальну природу й центрується відносно тієї чи іншої сегментованої й здійснюваної події(-ій).

Проте, помилковим є ствердження про постійний взаємозв'язок між прагматичною й метапрагматичною функціями. Так, роль прагматичних

функцій через дискурсивні маркери, сигнали, знаки, індекси, які ми об'єднуємо під назвою метакомунікативи, полягає у відображенні прагматичної компетенції (*pragmatic consciousness*) [Liu 2016, с. 1277] комунікантів у процесі мовного вживання, показуючи їхню суб'єктивну волю, ставлення, емоції, сильні бажання і прагнення, які можуть підсвідомо проявлятися протягом використання висловлення так, щоб направляти й обмежувати розуміння комунікативного об'єкту стосовно дискурсивної пропозиції.

Усе ж, основною роллю прагматичних функцій (через дейксиси, мовленнєві акти, імплікатуру, пресупозицію) є позначати метапрагматичні функції (чи мета-функції [Gnezdilova 2022, с. 58]), які покращують наше розуміння того, що мається на увазі через те, що говориться, за допомогою індексних виразів (*shifters / indexicals*), індикаторів іллокуційної сили (*illocutionary force indication devices*), хеджування / обмежувачі максимум (*maxim hedges*), конвенційні імплікатури Грайса (*Gricean conventional implicatures*), опис мовленнєвий актів, процедуральне кодування (*procedural encoding*), що проявляється у конструюванні дискурсів, визначенні інтенції й емоцій інтерактанта, скорочення міжособистісної відстані чи регулювання міжособистісних відношень. Відповідно, до метапрагматичних підфункцій відносять відкриття своїх почуттів мовцю, вираження суб'єктивної оцінки, демонстрація того, як висловлюватися чи модифікувати висловлення тощо [пор. Grundy 2000, с. 213; Liu 2016, с. 1277; Silverstein 1993, с. 36-37; Verschueren 2000, с. 442]. Таким чином, метапрагматична функція слугує для організації мета-одиниць (метакомунікативів) в інтерпретовані події відповідного типу, який складається унаслідок їхнього мовного вживання в інтеракції.

Література

Гнезділова Я. В. Когнітивно-дискурсивні моделі англomовної маніпулятивної метакомунікації : дис. ... д.філол.н. Київ : Київський національний лінгвістичний університет, 2021. 502 с.

Barron A. Acquisition in Interlanguage Pragmatics : Learning How to Do Things with Words in a Study Abroad Context. Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins publishing company, 2002.

403 p.

Gnezdilova Ya. (2022). Cognitive Model of Metacommunication : A Comparative Study of English and Ukrainian Metadiscourse. *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow. The journal of University of SS Cyril and Methodius in Trnava*. Trnava : University of SS Cyril and Methodius in Trnava, 2022, VII (2), Special issue, P. 58-72.

Grundy P. Doing Pragmatics. London, New York : Oxford University Press, 2000. 287 p.

Hübler A., Bublitz W. Introducing Metapragmatics in Use. *Metapragmatics in Use*. Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2007. P. 1-28.

Liu X. The Meta-pragmatic Functions of English Discourse Markers. *Advances in Computer Science Research. 7th International Conference on Education, Management, Computer and Medicine (EMCM 2016)*. Atlantis Press, 2016. Vol. 59. P. 1276-1280.

Silverstein M. Metapragmatic Discourse and Metapragmatic Function. *Reflexive language. Reported speech and metapragmatics*. Cambridge, New York : Cambridge University Press, 1993. P. 33-58.

Sivenkova M. On the Metapragmatics of British, German and Russian Political Questions and Answers. *The Pragmatics of Political Discourse*. Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins publishing company, 2013. P. 21-46.

Verschueren J. Notes on the Role of Metapragmatic Awareness in Language Use. *Pragmatics*. 2000. Vol. 10 (4). P. 439-456.

ГОЛУБ Ю. І., ШВАЙКО Б. О.

(Запорізький національний університет)

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОРТРЕТНИХ ХАРАКТЕРИСТИК У РОМАНАХ Т. ДРАЙЗЕРА

Розуміння глибинного змісту художнього твору пов'язане із складною системою його художніх образів. Невід'ємною частиною образу виступає портрет, оскільки зображення зовнішності героя, його внутрішнього стану, його думок і почуттів надає персонажеві конкретність, видиме відчуття, дає змогу читачеві «уявити» його, сприймати як живу, реальну людину. Автор наділяє персонажа певними компонентами зовнішності, характеру та мовлення, як

типовими, так і індивідуальними, малюючи бажаний образ, та передаючи його читачеві [Turner 1996, с. 195].

Проблемою створення та функціонування портрету в художньому творі займається багато вітчизняних і зарубіжних лінгвістів та літературознавців. Такі питання, як типологія портретних характеристик, їх мовні особливості та функціональне навантаження, способи включення портретних описів у структуру літературного твору, висвітлюються в роботах А. Н. Беспалова, О. О. Мальцевої. Л. М. Марчук, Н. А. Родіонової, К. Л. Сизової, М. Тернера та багатьох інших вчених. Основною **метою** нашого дослідження є вивчення специфіки портретної характеристики художнього персонажа, виявлення моделей і мовностилістичних засобів її репрезентації в романах Теодора Драйзера. Дослідження проводиться на матеріалі таких творів, як «Сестра Керрі», «Дженні Герхардт» та «Американська трагедія».

У роботах, присвячених вивченню особливостей портретизації, під портретом зазвичай розуміється опис зовнішніх рис персонажа, його особистості, фігури і одягу. Але окрім цього, портрет – це художня модель реальної конкретної людини. Проаналізований матеріал показав, що портрет може створюватися за допомогою прямої (мова автора, думка інших персонажів) або непрямої характеристики персонажа (через опис поведінки, смаків, звичок героя, його будинку, оздоблення кімнати, через опис його ставлення до рідних, друзів, коханих). У даному дослідженні в портрет крім опису зовнішнього вигляду і внутрішнього світу персонажа, що виявляються в діях і взаєминах з іншими героями, в комунікативній поведінці та способі мислення, ми включаємо ще й опис його характеру.

Класифікації портретних описів базуються на різних критеріях. Так, ситуативна класифікація розмежовує портретні описи в залежності від стану персонажа у певній ситуації: портрет-сприйняття, портрет-самосприйняття, портрет-спогад, портрет-самоспогад, портрет-впізнавання. В основу інформативної класифікації покладено кількість виділених портретних ознак персонажа: портрет-штрих, оцінний портрет, ситуативний портрет,

дескриптивний портрет. Відповідно до структурно-синтаксичної класифікації виділяються портрет-уявлення, портрет-оцінка та портрет-ситуація.

У межах тематичної класифікації виділяють туалетоцентричний (опис одягу), колороцентричний (колірна характеристика), характероцентричний (опис характеру), предметоцентричний (порівняння зовнішніх характеристик персонажа з певними предметами), зооцентричний (порівняння з тваринами) і флороцентричний (порівняння з рослинами) портрети.

У проаналізованих творах при описі головних героїв Т. Драйзер створює характероцентричні портрети, що виявляються у зовнішньому вигляді персонажів. Так, автор знайомить читачів з головною героїнею роману «Сестра Керрі» Керолайн Мібер, коли та залишає рідний дім і вирушає до великого міста, підкреслюючи через опис зовнішності наївність та вразливість молодой дівчини: *“She was eighteen years of age, bright, timid, and full of the illusions of ignorance and youth”* [Dreiser 1981, с. 2]. У романі «Дженні Герхардт» зображена трагедія безкорисливої, м'якої, доброї жінки, наділеної світлими почуттями та здатної на самопожертву: *“She was of a helpless, fleshy build, with a frank, open countenance and an innocent, diffident manner. Her eyes were large and patient, and in them dwelt such a shadow of distress..”* [Dreiser 1972, с. 7]. У прикладі з роману «Американська трагедія» добродушність героїні зовні проявляється у її повноті: *“She merely beamed a fatty beam. She was almost ponderous, and pink, with a tendency to a double chin. She smiled and smiled, largely because she was naturally genial and on her good behavior here”* [Dreiser 1964, с. 214]. Повна людина – це завжди людина добра, нездатна заподіяти зло.

У процесі створення портретних характеристик Т. Драйзер використовує різнорівневі стилістичні засоби: лексичні, синтаксичні, лексико-синтаксичні. Як показує проаналізований матеріал, на лексичному рівні найбільш частотними є такі стилістичні засоби, як метафора, порівняння, епітет. Для опису зовнішності найчастіше використовуються метафора та епітет, в той час як при описі психологічних і поведінкових особливостей персонажа Т. Драйзер надає перевагу таким стилістичним засобам, як порівняння та алюзія. При описі одягу

персонажів, їх професійних вмінь та навичок автор нерідко звертається до персоніфікації. Синтаксичні стилістичні засоби (повтор, стилістична інверсія, паралельні конструкції і літота) використовуються в основному для акцентування певної риси зовнішності.

Результати проведеного дослідження демонструють той факт, що твори Т. Драйзера відзначаються майстерно змальованими та естетично досконалими портретними описами. Чуттєва наочність, типізація та індивідуалізація портретних характеристик робить образи персонажів надзвичайно яскравими, життєвими та достовірними. Вивчення типологічних, мовностилістичних та функціональних особливостей портретних характеристик у романах Т. Драйзера є важливим з точки зору розуміння їх концептуального простору, специфіки реалізації авторського задуму, реконструкції закладеної в текстах програми їх інтерпретації читачами.

Література

Dreiser Th. An American Tragedy. New York : The World Publishing Company, 1964. 832 p.

Dreiser Th. Jennie Gerhardt. New York : The World Publishing Company, 1972. 360 p.

Dreiser Th. Sister Carrie. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1981. 558 p.

Turner M. The literary mind. New York : Cambridge University Press, 1996. 430 p.

~~~~~

ГОРОДИЛОВСЬКА М. Т.

(Львівський національний університет імені І. Франка)

‘ALIEN’ В ІСТОРІЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Імміграція як соціальний феномен – це складне явище, зокрема в контексті історії США. Після проголошення незалежності країни від Британської імперії багато людей почали активно прибувати на територію новоствореної держави. Отож, постало питання узаконити перебування новоприбулих осіб у США, а саме створити такі акти, які б чітко та зрозуміло регулювали в’їзд, перебування, набуття статусу іммігранта чи іммігрантки, а в

подальшому громадянина чи громадянки.

I. Походження терміна. США – це країна, яка, мабуть, найбільше у світовій історії приймала на своїй території іммігрантів, які такими в офіційних документах не називалися, а всіх осіб, що бажали оселитися в Америці та отримати пізніше громадянство найменували ‘alien’. Тогочасний Конгрес, який є законодавчим органом у США, представив у 1790 році у своєму першому законі щодо імміграції слово ‘alien’, а не ‘immigrant’ чи ‘foreigner’, але очевидним є те, що слово ‘alien’ було прийняте для офіційного позначення всіх осіб, які прибували на американську територію. Naturalization Act of 1790 вперше в історії Америки регулював питання іммігрантів та деякі аспекти самого процесу імміграції. Термін ‘іммігрант’ жодного разу не траплявся в тексті цього акта, а ті особи, які прибули на територію США називалися ‘aliens’. Naturalization Act of 1790 не дає визначення самого терміна ‘alien’, але називає ним всіх, хто хоче отримати громадянство США, і має такі характеристики: 1) вільна ‘біла людина’; 2) людина, яка проживає в межах та підпадає під юрисдикцію США на період двох років; 3) людина, яка подала заявку до суду загального права, який розташований у будь-якому зі штатів, у якому така особа проживала щонайменше рік, а також надала всі необхідні докази, щоб суд виніс позитивне рішення; 4) особа має хороший характер та високі моральні якості; 5) присягає або підтверджує в суді згідно із законом дотримуватися норм Конституції США, відповідно до належної процедури у суді, заявка та судові засідання повинно бути записано секретарем такого суду [Naturalization Act of 1790]. У XVIII столітті було прийнято шість актів щодо імміграції, а саме: Naturalization Act of 1790, Naturalization Act of 1795 та Alien and Sedition Acts of 1798 – набір з чотирьох законів, які включали Naturalization Act of 1798, Alien Friends Act of 1798, Alien Enemies Act of 1798 та Sedition Act of 1798.

II. Етимологія терміна. Oxford English Dictionary on Historical Principles подає наступне визначення ‘alien’: ‘[OFr. *alien*, *allien*: - L. *alien-us* of or belonging to another person or place; 1) belonging to another person, place, or

family: strange, foreign, not of one's own (1340) ; 2) of a foreign nation of allegiance (1450) ; 3) foreign in nature or character; belonging to something else; of foreign or other origin (1673); 4) of a nature or character differing from, far removed from, inconsistent with (1382); 5) of a nature repugnant, adverse or opposed (1720); 6) *fig.* unkindly, unsympathetic, with the 'cold state' of the stranger (1849); 7) alien-looking: of foreign or strange appearance (1861) [Oxford English Dictionary on Historical Principles, c. 218 – 219]. The Barnhart Dictionary of Etymology визначає 'alien' як 'before 1338, in Mannyng's Chronicle of England, stranger, foreigner... Alien was borrowed through Old French *alien*, or directly from Latin *aliēnus* of or belonging to another person or place, from *alius* (an)other' [Barnhart Dictionary of Etymology, c. 23].

III. Семантика терміна. Відповідно до Merriam-Webster's Advanced Learner's English Dictionary, 'alien' – "a person who was born in a different country and is not a citizen of the country in which he or she now lives" [Merriam-Webster's Advanced Learner's English Dictionary, c. 38]. The American Heritage College Dictionary пропонує визначати 'alien' як 1) an unnaturalized foreign resident of a country; 2) a person from another and very different family, people, or place; 3) a person not included in a group; an outsider [The American Heritage College Dictionary, c. 34]. Оскільки постійний потік іммігрантів до США було майже неможливо зупинити, починаючи з XIX століття і до сьогодні Конгрес регулярно приймає нові чи вносить правки до попередніх законів, які стосуються іммігрантів. Закони, прийняті у XIX столітті, також не містили визначення поняття ні 'alien', ні 'immigrant'. Steerage Act of 1819 став першим законом, який регулював умови морського транспортного перевезення, яким користувалися люди, які прибували чи відбували зі США. Цей акт отримав свою популярну (неофіційну) назву – Manifest of Immigrants Act of 1819. Лише у XX столітті конгресмени на законодавчому рівні у Aliens and Nationality Act of 1952 подали визначення 'alien' та 'immigrant'. Відповідно до параграфу 1101 (a) (3) цього акта, 'alien' – це "any person not a citizen or national of the United States". An 'immigrant' – це "every alien except an alien who is written one

of the following classes on nonimmigrant aliens” [Aliens and Nationality Act, c. 15–16]. A Dictionary of Law подає визначення ‘alien’ як “a person who, under the law of a particular state, is not a citizen of that state” [A Dictionary of Law].

Проаналізувавши визначення поняття ‘alien’ у вибраних словниках, ми доходимо до висновку про узагальнене визначення цього поняття, яке має такі ознаки: 1) іноземець, тобто ‘foreigner’, зокрема той, що не пройшов процедуру натуралізації в країні, у якій він проживає; 2) іноземець, народжений на території іноземної держави, тобто ‘foreign-born resident’, який не пройшов процедури натуралізації; 3) особа, яка не є законним резидентом країни, у якій вона проживає; 4) особа-негромадянин держави, у якій вона проживає чи працює. Тобто, **іноземець, чужинець (alien)** – це особа, яка на законних підставах не є громадянином держави, у якій вона проживає чи працює та яка не пройшла процес натуралізації.

Отже, з початку закріплення різних питань імміграції на законодавчому рівні, конгресмени вирішили вживати слово ‘alien’ для позначення всіх осіб, які прибували на територію США. Вже пізніше текстове наповнення законів ставало більшим за кількістю сторінок та детальнішим за змістом, тому вводилися нові терміни для позначення новоприбулих. У XIX столітті в назвах та текстах актів вводиться слово іммігрант та імміграція. У XX столітті вперше на законодавчому рівні з’явилися вичерпні визначення ‘alien’ та ‘immigrant’.

Література

Aliens and Nationality Act of 1952. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/STATUTE-66/pdf/STATUTE-66-Pg163.pdf>

The American Heritage College Dictionary. 4th edition. Houghton Mifflin Company. Boston. New York. 2002. 1636 pp.

The Barnhart Dictionary of Etymology. Robert K. Barnhart, editor, Sol Steinmetz, Managing editor. The H. W. Wilson Company. 1988. 1284 pp.

A Dictionary of Law. URL: <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199551248.001.0001/acref-9780199551248-e-169?rskey=vEHUp8&result=185>

Merriam-Webster’s Advanced Learner’s English Dictionary. Merriam-Webster, Incorporated, Springfield, Massachusetts, U.S.A., 2008. 1994 pp.

Naturalization Act of 1790. URL: <https://www.docsteach.org/documents/document/naturalization-act-of-1790>

Oxford English Dictionary on Historical Principles. URL: <https://archive.org/details/oed01arch/page/218/mode/2up>

~~~~~

ДЕЙКУН О. П.

(Київський національний лінгвістичний університет)

МУЛЬТИМОДАЛЬНІ МІНІТЕКСТИ БІ-БІ-СІ І ЇХНІЙ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Тексти інтернет-новин зазвичай починаються із *заголовка*, який править за їхнє резюме [Potapenko 2021, с. 1-5] та вважається окремим жанром [Rasul 2018, с. 224], адже функціонує в медійному дискурсі незалежно від повідомлень. У ракурсі структури новинні заголовки розглядають як тексти-примітиви [Сахарный 1991, с. 221], що складаються з одного речення; мінітексти [Halliday 1990, с. 372], які містять два речення здебільшого в українському перекладі; та мультимодальні мінітексти, що охоплюють назву тексту й зображення.

Англійськомовні мультимодальні мінітексти Бі-Бі-Сі (<https://www.bbc.com/news>) складаються з одного заголовка-речення і зображення. Взаємодія між вербальним і візуальним складниками мультимодального мінітексту пояснюється за допомогою трьох інтерсеміотичних моделей, що раніше застосувалися для аналізу зв'язків між вербальними та візуальним елементами телевізійних новин: *накладання*, *підмінювання зображення* і *дихотомія* [Meinhof 1994, с. 216-217].

За **моделі накладання** (*overlapping*) друкований текст і зображення позначають кілька тих самих елементів чи дій [Meinhof 1994, с. 216-217]. Тож наведені нижче мультимодальні мінітексти складаються із заголовків та супровідних зображень, пор.: *Ukraine war: Snake Island and battle for control in Black Sea* (<https://www.bbc.com/news/world-europe-61406808>) – *Острів Зміїний і*

битва за контроль у Чорному морі (<https://www.bbc.com/ukrainian/features-61412847>) (BBC 11 May 2022). Обидва тексти перекладено еквівалентно з вилученням традиційного словосполучення *Ukraine war*, що слугує за тематичний класифікатор усіх статей про російсько-українську війну, орієнтуючи міжнародного читача.

Зображення після назв текстів обох статей є ідентичними і співвідносяться з трьома номінативними засобами із заголовків: *Snake Island – Острів Зміїний, battle – битва, in Black Sea – у Чорному морі*. Першим позначенням *Snake Island – Острів Зміїний* на зображенні відповідає аеросвітлина українського острова. З другою парою одиниць *battle – битва* на світлині співвідноситься дим від згорілої російської техніки, тобто знак-індекс бойових дій. Третій парі конструкцій *in Black Sea – у Чорному морі* на фотографії відповідає знак-ікона «море», яке зусібіч омиває острів Зміїний. З огляду на ідентичне текстове й візуальне позначення всіх назв, у цих мультимодальних мінітекстах новинних статей спостерігаємо накладання друкованого тексту і зображення.

Модель підмінювання зображення (*displacement*) передбачає, що друкований текст і супутня картинка позначають різні аспекти тієї самої події [Meinhof 1994, с. 216-217], як-от заголовок розповідає про її причини, а зображення показує її наслідки або навпаки. Наприклад, ідентичні фотографії супроводжують мультимодальні мінітексти під назвою *Ukraine: Putin will search for a way to save face* (<https://www.bbc.com/news/world-europe-60756993>) – *Путін шукатиме шляхи, щоб зберегти обличчя у війні з Україною* <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60762232> (BBC 16 Mar 2022). Фотографії зображають підбиті російські танки під Луганськом із відповідними підписами: *Russian tank destroyed by Ukrainian forces in Luhansk – Російський танк, підбитий українськими військами у Луганську*. Замість путіна, про якого йдеться в назві тексту, ці зображення ілюструють успіхи української армії у відбитті російського нападу, вказуючи на причину – воєнну поразку – російського відступу, яку в заголовках позначено конструкціями *a way to save face – шляхи, щоб зберегти обличчя у війні з Україною*.

За дихотомічної моделі (*dichotomy*) друкований текст і зображення позначають узагалі не пов'язані між собою події [Meinhof 1994, с. 216-217], тобто не залежать одне від одного, а власне світлина виконує ілюстративну або архівну роль, пор.: *China allows three children in major policy shift* (<https://www.bbc.com/news/world-asia-china-57303592>) – *Китай дозволить народжувати трьох дітей* (<https://www.bbc.com/ukrainian/news-57305281>) (BBC 31 May 21). Супровідні світлини ідентифікують мінімальну кількість референтів, спільних із заголовком, оскільки в обох випадках відображають лише одну дитину. Її на фотографії в англійськомовному оригіналі тримає жінка, а на зображенні біля перекладеного тексту – невідома особа ракурсом зі спини. Водночас відсутні зображення, пов'язані з Китаєм, з позначення якого починаються заголовки. Натомість зображено вулицю невідомого міста в оригіналі та інтер'єр невідомої будівлі в тлумаченні. Вжиток ілюстративних зображень до обох статей та їхня однореферентна взаємодія із заголовками свідчать про використання моделі дихотомії.

Англійськомовні мультимодальні мінітексти на українськомовному сайті Бі-Бі-Сі (<https://www.bbc.com/ukrainian>) відтворюють двома моделями: *простою* і *розширеною*. Прості мультимодальні мінітексти в оригіналі містять по одному заголовку-реченню і одному зображенню, як-от розповідь про нове космічне тіло і його долучені фотографії, пор.: *Australia scientists find 'spooky' spinning object in Milky Way* (<https://www.bbc.com/news/world-australia-60150542>) – *Астрономи знайшли в Чумацькому шляху загадковий об'єкт* (<https://www.bbc.com/ukrainian/news-60160660>) (27 Jan 2022). Світлини космічного тіла, яке позначене лексикалізованими конструкціями *'spooky' spinning object* – *загадковий об'єкт*, ідентичні в текстах оригіналу та перекладу.

Розширена модель перекладу передбачає вжиток одного заголовка-речення і зображення в оригіналі на противагу двом реченням і зображенню в перекладі, пор.: *Chaos, upheaval and exhaustion for Ukraine's disabled children – Хаос, горе та виснаження війни. Як евакуюють дітей з інвалідністю з-під обстрілів* (BBC 08 Mar 2022). У наведеному прикладі заголовки оригіналу подано одним

реченням *Chaos, upheaval and exhaustion for Ukraine's disabled children* із зображенням бабусі з малюком на руках (<https://www.bbc.com/news/world-europe-60648735>), тоді як у перекладі заголовок складається з двох речень *Хаос, горе та виснаження війни. Як евакуюють дітей з інвалідністю з-під обстрілів*, але з ідентичною світлиною (<https://www.bbc.com/ukrainian/features-60660625>).

Отже, вербальний і візуальний складники в мультимодальних мінітекстах взаємодіють за трьома моделями: накладання, підмінювання зображення та дихотомії. За моделі накладання кілька тих самих елементів збігаються для посилення змісту та ефективнішої передачі інформації. За моделі підмінювання зображення вербальний заголовок і фотографія позначають різні елементи однієї події в аспекті причини-наслідку або навпаки. На дихотомію натрапляємо тоді, коли заголовок і зображення мають один спільний референт. Водночас англійськомовні мультимодальні мінітексти перекладають за двома моделями: простою, тобто один заголовок-речення і фото в оригіналі й перекладі, і розширеною, тобто один заголовок-речення в оригіналі – два речення й фото в перекладі.

Література

- Сахарный Л. В.* Тексты-примитивы и закономерности их порождения. Человеческий фактор в языке: язык и порождение речи. 1991. С. 221-237.
- Halliday M.* An Introduction to Functional Grammar. Melbourne: Hodder & Stoughton. 1990. 384 с.
- Meinhof U.* Double talk in news broadcasts: A cross-cultural comparison of pictures and texts in television news. Graddol, David and Oliver Boyd-Barrett (eds.) Media Texts: Authors and Readers. Clevedon: Open University Press. 1994. С. 212–223.
- Potapenko S.* Globalising and localising translation strategies from rhetorical perspective: Rendering English headlines into Ukrainian. *SHS Web of Conferences*. 105, 02001. 2021. DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110502001>.
- Rasul S. H.* Translation of News Headlines: A Case of English Headlines Rendered into Arabic, Kurdish and Persian. *International Journal of Humanities and Cultural Studies*. 2018. № 5(1). С. 224-244. URL: <https://www.ijhcs.com/index.php/ijhcs/article/view/3250> (дата звернення 05.11.2022).

КОМБІНАЦІЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ МЕТАФОРИ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНОГО БЛЕНДИНГУ: АНАЛІЗ КОГНІТИВНИХ ПРОЦЕСІВ

Теорія концептуальної метафори (ТКМ) Лаккофа і Джонсона (1980) стала предметом вивчення зарубіжних і вітчизняних науковців (J. Grady, G. Fauconnier, S. Kitazume, M. Gyoro, A. Krikman, А. П. Мартинюк, О. П. Воробйова, Р. Ємець). Орім того, методологічний потенціал й різні аспекти застосування ТКМ з метою пояснити феномен мови висвітлювали (М. Johnson, Н. Д. Арутюнова, R. Langacker, Е. С. Кубрякова). За Slobod та Fuks, міжнародна організація НАТО є цільовим доменом, який ми намагаємося зрозуміти, використовуючи концептуальні метафори [Slobod, Fuks 2012: 144].

Універсальність механізмів метафори пояснює міждисциплінарність пошуків у військовій галузі, які у свою чергу, поповнюють теоретичне та практичне підґрунтя знання про військову метафору [Farley 2010: 4]. Слід зазначити, що ТКМ ґрунтується на метафоричності концептуалізації, що лежить в основі мислення і відбивається в мові і мовленні. Тож військові метафоричні утворення розглядаються як сталі і повторювані. Конструювальну роль військових метафор акцентовано в статті американського дослідника Стефана Флюсберга «War metaphors in public discourse» (2018) – класичній праці, яка обґрунтовує потребу використання ТКМ в пізнанні військової організації загалом і в публічному дискурсі зокрема. На думку ученого, адаптування військового тексту до ТКМ вимагає: 1) пошуку цільового і вихідного домена; 2) розгляду певної форми концептуалізації; 3) співвіднесення через метафору; 4) спостереження за концептуалізацією простору [Flusberg. 2018: 13].

У концепції Тюранго і Стернберга (1982) зазначалося, що складові в метафорах повинні мати велику відстань між доменами та коротку відстань у межах домену [Tourangeau, Sternberg 1982: 203-244]. Спроби науковців уніфікувати й описати формування Тюранго і Стернберга (1982), що стосується конкретної відстані між і всередині домену засвідчили актуальність цього поняття для різновекторних студій і підтвердили відсутність комплексних досліджень військової метафори НАТО. На цьому теоретичному підґрунті виникає теорія концептуального блендингу (надалі ТКБ), як продовження і розширення – теорії концептуальної метафори. В основі теорії лежить ментальний простір, як елемент когнітивної організації. ТКМ і ТКБ базуються на припущенні, що за метафорою як за фактом мови і мовлення стоїть метафора як когнітивний механізм, «призначений для оброблення інформації про абстрактні об'єкти, що перцептивно не сприймаються» [Жаботинська 2011: 3]. Принципово новим і важливим складником ТКБ порівняно з ТКМ є так зване “он-лайн утворення” нових смислів. Таке визначення можна порівняти зі статистичною і динамічною моделями концептотворення.

Порівнюючи мілітарну метафору з терміносполукою НАТО, виходимо з того, що метафоричні моделі відображають спільні концептуальні зв'язки з терміносполукою в межах теорії військового мистецтва, метафорична модель як і багатокомпонентні терміносполуки мають досить складну, багаторівневу будову. Втім, зауважимо й те, що військова лексика – одне з основних джерел метафоричної експансії.

Література

- Slobod, Douglas, Abraham Fuks (2012). “Military metaphors and friendly fire.” [In:] CMAJ: Canadian Medical Association Journal. Vol. 184 (1); 144.
- Farley, Janet (2010). *Military-to-civilian career transition guide: the essential job search handbook for service members*. Indianapolis, IN: JIST Works.
- Flusberg, Stephen, Teenie Matlock, Paul Tibodeau (2018). “War metaphors in public discourse.” [In:] *Metaphor and Symbol*. Vol. 33 (1); 1–18.
- Tourangeau, Roger, Robert Sternberg (1982). “Understanding and appreciating metaphors.” [In:] *Cognition*. Vol. 11 (3); 203–244.

Жаботинська, С. А. (2011). Концептуальна метафора: процедура аналізу для множинних даних [Conceptual metaphor: analysis procedure for multiple data]. *Aktualni problemy mentalingvistyky : Proceedings of VII International conference*. Cherkasy, 3–6

JUMATOV R. Ya.

(Samarkand State Institute of Foreign Languages, Uzbekistan)

PARADIGMATICS OF LOCATIVE SYNTAXEMES REPRESENTED BY TOPONYMS IN THE FUNCTION OF ADVERBIAL MODIFIER OF PLACE IN THE UZBEK LANGUAGE

Toponyms in any language refer to the location of an object somewhere. A number of linguists call it “locative” [8], a second group of linguists call it as “oriented” [10], another group called “situational” [11], and the rest classifies as simple names indicating the location of the object [9].

Toponyms are studied in several groups according to the expression of space. Based on the functional-semantic field of toponyms, L.N. Fedoseeva distinguished the thematic groups as “eventual, landscape, dynamic, parametric” based on functional-thematic field of toponyms [13, 49-53] and revealed their lexical-semantic features. However, the scientist did not pay attention to the syntactic-semantic aspects of toponyms.

In analyzing the structure of the sentence, analyzing by separating into syntaxemes, identifying the differential syntactic-semantic signs of the identified components, their variants and the possibilities of combining them with other syntaxemes based on syntactic relations reveals the internal (deep) structure of the sentence. The comparative analysis of the syntaxemes in the case of adverbial modifier of place in the English and Uzbek languages shows the unique aspects of the toponyms.

N.J. Sulaymanova compared the locative syntaxemes in the Uzbek language with the English language and put their expression into the following models: “S +

da, S + oldida, S + lar + da, S + orasida, S + chetida, S + ichida ...” [6, 76] and distinguished 21 types. In this work, the elements representing locativeness are studied in general. In our research, it is aimed to analyze the cases of locativeness represented by toponyms by separating them into syntaxemes, therefore, not all 21 models given by N.J. Sulaymanova are observed in the factual examples with the participation of toponyms.

1. *Boshqirdistonda ... “Kamaz” qo‘lga tushib qolgandi (2, 156).*

2. *... yosh-u qari Chinortog‘ etagida tong ottirdi (3, 6).*

3. *... mashina Nizomiy ko‘chasida paydo bo‘ldi (2, 140).*

The component “*Boshqirdistonda*”, which is represented by a toponym made from the name of the nation is subordinated to “*qo‘lga tushib qolgandi*” – processual actional syntaxeme and means the place of the action, i.e. the substantive adhesive syntaxeme.

In the second sentence, “*tong orttirdi*” – the processual stative syntaxeme is connected with “*yosh-u qari*” – the substantial agentive syntaxeme on the basis of nuclear predicative relationship, the syntactic unit based on the toponym “*Chinortog‘ etagida*” expresses the substantial locative adhesive syntaxeme and is connected to the nuclear predicating component on the basis of a subordinative relationship.

In the third sentence, the component “*Nizomiy ko‘chasida*”, represented by a toponym based on an anthroponym, also means an adhesive non-categorical sign, is subordinated to the actional stative syntaxeme (*paydo bo‘ldi*) and represents the space of existence of the agentive syntaxeme (*mashina*).

The syntaxeme model of sentences is as follows:

Гапларнинг синтаксем модели қуйидагича:

- 1) *Boshqirdistonda ... “Kamaz” qo‘lga tushib qolgandi* – SbLcAd · SbOb · PrAcDr;
- 2) *... yosh-u qari Chinortog‘ etagida tong ottirdi* – SbAg · SbLcAd · PrSt;
- 3) *... mashina Nizomiy ko‘chasida paydo bo‘ldi* – SbAg · SbLcAd · PrStExs.

It was observed that toponyms are associated with processual actional directive, stative and stative existential syntaxemes when they express locative adhesive syntax.

4. *Chinorqishloqda ham ... tahlika hukm surdi* (3, 5).

5. *U kishi Shodasoyda aravasiz edi* (3, 250).

6. *Senoritaning ota-onalari ... Oqqal'a qabristoniga dafn etilgandi* (1, 201).

In the following examples, the locative adhesive syntaxeme (*Chinorqishloqda*, *Shodasoyda*) is connected with additive (*ham*), stative continuous (*hukm surdi*) and iterative collective (*aravasiz edi*) syntaxemes. In the sixth example, the toponym "*Oqqal'a qabristoniga*" is connected with allative and "*dafn etilgandi*" – processual actional syntaxeme in the form of a dative case and incorporates adhesive non-categorical signs, as a result, "*Oqqal'a qabristoniga*" is considered as the substantial locative allative adhesive syntaxeme.

The syntaxeme model of sentences is as follows:

4) *Chinorqishloqda ham ... tahlika hukm surdi* – SbLcAdAdd · SbSt · PrStCnt;

5) *U kishi Shodasoyda aravasiz edi* – SbId₁ · SbLcAd · SbItrId₂;

6) *Senoritaning ota-onalari ... Oqqal'a qabristoniga dafn etilgandi* – SbPs · SbOb · SbLcAllAd · PrAcDr.

Metaphor and metonymy are widely used in the nomination of toponyms. In the following examples, the toponym "*Mirzacho'l*" is based on the derivative meaning of the word "*mirza*", while the nomination "*Taxtako'prik*" is connected to the name of an object that exists in that area.

7. *Bola-baqra ... bir paytlar Mirzacho'lga surgun qilingan rus mujiklar bilan ham qolib ketishdi* (3, 144)

8. *Bu qishloqni ... Taxtako'prik deb nomladim* (5, 141).

Before performing the syntaxeme analysis of the sentences, we put the seventh sentence into the transformation of dropping and replacing, and restoring the eighth sentence.

7) *Bola-baqra ... bir paytlar Mirzacho'lga surgun qilingan rus mujiklar bilan qolib ham ketishdi* → 7a) *rus mujiklar Buxoroga surgun qilingan*.

8) *Bu qishloqni ... Taxtako‘prik deb nomladim* → 8a) *Men bu qishloqni ... Taxtako‘prik deb nomladim.*

In the sentence obtained as a result of the transformation, the toponym “*Mirzacho‘l*” expresses the locative allative syntaxeme and subordinated to the processual actional directive syntaxeme – “*surgun qilingan*”. In the eighth sentence, the toponym “*Taxtako‘prik*” is connected to the processual stative syntaxeme (*nomladim*) on the basis of a subordinate relation with the help of the component “*deb*” and expresses a substantial qualitative syntaxeme.

We reflect the syntaxeme model of sentences as follows:

7a) *rus mujiklar Mirzacho‘lga surgun qilingan* – SbQlt · SbOb · SbLcAll · PrAcDr;

8a) *Men bu qishloqni Taxtako‘prik deb nomladim* – SbAg · SbAtr · SbOb · SbQlt · PrSt.

In the Uzbek language, as in the English language, translative syntaxemes are mainly formed by toponyms denoting settlements.

9. *Ular Chinorqishloqdan Shodisoygacha piyoda borishdi* (3, 172).

10. *Toshkentga qatnaydigan poyezdlar Orenburgdan o‘tadi* (1, 97).

11. *Ular Zarafshon daryosi bo‘yiga tushishdi* (1, 9).

In the given sentences, “*Chinorqishloqdan Shodisoygacha*” – (9) translative syntaxeme is subordinated with “*borishdi*” – actional syntaxeme, “*Toshkentga*” (10) – allative syntax → “*qatnaydigan*” – processual qualitative, “*Orenburgdan*” – locative instrumental syntaxeme → “*o‘tadi*” – processual actional, “*Zarafshon daryosi bo‘yiga*” – locative allative adhesive syntaxeme → “*tushishdi*” – processual actional syntaxeme. These syntactic-semantic relations are reflected in the following syntax models:

9) *Ular Chinorqishloqdan Shodisoygacha piyoda borishdi* – SbAg · SbLcTrns · PrMn · PrAc;

10) *Toshkentga qatnaydigan poyezdlar Orenburgdan o‘tadi* – SbLcAll · PrQlt · SbAg · SbLcInst · PrAc;

11) *Ular Zarafshon daryosi bo‘yiga tushishdi* – SbAg · SbLcAllAd · PrAc.

So, we have seen that toponyms can also express instrumentality within the framework of locativeness and can enter into a syntactic relationship with actional syntaxeme.

12. *Poyezdning Istambuldan yo'lga chiqqaniga yigirma soat bo'lgan edi* (1, 160).
13. ... *Jaloloboddan dahshatli xabar keldi* (4, 110).
14. *Bu xizmatni Bokudan boshlaysiz* (1, 128).
15. *Qaldirg'och Makkayu mukarramadan kelgan muqaddas qush* (7, 188).

In the following examples, we observe that toponyms express ablative syntaxeme within the locative framework. We preserve the main syntactic units by putting the twelfth sentence into the transformation of omitting:

- 12) *Poyezdning Istambuldan yo'lga chiqqaniga yigirma soat bo'lgan edi* → *Poyezd Istambuldan yo'lga chiqdi*.

Locative ablative syntaxemes in the sentences “*Istambuldan*” (12), “*Jaloloboddan*” (13), “*Bokudan*” (14), “*Makkayu mukarramadan*” (15) are connected with processual actional syntaxemes – “*yo'lga chiqdi*” (12), “*boshlaysiz*” (14), with processual stative syntaxeme – “*keldi*” (13), processual qualitative syntaxeme – “*kelgan*”. In the fifteenth sentence, the toponym that replaces the subordinated component is subordinated to another subordinated component, while in sentences 12-13-14, it is subordinated to the nuclear components. Also, in sentences 12 and 14, the toponyms reflect the locative ablative as well as the startive non-categorical signs. F. I. Piankov in his article “Функционально-семантическая категория адвербиальной локативности и система значений пространственных наречий (фрагмент лингводидактической модели русской грамматики)” distinguishes “directive-start and directive-finish” [12, 25] syntaxemes according to the nature of the locative landmark. Based on this, toponyms “*Istambuldan*” (12) and “*Bokudan*” (14) are locative ablative directive start syntaxemes.

The syntax model of sentences will look like this:

- 12) *Poyezd Istambuldan yo'lga chiqdi* – SbAg · SbLcAblDrStr · PrAc;
- 13) ... *Jaloloboddan dahshatli xabar keldi* – SbLcAbl · QlfQlt · SbOb · PrSt;

14) *Bu xizmatni Bokudan boshlaysiz* – SbExp · SbOb · SbLcAblDrStr · PrAcSt;

15) *Qaldirg'och Makkayu mukarramadan kelgan muqaddas qush* – SbId₁ · SbLcAbl · PrQlt · QlfQlt · SbId₂.

Toponyms can express locativeness in the function of the adverbial modifier of degree and quantity besides in the function of the adverbial modifier of place.

16. *Bu Bakirko ydagidek xavfli ish emas* (1, 134).

17. *Qarsda bir tanishim bor...* (1, 160).

18. *Turkiyada hech kimi yo'q* (1, 138).

In the sentences, locative qualitative comparative syntaxeme – (*Bakirko ydagidek*) (16), locative adhesive syntaxemes (*Qarsda*) (17), (*Turkiyada*) (18) are connected with qualificative qualitative negative syntaxeme (*xavfli emas*) (16), existential (*bor*) (17), existential negative syntaxeme (*yo'q*) (18). Also, nuclear predicated components in the structure of sentences represent identified syntaxemes. We explain the syntaxeme model of sentences as follows:

16) *Bu Bakirko ydagidek xavfli ish emas* – SbDmId₁ · SbLcQltCmp · QlfQltNg · SbId₂;

17) *Qarsda bir tanishim bor ...* – SbLcAd · QlfQunInd · SbId₁ · Exs;

18) *Turkiyada hech kimi yo'q* – SbLcAd · SbNgId₁ · ExsNg.

From the analysis of the collected factual examples, it became clear that toponyms in the Uzbek language express allative, ablative, adhesive, allative adhesive, translative, directive start, terminative, qualitative comparative, instrumental syntaxemes within the framework of locativeness and are connected with processual actional, stative, object, existential, modal, identifying syntaxes.

References

1. Azamat Qorajonov. Musofir go'dak. Book 1. Tashkent : Ijod press. 2019.
2. Asqad Muxtor, Chinor. Tashkent : Ilm ziyo, 2020.
3. Pirimqul Qodirov. Uch Ildiz. Tashkent : Kamalak, 2019.
4. Ro'ziyev Uyg'un. Atrigul. Tashkent : O'zbekiston, 2021.
5. Sulymonova N.J. Lokativlik kategoriyasining sintaktik-semantik va deykrik xususiyatlari (ingliz va o'zbek tillari misolida). PhD diss. On philol. sciences. Tashkent, 2018. 153 p.

6. Shuhrat. Oltin zanglamas. Tashkent : Creative printing house “G‘ofur G‘ulom”, 2021.
7. Дмитриева Т. Н. Топонимия бассейна реки Казым : Diss. of doct. on phil. sciences. Ijevsk, 2006.
8. Кириллова, Л. Е. Микротопонимия бассейна Валы. *УИИЯЛ УрО РАН*. Ijevsk, 1992.
9. Мащенко И. В. Из наблюдений над словообразовательной структурой ориентированных топонимов в русском языке. *Вопросы ономастики*. Sverdlovsk, 1979.
10. Муллонен, И. И. Очерки вепсской топонимики. ST. Petersburg : Наука, 1994.
11. Пянков Ф. И. Функционально-семантическая категория адвербиальной локативности и система значений пространственных наречий (фрагмент лингводидактической модели русской грамматики). *Вестник Московского университета*. Series 9. Philology. 2010. №5.
12. Федосеева Л. Н. Функционально-семантическое поле локативности в современном русском языке: система языковых и контекстуальных значений.

ЗАЛУЖНА М. В.

(Запорізький національний університет)

ОБЪЕКТИВАЦИЯ НЕВИЗНАЧЕННОСТИ ЗАСОБАМИ АНГЛИЙСКОЙ ФРАЗЕОЛОГИИ

Різноманітні аспекти існування невизначеного як невід’ємної властивості дійсності та процесу її осягнення є предметом наукового осмислення з часів античності. Позаяк мова «відбиває універсальні принципи обробки інформації у свідомості людини» [Pinker 2000, с. 32], невизначеність у мові отримує реалізацію у формі мовної категорії неозначеності, а також вербалізується численними лексичними засобами. Важливими засобами мовної об’єктивації невизначеності виступають і фразеологізми, в яких «закріплено результати людського пізнання взагалі і пізнавальний образ предмета чи явища зокрема, що зумовлено практикою, результатом мислення попередніх поколінь» [Баран 1998, с. 9]. Синергія лексем у складі ФО може викликати нові асоціації, створюючи можливість генерування додаткової семантики, частково чи

повністю відмінної від суми значень слів-конституентів.

Базова інформаційна структура поняття «невизначеність» містить такі семантичні компоненти як брак інформації про об'єкт чи явище, неусталеність його структури та змісту, невпевненість суб'єкта відносно об'єкта. Основними аспектами його змістового наповнення є: (1) *a state of being not sure or feeling doubt*; (2) *smth. likely to change*; (3) *smth. not definite or decided*" [Longman 2000, с. 1564]. Англійська фразеоматика, що вживається на позначення стану невизначеності, представлена низкою ФО, добірка яких налічує 98 фразеологізмів. Комбінаторні та ідіоматичні характеристики лексем у складі ФО виявляють їх контекстуальні значення. Так, приміром, у фразеологізмах "*a pig in a poke*" (кіт у мішку), "*to sit on the fence*" (займати очікувальну позицію), "*with a pinch of salt*" (недовіжливо, скептично) жоден з компонентів не має семи, пов'язаної з неясністю, сумнівом. Проте в сукупності взаємозв'язків слів-компонентів ФО з'являється сема невизначеності.

Емпіричний матеріал свідчить, що до англійськомовних репрезентантів невизначеності належать різні за структурою та ступенем умотивованості фразеологізми. Так, у термінах хрестоматійної класифікації В. В. Виноградова вони представлені:

- фразеологічними єдностями, яким притаманне частково вмотивоване спільне значення (*bit by bit, by fits and starts, high and low*);
- фразеологічними сполученнями, в яких поєднані фразеологічно зв'язані значення компонентів (*bone of contention, soft focus, throw off the scent*);
- фразеологічними зрощеннями із нероздільним значенням, незалежним від окремих компонентів (*biting nails, on the knees of the Gods*);
- фразеологічними виразами – пареміями (*head cook and bottle-washer; so near yet so far; rain at seven, fine at eleven; East of the Sun and West of the Moon*).

З огляду на структурні параметри, найпродуктивнішими моделями стійких словосполучень, що експлікують невизначеність, виявились: *to be / become / get / turn / go + Adj*; *at / in + N*; *Adj + N*; *N + of + N*. Фразеологізми з семантикою невизначеності утворюють синонімічні кластери навколо сем

різних аспектів невизначеності. Приміром, сема непоінформованості, некомпетентності, недолугості презентована синонімічними ФО, утвореними за схемою **not to know + Obj.**: *not to know a thing or two; not to know B from a bull-foot; not to know chalk from cheese; not to know how many beans make five; not to know one's onions; not to know one's stuff; not to know one's way about; not to know the ropes; not to know what's what; not to know whether one stands on one's head or one's heels*. Перша частина моделі містить сему необізнаності. Значення різноманітних актуалізаторів другого компонента суттєво не впливають на загальне значення фразеологізму та виявляють контекстуальну синонімічність.

Широко представлена серед ФО також сема втрати рівноваги та впевненості, утворена за схемою **to lose + N.**: *to lose balance; to lose ground; to lose heart; to lose oneself; to lose one's head; to lose one's shirt; to lose reason; to lose senses; to lose the clue; to lose the scent; to lose track*. За допомогою фразеологічної синонімії ФО, утворених за ідентичними моделями, урізноманітнюється спектр англomовних засобів актуалізації невизначеності.

Значущою для лінгвального відбиття невизначеності виявляється фразеологічна полісемія – розширення семантичної структури фразеологізмів. Багатозначність фразеологізмів є менш розповсюдженою за синонімію, проте не менш важливою їх характеристикою. До таких ФО належить, наприклад, вираз “*to back and fill*” із наступними значеннями: 1) лежати у дрейфі; 2) рухатись зигзагами; 3) вагатися; 4) мати сім п'ятниць на тиждень. Усі значення цього фразеологізму різні, проте суміжні з семантикою невизначеності. Полісемія фразеологізмів спричиняє розшарування значень стійких словосполучень, що може призводити до плуральності їх витлумачення.

Стилістичні характеристики стійких словосполучень маніфестовані в їх приналежності до одного з основних розрядів фразеологізмів: розмовно-побутових та книжкових. Серед фразеологічних позначень невизначеності кількісно домінують розмовно-побутові ФО (97% усіх ФО – *to muddle one's brains; to addle one's head; between sixes and sevens; pig in a poke; to hang by a thread*). Книжні фразеологічні номінації невизначеності є менш вживаними в

англійській мові (3% дібраних ФО – *between Scilla and Charibdis; to be placed on the horns of a dilemma; to float in the sea of doubt*). Такий розподіл демонструє стилістичну експресивність, притаманну фразеологізмам, що активізує додаткові емотивні коди під час сприйняття.

Важливе місце серед вербалізаторів невизначеності в англійській мові посідають паремії, які описують стан неусталеності, нестабільності, невпевненості. Наприклад, *“it takes all sorts (to make a world)”* – на позначення різноманіття, багатоваріантності явищ; *“when Queen Anne was alive”* – для вираження невизначеного часу в минулому; *“every medal has its reverse”* – у значенні суперечливості, неоднозначності об’єкта; *“stuff today and starve tomorrow”* – на позначення нестабільності, невідомості майбутнього. Кількість паремійних одиниць, що позначають невизначеність, у добірці складає 54 вирази, але семантично вони охоплюють увесь діапазон атрибутів невизначеності та мають переважно негативні конотації: *All between the cradle and the coffin is **uncertain**. When in **doubt**, do nought. There is no blindness like **ignorance*** [Simpson, Speake 2003].

Отже, фразеофонд англійської мови містить різноманітні засоби вербалізації невизначеності, які представлені різними за структурою та ступенем умотивованості фразеологізмами. Урізноманітнюють спектр англомовних фразеологічних позначень невизначеності явища фразеологічної синонімії та полісемії, а також стилістичне варіювання ФО та паремійні одиниці. Перспективним напрямом подальших наукових розвідок вважаємо порівняльний аналіз особливостей фразеологічної об’єктивації невизначеності засобами англійської та української мов.

Література

- Баран Я. А. Фразеологія у системі мови : автореф. дис. ... док. філ. наук : спец. 10.02.15. «Загальне мовознавство»; Прикарпатський університет ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ, 1998. 26 с.
- Longman Dictionary of Contemporary English : 3rd Edition. Longman, 2000. 1680 p.
- Pinker S. The Language Instinct. The New Science of Language and Mind. Penguin Books, 2000. 548 p.

ЗУЄВА О. С.

(Запорізький національний університет)

ДЕКОНСТРУКЦІЯ ВІКТОРІАНСЬКОГО АРХЕТИПУ ДИТИНИ У РОМАНІ ДЖОНА ХАРДІНГА “FLORENCE AND GILES”

Деконструкція усталених уявлень про вікторіанську добу за допомогою постмодерністської реінтерпретації класичних сюжетів і художніх архетипів є одним із засадничих принципів британського неовікторіанського роману, що постає на порубіжжі XX-XXI століть і активно вивчається як зарубіжними (Р. Гілмор, Л. Хедлі, С. Шаттлворт), так і українськими (Ю. Скороходько, О. Тупахіна) літературознавцями. У представленому дослідженні деконструкція вікторіанського архетипу дитини розглядається на матеріалі роману Дж. Хардінга «Флоренс і Джайлз» – сучасному переосмисленні новели Генрі Джеймса «Оберт гвинта».

Спираючись на визначення архетипу як «персонажа, події, сюжету або образу, які повторюються в різних творах, в різних культурах і в різні періоди часу» [Wilfred 1979, p. 157], ми розуміємо під вікторіанським архетипом дитини сукупність уявлень про «ідеальну дитину», представлених як у художніх, так і у функціональних текстах вікторіанської доби. Генезу та складові цього впливового конструкту ґрунтовно проаналізовано в дослідженнях Ж. Бодрійяра, С. Шаттлворт, П. Ковіні, Д. Гітінса, а проблемні аспекти (зокрема, такі, як дитяча сексуальність) – у розвідках Дж. Кінкайда, М. Л. Кольке, К. Ої. Хоча чимало подібних розвідок актуалізують матеріал новели Джеймса «Оберт гвинта», постмодерністські переосмислення цього твору в ракурсі деконструкції архетипу дитини досі не ставали предметом системного дослідження.

Так само, як і в «Оберті гвинта», зображення дітей у романі Хардінга проблематизує багато визначальних характеристик вікторіанської «ідеальної дитини» – таких, як невинність, простота, грайливість, «блаженне» незнання [Gubar 2005], повна залежність від дорослого, слухняність, набожність, відсутність поганих спогадів тощо [Shuttleworth 2010, р. 215]. Вікторіанська візія «ідеальної дитини» гротескно переосмислена в образі Джайлза, молодшого брата головної героїні – безпорадного, інфантильного, з послабленим розумінням причинно-наслідкових зв'язків. Водночас Флоренс, від імені якої ведеться оповідь, майстерно використовує «дитячість» для маскуванню власної девіантності. Худорлява, незграбна і бліда, Флоренс більше схожа на маленьку Джен Ейр, ніж на золотоволосу янголоподібну Флору з «Оберту гвинта» [Тупахіна 2020, с. 365], і її форми протесту є набагато радикальнішими за відчайдушний бунт маленької героїні Джеймса.

При цьому, у відповідності до орієнтації неовікторіанського роману на переосмислення травматичного досвіду вікторіанської доби, Хардінг робить особливий наголос на вихованні дітей в русі ідеології «окремих сфер», яка толерувала окремі прояви неслухняності з боку хлопчиків, але жорстко придушувала їх у дівчат. Побіжно згадана в Джеймса різниця підходів до освіти (формальної та домашньої) Майлза і Флори стає у романі Хардінга катализатором конфлікту: саме заборона читання штовхає героїню роману до першого порушення правил і, врешті решт, до першого злочину. В такий спосіб, Хардінг іронічно реінтерпретує наріжний для новели Джеймса вікторіанський імператив виховання як збереження дитячої чистоти і невинності, згідно до якого, навіть побіжне знайомство з табуйованими темами могло незворотно «зіпсувати» дитину. Примітно, що для «виправлення» такої дитини в системі вікторіанського виховання часто застосовувалося фізичне насильство [Oneill 2019, р. 12], актом якого, власне й завершується «Оберт гвинта». Не дивно, що саме насильство (вбивство першої і другої гувернанток, фактичне вбивство хлопчика-сусіда Тео, насильницьке приспання Джайлза) розглядається маленькою Флоренс як єдиний шлях до «виправлення» ситуації.

Захоплення Флоренс читанням алюзивно відсилає нас до Джен Ейр, героїні однойменного роману Шарлотти Бронте, яка так само вперто захищала своє право на «читацький ескапізм». Одна з перших спроб комплексного зображення світу вікторіанського дитинства, «Джен Ейр» розвінчує усталений образ «дитини-янгола» через демонстрацію дитячої агресії й безумства [Gilbert, Gubar 1984, р. 29]. Обидві ці теми знаходять розвиток у романі Хардінга, героїня якого, подібно до «темного двійника» Джен, божевільної Берти Мейсон, символічно ховатиметься на горищі. Можна стверджувати, що Флоренс – «темний двійник» «ідеальної» вікторіанської дитини, юнгіанська Тінь, що акумулює в собі все неприйнятне, невизнане й придушене вікторіанською парадигмою виховання. Хоча окремі спроби змалювання цієї сторони дитячого «я» робилися у пізньому вікторіанському романі (як-от, маленький вбивця Старенький у романі Т. Гарді «Джуд Непомітний»), вікторіанське табу на зображення дитячої жорстокості у літературі було подолано значно пізніше.

Створюючи у романі «Флоренс і Джайлз» антипод образу вікторіанської дитини, письменник «не заперечує дитинство як таке, а радше вимагає новий спосіб думати про дитинство нині» [Dinter 2012, р. 84]. Використовуючи характерний для неовікторіанства прийом «гри» з читацькими очікуванням, десакралізацію дитинства та алюзивні посилання, він переосмислює та деконструє портрет слухняної і мовчазної «янголоподібної» вікторіанської дитини. Постмодерністське руйнування бінарної опозиції «дитинство (невинність)»–«дорослість (гріховність)» сприяє критичному переосмисленню як стереотипних уявлень про вікторіанську дитину, так і сучасних візій дитинства в цілому.

Література

- Тупахіна О. В. Вікторіанський метанаратив у дискурсі постсучасності: літературний вимір : монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 508 с.
- Dinter S. The Mad Child in the Attic: John Harding's "Florence and Giles" as a Neo-Victorian Reworking of "The Turn of the Screw". Neo-Victorian Studies. 2012. Vol. 5, No. 1. P. 60–88.
- Gilbert S. M., Gubar S. The Madwoman in the Attic. The Woman Writer and the Nineteenth-Century Literary Imagination. London: Yale University Press, 1984. 720 p.

Gubar M. The Victorian Child. Pittsburgh : The University of Pittsburgh's Representing, 2005. URL: <https://www.representingchildhood.pitt.edu/victorian.htm> (дата звернення: 21.11.2022).

Guerin, W. L. Mythological and Archetypal Approaches. A Handbook of Critical Approaches to Literature. New York : Harper & Row, 1979. 414 p.

Oneill T. Ungovernable: The Victorian Parent's Guide to Raising Flawless Children. New York : Little, Brown and Company, 2019. 288 p.

Shuttleworth S. The Mind of the Child: Child Development in Literature, Science and Medicine, 1830–1900. New York : Oxford University Press, 2010. 497 p.

КАЧАК Х. І.

(Львівський національний університет імені Івана Франка)

ДОСВІД ВТЕЧІ У ЛІТЕРАТУРНОМУ РЕПОРТАЖІ

Проблема біженства є однією із найболючіших, адже за нею ховається особиста драма, трагедія сім'ї та цілої країни. На жаль, актуальною вона стала і для мільйонів українців, які з початком повномасштабної війни, розпочатої Російською федерацією проти України, змушені були, рятуючи своє життя та життя своїх дітей, покидати рідні домівки й шукати прихисток в інших регіонах України або за кордоном. «Втеча в нікуди» – саме так характеризують шлях люди, які достеменно не знали свого евакуаційного маршруту.

Тема втечі і біженства часто фігурує чи навіть є центральною у літературно-публіцистичних текстах. Так, до Всесвітнього дня книги та авторського права на інтернет-сторінці Управління Верховного комісара ООН у справах біженців склали перелік видань авторів, які покинули свої домівки та країни, і порушили тему переміщених осіб. Ідеться про книги „Ми – переміщені“ Малали Юсуфзай, „Ловець повітряних зміїв“ і „Молитва морю“ Халеда Хоссейні, „Там, за зимою“ Ісабель Альєнде [Modern books about refugees...], „Посол мертвих“ американського письменника українського походження Аскольда Мельничука та ін. [Література ціною дому... 2022]. В'єт

Тан Нгуєн, який тікав із захопленого комуністами В'єтнаму, є автором книги „Біженець“, а також упорядником видання „Переміщені: письменники-біженці про життя біженців“, де у форматі есе зафіксовані спогади сімнадцяти інших біженців [Modern books about refugees...].

Подібну ідею за підтримки уповноваженого федерального уряду з питань культури та ЗМІ, а також Фонду мистецтва і політики Петера Вайса втілили Ульріх Шрайбер і Міра Сольдо. У збірці „Прибуття: Літературні репортажі авторів-біженців“ („Ankunft: Literarische Reportagen geflüchteter Autorinnen und Autoren“, 2018) вони зібрали 7 текстів у жанрі літературного репортажу, написаних авторами-біженцями і перекладених німецькою мовою. Метою цієї розвідки є визначення основних мотивів одного з літературних репортажів збірки „Еміграція – тимчасове життя“ („Exil – ein Leben auf Zeit“) Хедера Алаги (Khader Alagha), аналіз лексико-стилістичних засобів, які використовуються для їхнього зображення.

Життя поділене на „до“ і „після“, переїзд до іншої країни і визначення суспільного статусу як біженця формують тематику репортажу сирійського автора Хедера Алаги. Розповідь є послідовною і ґрунтується на хронології виїзду автора із Сирії. Перша подія датується липнем 2011 року, 3 місяці після початку революції, коли Хедер Алага був звільнений з посади редактора культурної газети з наказом мовчати. Отримане у серпні 2013 року запрошення від фонду Гайніха Бьоля змусило письменник задуматися над виїздом із країни через все більш вірогідну загрозу ув'язнення. У жовтні автор покидає Сирію і прибуває до Німеччини. Докори сумління, небажання залишати свою країну у біді він намагався виправдати бажанням побачити свого сина, який разом із матір'ю ще у 2012 виїхали до Німеччини: „*Mit diesem Gefühl versuchte ich von mir selbst zu rechtfertigen*“ [Alagha 2018, с. 44].

Втеча від війни проти власної волі, ризик втратити зв'язок зі своїми співгромадянами – один із центральних мотивів тексту. Через це наратора переслідує почуття розділеності, розірваності, невизначеності, які він передає за допомогою епітетів „*gespalten*“, „*zweigeteilt*“.

Особливу роль у репортажі відведено мові. Вбудоване у репортаж інтертекстуальне посилання на біблійну легенду про Самсона, сила якого була акумульована у волоссі, і Даліла, покликане провести паралелі між автором репортажу і героєм легенди. Алаґа вбачає у слові свою міць, важко переживає втрату цієї здатності на чужині. Зрештою, автор ставить собі питання про можливість протистояти війні, пишучи про неї: „*Kann man sich dem Krieg schreibend entgegegenstellen?*“, проте відповідь його негативна.

Проблемним постає у тексті і статус біженця. Алаґа прибуває до Німеччини як письменник, стипендіат фонду. Коли ж в одному з інтерв'ю його назвали біженцем, він заперечив цей статус, позаяк має у Сирії дім і мову, куди він обов'язково повернеться. Однак після закінчення стипендіальної програми він залишився жити у Німеччині, перетворившись тут із письменника на біженця, з чим йому важко змиритися.

Життя у Німеччині для автора сповнене протиріч щодо себе самого. Опозиції «сильний-слабкий», «цілісний-роздвоєний», «міцний – вразливий», «наділений мовою – німий» характеризують відносини наратора із Німеччиною. Роздвоєний між двома світами сирійський автор у Німеччині не відчуває себе повноправним громадянином, а тільки особою, яка живе спогадами про себе колишнього. Трагічним є й те, що відстань між ним та рідним домом невпинно зростає: „*Und jeden Tag wird die Distanz zwischen uns ein wenig grösser*“ [Alagha 2018, с. 51]. Попри це автор намагається показати німецькомовному читачеві болючий досвід свого народу. За допомогою анафори «Ми знаємо» („*Wir kennen es*“), яка повторюється у десяти реченнях репортажу, наголошує на страшних реаліях життя сирійців: відсутність друзів чи рідних, які сидять у «підземеллях» режиму; смерті людей, які задихнулися від отруйного газу; заплямовані кров'ю вулиці; наявність шпигунів, що «мов гієни шпигують за видимим і таємним»; змарноване і знедолене життя звичайних людей і розкішні будинки та лімузини правлячої верхівки [Alagha 2018, с. 39–40].

Описуючи важке життя своїх співгромадян, автор послуговується формою

першої особи множини „ми“ („wir“), а отже, перебуваючи навіть у іншій країні, надалі ідентифікує себе зі своїм народом. Згодом у тексті зустрічаємо описи сирійців і через форму третьої особи множини „вони“ („sie“) [Alagha 2018, с. 40]. Тож репортажний текст формує своєрідний зв'язковий канал між автором-сирійцем і читачем, що є представником іншої культури. Типові для літературного репортажу згадки назв міст чи населених пунктів, які покликані надати тексту документального характеру, не є іманентною рисою цього репортажу. Згадано тільки два сирійські міста (Дара і Дамаск) як колиску революції: „*der Stadt, die als Wiege der Revolution gilt*“ [Alagha 2018, с. 41], а також німецькі міста Кельн та Любек.

Незважаючи на згадану на початку репортажу неможливість протистояти війні, пишучи про неї, Алаґа переконаний, що у сирійського письменника не може бути іншої мети, ніж писати про і для свого народу. Завершує репортаж маніфест митця, який пише для свого народу і про нього, щоб війна в його країні не видавалася пасивним процесом: „*Trotzdem werde ich weiter zu meinem Anliegen stehen, zu den Syrern, ich werde für sie schreiben und für sie schreien und sie bewegen. Ich werde nicht aufhören, den Mörder zu benennen...*“ [Alagha 2018, с. 51].

Втеча від війни до іншої країни, почуття провини перед рідними та друзями, які залишилися у Сирії, роздвоєність і невпевненість, небажаний статус біженця і втрата дару писати формують проблематику не тільки обраного до аналізу тексту, а й життя Хедера Алаґи. Форма літературного репортажу, гібридного жанру на межі літератури та публіцистики, уможливила автору стати посередником між сирійським народом та Європою, донести до читача важливість зусиль, скерованих на припинення війни і подолання терористичного режиму.

Література

Література ціною дому: чотири книжки на тему біженства та депортації. Читомо. Культура читання і мистецтво книговидавання : веб-сайт. URL: <https://chytomo.com/literatura-tsinoiu-domu-chotyry-knyzhky-na-temu-bizhenstva-ta-deportatsii/> (дата звернення 10.11.2022).

Alagha K. Exil – ein Leben auf Zeit. (L. Bender. Übersetz.). Ankunft : literarische Reportagen

geflüchteter Autorinnen und Autoren/ hrsg. von U. Schreiber, M. Soldo. Berlin; Tübingen : Verlag Hans Schiler, 2018. S. 39-51.

Ankunft : literarische Reportagen geflüchteter Autorinnen und Autoren/ hrsg. von U. Schreiber, M. Soldo. Berlin; Tübingen : Verlag Hans Schiler, 2018. 101 S.

Modern books about refugees you need to know about. UNHCR : веб-сайт. URL: <https://www.unhcr.org/ua/en/21625-modern-books-about-refugees-you-need-to-know-about.html> (дата звернення 10.11.2022).

КАЧУРИНА М. П.

(Національний університет біоресурсів і природокористування України)

У ПОШУКАХ ВІДПОВІДІ: МІСЦЕ ТВОРЧОСТІ У ЖУРНАЛІСТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Якою б сенсаційною, актуальною, глобальною та важливою не була б подія для суспільства її вдале розуміння, сприймання та засвоєння потенційними реципієнтами залежить від того, як саме автори її сформулюють та презентують, які слова та формулювання підберуть для вдалого засвоєння інформації, з якою метою висвітлять цю тему, та під чийм керівництвом. Означені складники описують особистість, яка має певний хист до створення та передачі інформації, певний професійний рівень, знання тощо. Ця особистість точно розуміє, як застосувати здобуті навички на практиці, і ця професійна особистість – журналіст.

Журналістську сферу можна назвати мистецтвом володіння словом, оскільки професія вимагає, творчих здібностей, швидкості, постійного перебування в інформаційному просторі, зібраності у пошуку джерел інформації та сенсаційних подій, максимальної оперативності при створенні власного матеріалу та інформаційного контенту, сконцентрованості на отриманих свідченнях та фактах, а також певних комунікативних скілів.

Творчість у журналістиці – це, найперше, свіжі, креативні думки, оригінальні ідеї, оновлені погляди на інформаційний простір та на події в

суспільстві. Журналіст зобов'язаний втілити отримані фрагменти інформації у готовий матеріал.

Творчою цю професію називають іще й тому, що від досвідченого, професійного журналіста вимагають колосального потенціалу та інтелектуальних здібностей; справжній кваліфікований спеціаліст повинен вміти бачити проблему глибше ніж звичайний читач, він повинен вміти дивитися в суть проблеми. Журналіст має навчитися постійно аналізувати інформацію та має регулярно включати критичне мислення навіть тоді, якщо йдеться про авторитетні джерела новин. Справжній журналіст готовий працювати і вдень, і вночі, повністю занурюючись в професію, забуваючи про сім'ю, хобі та інші життєві пріоритети. Не кожен, обираючи журналістський профіль, по-справжньому розуміє, як важко і як необхідно абстрагуватись від свого звичного життя, нехтуючи особистими інтересами та приватним життям, віддаючи перевагу виключно роботі!

Досвідчений журналіст пам'ятає, що на нього покладена велика відповідальність, він має розуміти, що його слова, формулювання, або ж дії можуть стати катастрофічними, та спричинити глобальний результат у межах його редакції чи телеканалу, а також може спричинити значний резонанс у суспільстві. Справжня майстерність – працювати в журналістській сфері й не робити помилок ні дрібних, ні фатальних.

Усвідомлювати те, що у твоїх руках сконцентована влада, сила управління думками читачів і глядачів, може призвести до поганих наслідків навіть бувалих спеціалістів, адже журналіст це також звичайна людина, яка може ненароком схибити, але помилки в цій галузі не допустимі. Як лікар бере на себе обов'язок за чиєсь життя, так і журналіст бере важкий тягар впливати на громадян цілих міст і країн, тим самим впливаючи навіть на хід історії.

Важка ноша бути лідером думок, вести за собою різних людей, формувати їх погляди і тим самим підштовхувати їх на певні дії, бути виробником та інформатором новин. Ви повинні пам'ятати, що в жодному разі не маєте права зловживати посадою та службовим становищем, інакше

ризикуюєш в одну мить назавжди втратити довіру своєї аудиторії.

Творчість журналіста в його знаннях та в умінні примінити їх креативно та нестандартно. Тому журналіст має бути всебічно розвиненою та начитаною особистістю, він має стати універсальним працівником. Як справжній лідер думок, журналіст повинен оперативно реагувати на події й зрозуміти, яких наслідків очікувати.

Професіонал має постійно вкладатись в якість контенту; бачити ширше і рухатись тільки вперед, роблячи крок за кроком до покращення своєї кваліфікації та збільшення конкурентноспроможності на ринку праці. Лише справжній спеціаліст відчуває, як найкраще і найефективніше реалізувати свої вміння та ідеї, при цьому покладаючись не лише на свій досвід і відповідну здобуту робочу базу, а й на здатність помічати те, що не в змозі бачити більшість звичайних людей – реципієнтів.

Отже, творчість для журналіста – це один із необхідних складників у професійній діяльності. Без зацікавленості та активності в роботі при створенні якісного продукту, новинні матеріали приречені на однотипність, інформаційні публікації не матимуть логічних, детальних та «свіжих» поглядів на актуальні проблеми навколишнього світу, відтак, під питанням – результативність і продуктивність всієї роботи журналіста і навіть вся його подальша кар'єра.

KOZLOVA T.

(Zaporizhzhia National University)

**SUSTAINABLE EDUCATION: ICONIC MANIFESTATIONS OF
HUMANISTIC AND ECOLOGICAL VALUES
IN PEDAGOGICAL DISCOURSE**

Sustainability, one of the most widely discussed concepts in contemporary science, is understood as the quality or ability to continue over a long time without

damaging the environment. From a multidisciplinary approach, sustainability can be placed among the biggest challenges of the 21st century as it implies environmental, technical, political, ethic, and cultural responsibility for continuous development and security of the humanity. Taking into account the interdisciplinary nature of sustainability, we assume that human needs today include far more issues than environmental ones, and sustainable development is multidimensional. One of its facets is represented by innovative pedagogy which extends education beyond care for the environment.

In pedagogical discourse, sustainability is reconsidered to connect environmental education practices with a broader range of competences leading to creativity, social awareness and justice, healthy community building, etc. It is recognized that better environment improves people's performance in all spheres. In addition to that, qualitative (that is sustainable) society is made up of active people concerned with both ecological and humanistic values, meeting their own needs as well as those of future generations.

The purpose of this paper is manifold. Firstly, it intends to demonstrate the importance of pedagogical dimension for sustainability. Secondly, the study examines how the concept of sustainability is approached in education and semiotised by means of pedagogical parlance.

In educational discourse, the concept of sustainability manifested itself as a complex idea and is framed to include the following constituents: continuous well-being (purpose/intention); learners, educators (agents); challenge, negotiation, discussion, integration (actions and behaviours to achieve the goal); creativity, capability, interest and value (skills and tools employed to achieve the goal). Interestingly enough, no occurrences were found for the one-word naming. Instead, however, sustainability concept was referred to by means of longer, hence more elaborate, structures, such as combinations of adjectives with nouns (*sustainable education*.) or nouns with nouns (*sustainability education*); prepositional *of*-phrases (*sustainability of education*); prepositional *for*-phrases (*education for sustainability*). Such a variety of structures reflects the manifold nature of the conceptualized idea:

“practices we see fundamental to effective sustainability education” [Hunter, April, Hill, 2018, p. 15]; “We suggest this [education for sustainability] offers fertile opportunity for students to cultivate the skills, dispositions, and motivation to make change happen” (ibid.).

Compact and extended expressions show divergence in content. Cf.: *sustainability education* ‘the need for a change in education paradigm toward cross-curricular learning’ and *education for sustainability* ‘introducing and regular reinforcing principles of well-being through education’. The term *sustainability education* implies the whole paradigm change involving ecological and humanistic values. In contrast, the term *education for sustainability* occupies a tiny niche leaving the whole paradigm unchanged.

To sum, sustainability is highly appreciated in educational discourse and is placed among the discursive values. Dense packaging makes the conceptualized ideas transparent for decoding by interlocutors. In agreement with the principle of diagrammatic iconicity, a more compact structure carries more informational scope and less content, whereas a more extended structure, is opted for less informational scope but more content.

References

Hunter M. A., April A., Hill A. *Education, Arts and Sustainability: Emerging Practice for a Changing World*. Singapore : Springer, 2018. 107 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-981-107710-4>

~~~~~

КОНЄВА С. В.

(Запорізький національний університет)

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КАТЕГОРІЇ ЕВІДЕНЦІЙНОСТІ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Поняття евіденційності традиційно розглядається в лінгвістиці в широкому і у вузькому значеннях. В широкому сенсі евіденційність тлумачать як епістемічну модальність і її значення, тобто наскільки мовець впевнений в

достовірності інформації, яку він передає. Відповідно, евіденційність епістемічної модальності може виражати наступні значення: впевненість, сумнів, логічну можливість, необхідність тощо. У вузькому розумінні евіденційність є вказівкою на джерело, з якого мовець отримав інформацію, а також за допомогою яких засобів йому це вдалося зробити (Н. Козинцева).

Явище евіденційності спостерігається у мовах різних типів та груп (А. Мальчуков, В. Фрідман, В. Чейф, Г. Лазар, Д. Слобін, М. Хардман, Т. Гівон та ін.).

Існує думка, що в англійській мові категорія евіденційності має суто комунікативний статус через специфіку морфологічної системи, її мінімізацію та становлення норм ізолюючої мови (О. Кобрин). Оскільки англійська мова втратила більшість дієслівних флексій, їй не вистачає морфологічних засобів вираження евіденційності. На відміну від мов іншої типології, в англійській мові уживаються комбінації синтаксичних та лексичних засобів вираження цієї категорії. До синтаксичних засобів належать парантеза, конструкція *Complex Subject*, складне речення з евіденціальним модусом, безособове речення. Лексичні засоби представлені різними маркерами евіденційності, зокрема частками, дієсловами з метамовною функцією та похідними від них іменниками.

За результатами нашого дослідження, у сучасній масмедійній комунікації найчастотнішою виявилася конструкція *Complex Subject*, у якій евіденційність актуалізовано за допомогою орієнтації першого елемента предиката. Наприклад, “*The government... seems to be perfectly happy with thousands of new infections a day*” – *Prof Steve Reicher on UK’s lockdown strategy*” (All Four News. Aug 2, 2020), де перший конститuant предиката (*seem*) реалізує евіденційність своєю орієнтацією на невизначений або невідомий суб’єкт, а не той, про який йдеться (*the government*). Ступінь достовірності та джерело поданої інформації актуалізовані за допомогою вибору відповідного лексичного засобу — дієслова на позначення мовленнєвої або ментальної діяльності, а також перцепції тощо. Пор.: “*The discovery of **what is believed to be** the remains of 215 children at the site*

of a former residential school in Kamloops, B.C., has stunned Canadians and renewed focus on what Prime Minister Justin Trudeau called a 'dark and shameful chapter of our country's history' ” (CBS News. July 1, 2021).

Менш поширені складнопідрядні речення, в яких компактність головної частини сприяє послабленню її інформативної значущості при посиленні метамовної функції й акцентуації евіденційності: *“Justice **Minister believes** handing over most cases to AG’s office is paying off” (Malta Today. 15 Nov., 2022).*

Нечастотною виявилася парантеза. Граматично незалежні, окремі складники пропозиції для вираження ставлення та емоційної оцінки комунікантів, уточнення або пояснення повідомлення трапляються в науковому дискурсі: *“It should be pointed out that for small R - values, the wetting pattern below the root zone is probably not triangular, **as assumed by the writer**, even for a constant rate of advance” (The Jour. of the Irrigation and Drainage Div. 1961, P. 38), “... and evidently they are not small (**as assumed**) if R_x becomes a magnitude of order M^2 ” (CoA Report Aero. 1952. Vols. 61-79. P. 76).*

В українськомовному спілкуванні переважають лексичні засоби вираження евіденційності. Серед них частотні дієслова, яким поступаються віддієслівні іменники та частки, наприклад, *“Через них, **мовляв**, роботодавці не поспішають підвищувати зарплати, чого вимагають поляки” (Сьогодні. 12.02.2020).*

Серед евіденційних лексем саме дієслова найкраще актуалізують цю комунікативну категорію [Яслик 2016, с. 85-87]: *“**Говорять**, він готується до тривалої ізоляції у своєму бункері, де планує провести всю зиму. Новими подробицями про те, як почувається кремлівський лідер, який програє по всіх фронтах війну, розв'язану ним же в Україні, поділився телеграм-канал Generall SVR” (ТСН. 13.11.2022).* Дієслова формують різні модуси комунікації: перцептивний (візуальний — *помічати, спостерігати*, слуховий — *чути*, дотиковий — *відчувати* тощо), ментальний (*розуміти, знати, припускати*), мовленнєвий (*казати, розповідати* тощо). Дієслова мовленнєвої діяльності є частотнішими порівняно з іншими евіденціальними лексемами, що доводить

важливість “репортативної евіденції” [т.с.] у спілкуванні носіїв української мови.

Синтаксичні засоби вираження евіденційності охоплюють прості речення, ускладнені вставними словами та зворотами; сполучникові і безсполучникові складнопідрядні з’ясувальні речення [Барчук 1996, с. 23], монопредикативні конструкції [Яслик 2016, с. 88]. Наприклад, “**Як свідчать дані Держстату, комуналка за рік подорожчала загалом на 4,3%**” (Фокус. 10.11.2022).

Отже, евіденційність важлива в комунікації, реалізованою англійською та українською мовами. Розбіжності у способах та засобах вираження цієї категорії можна пояснити особливостями типології досліджуваних мов та комунікативними настановами мовців. Англійськомовна комунікація віддає перевагу синтаксичним евіденціальним засобам й орієнтована на ідеацію, сутність того, про що повідомляється. Українськомовна комунікація акцентує на модусах спілкування, серед яких важливим виявляється репортативний.

Література

Барчук В. Складні безсполучникові речення староукраїнської мови : дис ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Прикарпатський національний ун-т ім. В. Стефаника, Івано-Франківськ, 1996. 188 с.

Яслик В. І. Евіденція в сучасній українській літературній мові : типологічний аспект. *Science and Education a New Dimension. Philology*. Budapest, 2016. № 107. С. 85–88.

КОСТРИКІН А. А., РИБАЛКА К. О.

(Національний університет біоресурсів і природокористування України)

ВІДЕОІГРИ ЯК НОВА СУБКУЛЬТУРА ХХІ СТОЛІТТЯ

ХХІ століття привнесло багато нових винаходів та вдосконалень у сучасний світ: комп’ютери, смартфони, електромобілі, дрони, швидкісний інтернет тощо. Одним із таких технологічних проривів є відеоігри.

Відеоігри – це «вимір», у якому гравець, або, як прийнято називати,

геймер, «вживається» у роль персонажа, за якого він грає. Вважається, що відеоігри – це тільки розваги, але це не так. Ігрова індустрія, передусім, це прояв творчості, як у літературному, так і в художньому вимірах. Кожна комп'ютерна гра – це створене мистецтво [1], неповторний сюжет, композиція, яка супроводжує гравця. Її функції доповнює реальність, яка занурює вас у світ пригод. У цьому світі ви можете бути як фермером, який доглядає за худобою та садибою, так і авантюристом, який жадає пригод та слави, або шпигуном, який входить у довіру до ворога та робить диверсії, або ж учасником перегонів, який намагається вийти вперед до фінішу. Саме через такі усунення обмежень реальності, людям подобається грати, тому що ти поринаєш в інші світи, які за мить можуть зробити твої бажання реальністю.

Red Dead Redemption 2, The Last of Us, God of War (2018) – це одні з багатьох ігор, які мають чудовий аудіосупровід, неповторний сюжет та гарну візуальну картинку. За сюжетом гри The Last of Us знімається цілий серіал, що засвідчує різноманітність сюжетів відеоігр.

Зауважимо, як і у книгах, фільмах, музиці, так і в відеоіграх існують різноманітні жанри – від екшену до стратегій [2] і в кожному жанрі – свої підкатегорії. Це спрощує пошук тієї гри, яку гравець хоче пройти. Адже не всім подобаються шутери – категорія екшен ігор, де гравцю потрібно стріляти в інших. Комуś більш до вподоби стратегії, в яких потрібно проявляти тактичне мислення та керувати не одним персонажем, а цілим плем'ям або країною, чи навіть цілою цивілізацією.

З таким розвитком ігрової індустрії чимало відомих композиторів висловили бажання брати участь у розробках відеоігор. Останні докладають багато зусиль, щоб їх мистецтво передавало усю палітру емоцій від проходження гри. Сьогодні музичний супровід відеоігор не поступається музиці з високобюджетними блокбастерами, оскільки тематичні композиції з відеоігор виконують на великих сценах відомі симфонічні оркестри.

Усе, що є витвором мистецтва, повинно бути належним чином оцінене. Тому існують номінації для ігрової індустрії: за кращу гру року, кращий

візуальний стиль, музичний супровід, найкращий сюжет та студія року. Премія BAFTA, Golden Joystick Awards – це одні з багатьох заходів, які номінують різні ігри та вручають відзнаки.

Ігрова індустрія стала дуже популярною, її аудиторія постійно зростає і перевищує три мільярди осіб [3]. Сьогодні сформувався економічний сектор: відеоігри стали елементом сучасної культури, де вся інформація стосовно цього поширюється без обмежень в медіапросторі. Поява геймерів та нового сегменту сприяє розвитку новаторських медіа, що нині прийнято називати ігровими ЗМІ – це засоби масового інформування, що створені для інформаційної підтримки геймерів, а контент стосується всього, що охоплює ігрова індустрія.

В ігрових медіа майже столітня історія. Сьогодні вони є повноцінною частиною сучасної медіакультури, не поступаючись іншим ЗМІ, та мають свої особливості. Найбільше проявлялись в «нових медіа» – соціальні мережі, блоги, форуми, канали тощо. Вони виступають посередниками між ігровою індустрією та гравцями. Помітною особливістю такого медіасередовища є те, що журналісти, геймери, розробники ігор, різноманітні тестери можуть вільно комунікувати. Завдяки цьому, створюються бажані ігрові продукти. Таким чином, ігрове медіа та геймери, на відміну від звичайних новин та пересічних глядачів, можуть безпосередньо впливати як на тренди, так і на якість тих самих відеоігор.

Що до трендів, то з часом вподобання гравців змінюються, а тому ігровій індустрії доводиться робити новий продукт, який буде мати попит. Багато жанрів, наприклад такий, як стратегія, з часом втратили свою популярність: в 90-х, за рік виходило понад сто таких ігор, але вже зараз – не більше 20.

У підсумку зазначимо, що ігри – це не тільки звичайні пікселі на екрані, а повноцінна сучасна культура, яка постійно розвивається. Створюються нові технології та вдосконалюються старі для того, аби якомога сильніше поринути у вигаданий світ. VR-технології – це один із яскравих прикладів, який дозволяє опинитись у віртуальному просторі, де можна реалізувати свої мрії.

Література

1. Відеоігри — це мистецтво. URL: <https://ms.detector.media/internet/post/24912/2020-06-20-videoigry-tse-mystetstvo/>
2. Скільки насправді людей у всьому світі грають у відеоігри. URL: https://maximum.fm/skilki-naspravdi-lyudej-u-vsomu-sviti-grayut-u-videoigri_n182684
3. Основні ігрові жанри. URL: <https://studfile.net/preview/5118465/page:3/>

LOZOVSKA K.

(Zaporizhzhia National University)

CHARACTER'S GENDER IMPACT ON THEIR SPEECH

Differences in the ways that men and women use language have long been of interest in the study of discourse [Newman, Groom, Handelman & Pennebaker 2008, p. 211]. However, the general consensus has not been fully reached to date on the generalizability of the observed differences [Rustamov et al. 2021, p. 421]. The current study is an attempt to understand what features are characteristic of male and female speech.

The research was conducted on the film “Orlando” (1992) based on an eponymous book by Virginia Woolf, which takes the viewer on a journey through time with a young man whose beauty endures through centuries. As the plot evolves, one day he wakes up from an unconscious state and finds that he has become a woman. From now on he had to reconsider his life and continue living as a lady.

The data gathered was subsequently analysed using Linguistic Inquiry and Word Count (LIWC). The program, analysing people’s language, provides extremely rich insights into their psychological states, including their emotions, thinking styles, and social concerns [LIWC: How it works]. LIWC is widely used to conduct research on gender features of speech in different fields [Lin, Yu & Dowell 2020; Truong, Santarelli, Dawson & Ashurst 2021 etc.].

The first category to consider is “Personal Pronouns”. The available evidence provided in “The Psychological Meaning of Words: LIWC and Computerized Text Analysis Methods” by Tausczik and Pennebaker suggests that women tend to use more first- and third-person pronouns [Tausczik and Pennebaker 2010, p. 31]. According to our material, for lady Orlando, it is true only when it comes to the use of the third-person pronouns as their index is higher than the mean 3,4. At the same time, the use of the first-person pronouns is correct for nobleman Orlando, as the index is 7,62. This might be explained by the fact that depressed people tend to use more first-person pronouns in their speech [Rude, Gortner & Pennebaker 2004, p. 1121]. The statement applies to Orlando since he is a poet with the broken heart, who never found the love of his life.

The same research also suggests that males have higher use of large words, articles, and prepositions [Tausczik and Pennebaker 2010, p. 37]. The results were confirmed as indexes of categories “Big words” and “Prepositions” are higher than the mean: 13,88 and 12,65 accordingly in the male Orlando’s speech. The same results can be seen in lady Orlando’s speech. The “Big words” index is even higher in her case: 16,18, and the usage of prepositions is also higher than the mean: 12,3. In the category that shows the article usage, both male and female indexes are within the norm: 5,28 and 5,83. Also, it was said that women use more social words [Tausczik and Pennebaker 2010, p. 37]. In both male and female speech the index does not go beyond the norm: 15,48 and 14,56 accordingly.

Another category to consider is “Social words”. In “Gender Differences in Language Use: An Analysis of 14,000 Text Samples”, it was stated that women are more likely to include social words in their speech than men [Newman, Groom, Handelman, & Pennebaker 2008, p. 223]. In our material, both male and female indexes are within the norm: 15,48 and 14,56 accordingly. Even though they don’t go beyond the norm, we can see that in male Orlando’s speech, the index is still higher than in female speech. Generally, people who use a high level of social words are more outgoing and more socially connected with others [LIWC Results]. This can be explained by the plot, since nobleman Orlando took part in many social gatherings,

travelled abroad and for a long time was an ambassador in Constantinople, he had to make contacts with other people to keep the position in society he had. After the transition, lady Orlando sees the difference in how people had treated her as a man and started treating her as a woman and cuts off the contacts she used to have before.

To sum up, in the film “Orlando”, there is a little difference between how the characters speak when being a man and a woman. The results received are controversial when it comes to female features of speech, but are relevant for male speech. The possible explanations for this are different, for example, the fact that the director is a man as well as initially the character, which is why the male’s speech appeared to be closer to the researchers’ opinions on it. Another suggestion is that such similarity of speech might be explained by the fact that Orlando does not think of the change as something dramatic. He takes it with dignity, and in the first scene after the transition says the phrase that implies an absence of the further dramatical changes in behaviour: “Different sex. Same person”. Another fact that could be taken as a proof of it is that at the beginning of the film we hear the following about young man Orlando: “There can be no doubt about his sex. Despite the feminine appearance that every young man at the time aspires to”. At the same time after the transition, we hear: “She. For there can be no doubt about her sex... She is tall and slim, with a slightly androgynous appearance that many females at the time aspire to”. After he had lived as a man for 200 years, it might be difficult for him to fully change his speech, this is why the differences are not very visible. The deviations found during the research on female speech need further investigation.

References

- Lin, Y., Yu, R., Dowell, N. (2020). LIWCs the Same, Not the Same: Gendered Linguistic Signals of Performance and Experience in Online STEM Courses. In: Bittencourt, I., Cukurova, M., Muldner, K., Luckin, R., Millán, E. (eds) *Artificial Intelligence in Education. Lecture Notes in Computer Science*, vol 12163. Springer, Cham, 333-345. https://doi.org/10.1007/978-3-030-52237-7_27
- LIWC Results. URL: <http://www.utpsyc.org/TAT/LIWCTATresults.php>
- LIWC. How It Works. URL: <https://www.liwc.app/help/howitworks>
- Newman, M. L., Groom, C. J., Handelman, L. D., & Pennebaker, J. W. (2008). Gender differences

in language use: An analysis of 14,000 text samples. *Discourse Processes*, 45(3), 211-236. <https://doi.org/10.1080/01638530802073712>

Rude, S., Gortner, E. M., & Pennebaker, J. (2004). Language use of depressed and depression-vulnerable college students. *Cognition & Emotion*, 18, 1121-1133. <https://doi.org/10.1080/02699930441000030>

Rustamov, D., Shakhbitdinova, S., Solijonov, S., Mattiyev, A., Begaliyev, S. & Fayziev, S. (2021). Research of peculiarities of speech of male and female on phonetic and lexical levels of language. *Journal of Language and Linguistic Studies*. 17. 421-430. <https://doi.org/10.52462/jlls.26>

Tausczik, Y. & Pennebaker, J. (2010). The Psychological Meaning of Words: LIWC and Computerized Text Analysis Methods. *Journal of Language and Social Psychology*. 29. 24-54. <https://doi.org/10.1177/0261927X09351676>

Truong, J., Santarelli, A., Dawson, A., & Ashurst, J. (2021). Gender Differences in Language of Standardized Letter of Evaluation Narratives in Osteopathic Emergency Medicine Residency Applicants. *Cureus*, 13(7), e16622. <https://doi.org/10.7759/cureus.16622>

МАМЕДОВА А. І.

(Запорізький національний університет)

KONZEPT MUTTERSCHAFT IN DER MODERNEN DEUTSCHEN PROSA

Die moderne Sprachkultur wird durch die Reihe von konzeptuellen Dominanten und Wertorientierungen dargestellt. Die letzten sind Repräsentanten der Kultur sowohl einzelner Völker als auch der Menschheit insgesamt. Viele in- und ausländische Linguisten beschäftigen sich mit diesen Fragen und widmen ihre Arbeiten diesen Problemen, und zwar: Arutjunjan N. L., Bazewitsch W. S., Workatschow S. G., Karasik W.I., Prihodko A. N., Stepanow J. S. und andere. Zum Objekt von unserer These gehören die Texte der modernen deutschen Prosa (Romane von Anna Hertz und Sandra Paretti), und **das Thema** ist das Konzept MUTTERSCHAFT.

Zuerst beschäftigen wir uns mit dem Begriff „Konzept“. Viele Sprachwissenschaftler definieren diese Spracherscheinung verschieden. Der

ukrainische Sprachwissenschaftler W. N. Manakin versteht darunter „eine Einheit, die ethno-nationale Spezialität ausdrückt, und die in Worten Ausdruckseinheiten und anderen sprachlichen Mitteln verbalisiert wird“ [Manakin 2012, S. 70]. Nach A. N. Prihodko sind „Konzeptdomänen verbalisierte Bedeutungen der Existenzumgebung der Ethos und seiner Lebenswelt“ [Prihodko 2008, S.148].

MUTTERSCHAFT ist eine Komponente der Konzeptfeldorganisation der Domäne MENSCHENZUSTAND. Grundsätzlich kann diese Domäne in zwei komplex strukturierte Phänomene unterteilt werden: den mentalen und den physischen Zustand. Das derzeit am besten untersuchte Phänomen ist das Phänomen des mentalen Zustandes. Das Phänomen des physikalischen Zustands ist nach wie vor unzureichend erforscht. Gerade das bestimmt die Relevanz und Perspektiven unserer Forschungsarbeit.

In den Texten der deutschen Prosa wird dieses Konzept nicht direkt erwähnt. Die lexikalische Präsentation des Konzeptes MUTTERSCHAFT fehlt im vollen Sinne dieses Wortes. Die Präsentation wird jedoch indirekt durch solche Domänen wie MENSCH, FRAU, ORDNUNG, ARBEIT und PFLICHT repräsentiert.

Eng ist MUTTERSCHAFT mit dem Konzept ARBEIT verbunden. Die Karriere beeinflusst das Leben von jeder Frau. Die meisten von ihnen betrachten die Möglichkeit zu arbeiten und sich zu entwickeln eher positiv als negativ. So für die Hauptperson des Romans „Sternschnuppen“ von Anna Hertz beschäftigt sich sehr aktiv mit ihrer Tätigkeit und bekommt eine gute Arbeitsstelle als Chefin von einem großen Hotel. Diese Einstellung zur beruflichen Tätigkeit hielt jedoch so lange an, bis sie von ihrer Schwangerschaft erfuhr. Und diese Erkenntnis der zukünftigen Mutterschaft brachte zuerst keine positiven Emotionen in ihr Leben: *„Aber ich habe doch jetzt ganz andere Pläne“, bringe ich schluchzend hervor. „Ich meine, ich habe mittlerweile alles auf ein Leben ohne Kinder ausgerichtet. Mein Mann und ich, wir haben mit dem Thema abgeschlossen... Habe an meiner Karriere gearbeitet, und das sehr erfolgreich, und ... und ... und jetzt ernte ich quasi zum ersten Mal die Früchte meiner Arbeit, und da ...“* [Hertz 2008, c. 103].

Für die Hauptheldin ist diese Schwangerschaft ein Verstoß gegen all ihre Pläne

und Berechnungen: *„Aber dann ist alles anders gekommen, und ich habe jetzt die Chance, die ich mir gewünscht habe. Das Hotel, von dem ich immer geträumt habe, seit meinem ersten Praktikum dort. Ich habe so hart dafür gearbeitet – endlich ist mein Plan aufgegangen! Und jetzt... jetzt weiß ich zum ersten Mal in meinem Leben überhaupt nicht mehr, was ich machen soll. Zum ersten Mal habe ich absolut keinen Plan“* [Hertz 2008, c. 107]. Das Konzept MUTTERSCHAFT widerspricht dem Konzept ORDNUNG. Die Unfähigkeit, etwas zu ändern verschlimmert den ohnehin schwierigen Geisteszustand der Heldin.

Interessant finden wir auch das, wie die Heldin des Romans, deren Vorbild zweifellos die Generation junger deutscher Frauen heute ist, sowohl um ihre Mutterschaft als auch um die Chance auf einen weiteren Aufstieg auf der Karriereleiter kämpft. Die Frau in den Texten der modernen deutschen Prosa ist zweifellos in der Lage, Mutterschaft und Karriere zu verbinden, denn gerade sie ist für das Wohlergehen und das Leben ihrer Kinder verantwortlich.

Die Konzepte ORDNUNG und PFLICHT werden direkt im absoluten teleonomischen Konzept ARBEIT objektiviert. Neben den oben genannten Konzepten ist das Konzept MUTTERSCHAFT untrennbar mit ZEIT verbunden, da Mutterschaft als ein zeitlicher Prozess betrachtet wird: *„Zufrieden betrachte ich die Liste, die ich vor einigen Wochen gemacht habe, und stelle fest, dass doch alles gar nicht so schlimm ist... Kurzum: Ich finde mein Leben gerade zwar immer noch sehr anstrengend – es ist erstaunlich, mit wie wenig Schlaf man auskommen kann -, aber es gibt eindeutig Licht am Ende des Tunnels“* [Hertz 2008, c. 249].

Als Schlussfolgerung kann folgendes behauptet werden: dass MUTTERSCHAFT und Karriere im Leben einer modernen Frau nicht nur möglich, sie existieren in den meisten Fällen erfolgreich nebeneinander. Das Konzept MUTTERSCHAFT lässt sich neben den Konzepten ZEIT, ORDNUNG, PFLICHT und ARBEIT AUF die Grundkonzepte der deutschen Sprachkultur zurückführen. Als Bestandteil des Konzeptes MENSCHENZUSTAND repräsentiert MUTTERSCHAFT zusammen mit den oben genannten das ganze Konzeptfeld.

Література

- Арутюнян Н. Л.* Понятие «сверхконцепт». Краснодар : Атриум, 2007. С. 11-18.
- Бацевич Ф. С.* Нариси з комунікативної лінгвістики. Львів : ЛГУ, 2003. 281 с.
- Манакін В. М.* Мова і міжкультурна комунікація. Київ : Видавничий центр „Академія“, 2012. 284 с.
- Приходько А. М.* Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.
- Hertz Anna.* Sternschnuppen. München: Knaur Taschenbuch, 2007. 478 S.
- Parets Sandra.* Geliebte Caroline. München : Bartelsmann Verlag, 2010- 698 S.

MARILLIER T. M.

*(L'Université nationale de Zaporijjia,
Le Mans Université, France)*

UNE ÉTUDE QUALITATIVE DE LANGUES

Dans le cadre de ma thèse en cotutelle intitulée « Conceptualisation de la langue / мови / языка, je travaille dans l'approche qualitative selon la démarche empirico-inductive dans le paradigme et la perspective compréhensifs (j'essaie de comprendre les attitudes et les comportements épilinguistiques des témoins). « Comprendre », selon Bretegnier est « explorer « le social » à partir du sens qui le construit, des sens construits et perçus par des locuteurs à propos de leurs langues et de leurs pratiques langagières » [Bretegnier 2016, p. 228].

Selon Paillé et Mucchielli, la recherche est qualitative dans deux sens : « d'abord, dans le sens que les instruments et méthodes utilisés sont conçus, d'une part, pour recueillir des données qualitatives (témoignages, notes de terrain, images vidéo, etc.), d'autre part, pour analyser ces données de manière qualitative (c'est-à-dire en extraire le sens plutôt que les transformer en pourcentages ou en statistiques) ; l'enquête est aussi dite qualitative dans un deuxième sens, qui signifie que l'ensemble du processus est mené d'une manière « naturelle », sans appareils sophistiqués ou

prises en situation artificielles, selon une logique proche des personnes, de leurs actions et de leurs témoignages. » [Paillé et Mucchielli 2016, p. 13].

Dans une recherche qualitative, la logique n'est plus de corroborer ou falsifier des hypothèses préparées en amont, mais de rester ouvert aux surprises sur le terrain et de faire évoluer la problématique au fur et à mesure de la recherche, et non plus d'essayer d'expliquer et de tisser des liens de causalité mais de décrire ce qui se passe, sans juger, d'essayer de comprendre.

Pour ma recherche, la démarche qualitative semble être la plus adaptée (sans exclure l'éclectisme méthodologique et donc les méthodes quantitatives que j'utilise de manière complémentaire) puisque je veux comprendre le processus de conceptualisation des langues des témoins (ukrainiens et français) diversement ukrainophones, russophones et francophones en Ukraine et en France. J'analyse les attitudes (épi)linguistiques, les imaginaires et les représentations des locuteurs-acteurs sociaux (collectés grâce à leurs témoignages) afin de comprendre comment ils conceptualisent leurs langues. Cette étude des représentations des témoins est extrêmement importante parce qu'elle constitue le socle d'interprétation savante :

« Quel que soit le thème de recherche, le recueil de la sémiologie populaire est en effet devenu un point d'entrée incontournable de toute enquête. Les expressions, le vocabulaire, et les notions employées par les acteurs concernés, les distinctions qu'ils utilisent, les classifications qu'ils opèrent, les évaluations et jugements qu'ils effectuent, les normes dont ils se servent à cet effet : ce niveau émique, investigué dans sa richesse, sa diversité et sa complexité, doit être aujourd'hui le socle sur lequel se déploie toute interprétation savante soucieuse d'adéquation empirique. » [Sardan 2008, p. 122-123]

C'est sur le terrain que tout se joue mais pour cela il faut abandonner la logique statistique et emprunter la « pensée par cas », par cas de terrain :

« La « pensée par cas », qui procède dans ses généralisations et ses comparaisons à partir d'occurrences singulières, est alors inhérente aux sciences sociales, au moins dans leurs versions « qualitatives », et peu importe

la nature et l'extension de ces cas. Nous sommes avec eux dans une acception large des cas, ce qui explique que, parfois, la démarche qualitative elle-même ou l'enquête de terrain soit appelée « étude de cas ». [Sardan 2008, p. 75]

La majorité des données de la recherche qualitative sont collectées sur le terrain. Ce dernier a un rôle primordial du point de vue épistémologique et méthodologique. Tout se joue entre les représentations des témoins et les interprétations savantes qui en découlent. La recherche centrée sur le terrain fait partie des études anthropologiques, étant centrée sur l'être humain et les différents aspects de sa vie et en s'articulant entre les différentes sciences humaines.

Selon Olivier de Sardan, les deux fondamentaux de ce travail anthropologique sur le terrain sont l'« émicité » et la « descriptivité ». Il définit l'« émicité » comme « l'attention portée au point de vue des acteurs » et la « descriptivité » comme « le recours à l'observation » [Sardan 2008, p. 21]. J'en déduis donc que tout ce qui se passe sur le terrain est central pour ma recherche : tout ce qui est dit par les témoins (l'« émicité », les données « émiques » recueillies dans les discours des témoins qui donnent l'accès « aux représentations des acteurs autochtones » [Sardan 2008, p. 67]) et tout ce que je peux y remarquer (la « descriptivité », les données observables) porte une importance primordiale et représente des piliers pour mon analyse.

Pour conclure, j'aimerais souligner qu'afin de pouvoir pénétrer dans ce monde de représentations des témoins, lors d'une étude qualitative, le chercheur doit s'adapter au maximum à la personne en face afin de créer des conditions favorables à l'ouverture et à la sincérité et se tenir prêt lui-même.

Références

Bretegnier A. Imaginaires plurilingues en situations de pluralités linguistiques inégalitaires. : Habilitation à diriger des recherches. Le Mans : Université du Maine, 2016. 258 p.

Paillé P., Mucchielli A. L'analyse qualitative en sciences humaines et sociales. Malakoff : Armand Colin, 2016. 430 p.

Olivier de Sardan J.-P. La rigueur du qualitatif : les contraintes empiriques de l'interprétation socio-anthropologique. Louvain-La-Neuve : Academia-Bruylant, 2008. 365 p.

ASYNCHRONOUS AND SYNCHRONOUS METHODS OF TEACHING

Introduction. The terms “synchronous” and “asynchronous” learning have become ubiquitous in describing online learning although they similarly exist in in-person learning environments. Synchronous learning refers to instructors and students gathering at the same time and (virtual and physical) place and interacting in “real-time”. Asynchronous learning refers to students accessing materials at their own pace and interacting with each other over longer periods.

Research methodology. While using asynchronous and synchronous methods, we have selected several benefits of using asynchronous and synchronous teaching in education field.

Synchronous learning:

- spontaneous and immediate social interaction
- faster information exchange
- community building

Asynchronous learning:

- students learn at their own pace
- more time to reflect on and engage with material
- accessible to a wider range of students

Literature review. Synchronous and asynchronous settings differ in the choice of tools used and their pedagogical objectives. Xie et al. (2018) identified five variables to differentiate between synchronous and asynchronous settings: communication tools, feedback types, input methods, collaboration modes, and the skills targeted. The researchers find that while students are more satisfied with asynchronous communication tools (such as discussion forums or email communication), they also appreciate the possibility of direct instructor feedback in synchronous settings.

Analysis and results. During the studying asynchronous and synchronous methodology we have researched that synchronous instruction is well-suited to creating immediate social engagement and faster exchanges of information, helping to build sense of community and clarify misconceptions.

In contrast, asynchronous instruction is temporally more flexible. This both allows more time for students to explore and engage with material and allows access to a wider range of students.

Conclusion. So, we can conclude that synchronous learning is when classes occur on set schedules and time frames. Teachers and students are online at the same time in synchronous classes, because lectures, discussions, and presentations take place at specific hours. In order to participate in class, all students must be online at exact time. Asynchronous classes let students complete their work on their own time. Instructors provide materials, lectures, tests, and assignments that can be assessed at any time.

References

- Dawson 2006; The mature student's study guide.
- Giesbers et al, 2013, 2014; Rienties, Tempelar; A dynamic analysis of the interplay between asynchronous and synchronous communication in online learning.
- Hrastinski et al., Keller, Carlson 2010; Design exemplars for synchronous e-learning.
- Blau et al., 2010, Daft and Lengel; Impact of synchronous and asynchronous settings of online teaching.
- Nsa et al., 2012; Ogbonna et al., 2019 Synchronous versus asynchronous e-learning in teaching word processing.
- Murphy, Ackermann 2011; Measuring social value orientation- judgement and decision making.

MASHARIPOVA V.

(Urgench State University, Uzbekistan)

GUBAYDULLIN A.

(Academic Lyceum of Urgench State University, Uzbekistan)

SPEECH TRANSLATION ANALYSES OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN, SHAVKAT MIRZIYOYEV

Introduction. We firstly would like to briefly look at the classification of translation problems in general and single out every single problem with the examples from speech translation analyses of the president of the republic of Uzbekistan, Shavkat Mirziyoyev, from Uzbek into English and Russian. Additionally, we are aiming to suggest practical solutions for the translators who want to work or are already working with these three languages, with Uzbek, Russian and English in their professional life as a translator or an interpreter.

Translation, like every other sphere, is not a simple one. Admittedly, it is an interesting one since it demands connection not only between languages, but also between the cultures, traditions, socio-political values and economical situations of a source language and a target language. While working in this field, translators as well as interpreters are really close to such different parts of life of both languages and can closely feel or even explore them more deeply. The main reason for this is that every context to be translated has its own discourse where the language really shows up its characteristics regarding various parts of life and spheres. While translating them both consciously and unconsciously, people are exposed to different aspects of life in both languages.

It goes without saying that, this interesting aspect of the profession comes at a cost where translators come across different problems including the following ones: lexical-semantic problems, grammatical problems, syntactical problems, rhetorical problems, pragmatic problems, cultural issues.

In this article, we will shortly explain what lexical-semantic problems are. Here,

as the word itself is referring to, this part deals with the lexis, problems related to words and word combinations of not only the source but also the target language. As the part of the problem includes in itself semantic side of the issue, word choice and the proper choice of it plays a big role in forming and transferring the necessary meaning. If we go into this issue in the speech translation analyses of the president of the republic of Uzbekistan, Shavkat Mirziyoyev, from Uzbek into English and Russian, we can see some of such problems, specifically in translating them, such socio-political contexts from Uzbek into English or vice versa. We personally think that the main reason for this is the difference of the language families they belong to. As we know, both these languages are part of the same at the core. Yet, they certainly have differences as they belong to different branches of that same language family, the family of Indo-European family. More clearly, English is a part of the Germanic branch while Ukrainian is from the Slavonic one. Still, thanks to the same origin they have in common we see many similarities in words and word formation, from lexical point of view if we look at the situation.

A clear example of this can be noun endings such as -tion which have -ція endings in Ukrainian as in the following examples:

Nation- нація

Organization- організація

Integration-інтеграція

Corporation-корпорація

However, Uzbek language has completely different origin, since it belongs to the Eastern Turkic or Karluk branch of the Turkic language family and it was certainly the reason why we had difficulties analyzing the lexis in the translated forms of the speeches of our president. There, in the following sentences we can see challenges faced while analysis.

As we have mentioned above these three languages have a lot in common, at the same time, they have their own differences since they originally come from different language families. A clear example of such differences can be seen in the following sentence where active structure in Uzbek (ta'kidlamoqchiman) is turned into a

passive one in translating it from Uzbek into English (It should be noted that).

Original text: Biz so‘nggi yillar davomida Kengashga a‘zo bo‘lish uchun butun mas’uliyatni anglagan holda intilib kelganimizni ta’kidlamoqchiman.

Translation into English: It should be noted that in recent years we have been consciously pursuing this goal. Our democratic reforms have become irreversible and are aimed at establishing a new Uzbekistan.

Another grammatical transformation that is common addition, the one that usually helps to clarify the meaning in translation and we can see a clear example of this in the following excerpt of the presidential speeches that we are analyzing. Here, in this sentence, we can see a single verb (davom ettiramiz) that gives the meaning “to continue in English, yet in order to emphasize the meaning and show how decisive the person is regarding a certain action an –ed adjective together with to be as a predicative is being used demanding another gerund form of the verb after itself (are committed to continuing).

Original text: Biz Birlashgan Millatlar Tashkilotining “Inson huquqlari yo‘lida harakatga da’vat” tashabbusini ilgari surish uchun Kengash a‘zolari, barcha sheriklarimiz bilan yaqin hamkorlikni davom ettiramiz.

Translation into English: We are committed to continuing close cooperation with the member states of the Council, all our partners in advancing the initiative of the United Nations «A Call to Action for Human Rights».

It is quite common to use “to be” together with “adjectives” or “nouns” as a predicative not only in English but also in Uzbek as well. This might happen even if we might have alternative main verbs in all these three languages as we can see this in the above –mentioned example.

To sum up, it can be said that translation and the process of doing this task is a long lasting and challenging, still enjoyable one. The reason why it is challenging is that translators have to overcome challenges to have an effectively and successfully translated work at the end of the day. Some of such challenges that might be expected by translators and ways to handle them have been clearly explained in this part. Firstly, we have looked at grammatical problems closely as they are the fundamental

ones to be acknowledged and overcome. Additionally, we have thoroughly analyzed the lexical challenges that might appear when translating from Uzbek into English. Last but not least we have included some examples for clarification purposes in order to demonstrate the presence of such challenges in various contexts and the ways to be used to handle using alternatives in the source languages being analyzed in this thesis.

References

1. Core. URL: <https://core.ac.uk/> (Accessed: 03.05.22).
2. International Journal of Multilingual Education. URL: <http://www.multilinguaeducation.org/> (Accessed: 03.05.22).
3. LinkedIn. URL: <https://uz.linkedin.com/> (Accessed: 03.05.22).
4. Mary Immaculate college. URL: <https://www.mic.ul.ie/> (Accessed: 03.05.22).
5. Ministry of Higher and Secondary Specialized Education of the Republic of Uzbekistan. URL: <https://uzjournals.edu.uz/> (Accessed: 03.05.22).
6. Official web-site of the President of Uzbekistan. URL: <https://president.uz/en> (Accessed: 03.05.22).
7. Official web-site Tashkent Medical Academy. URL: <https://tma.uz/> (Accessed: 03.05.22).
8. Research Gate. URL: <https://www.researchgate.net/publication> (Accessed: 03.05.22).
9. Research Gate. URL: <https://www.researchgate.net/> (Accessed: 03.05.22).
10. The Newspaper Yangi Uzbekistan. URL: <https://yuz.uz/en/news> (Accessed: 03.05.22).
11. Translation Directory. URL: <https://www.translationdirectory.com/> (Accessed: 03.05.22).
12. Translation Journal. URL: <https://translationjournal.net/> (Accessed: 03.05.22).
13. Vc.ru. URL: <https://vc.ru/> (Accessed: 03.05.22).

МІШУКОВА О. М., ТЄЛКОВА О. В.

(Запорізький національний університет)

ДИСКУРСИВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІСПАНОМОВНОГО РЕСТОРАННОГО МЕНЮ

Іспанська гастрономічна культура, що, безперечно, відноситься до однієї з найбільш своєрідних та етнічно-забарвлених культур світу, впливає на

дотичні сфери соціального життя іспанського соціуму. Як зазначає Раміро Дельгадо Саласар, «через збалансовану суміш смаків, запахів, кольорів, текстур, звуків і думок, які існують у різних сферах їжі, кожна людська група вибудовує стійкі соціальні та символічні відносини: у кожному шматочку їжі ми щоденно втілюємось як культурні та біологічні створіння» [Salazar 2001, p. 83]. Отже, іспаномовний гастрономічний дискурс є специфічним видом комунікації, який пов'язаний з характеристикою харчових продуктів, процесами їх підготовки, приготування й вживання, в яких яскраво проявляються національно-культурні особливості та відбивається іспаномовна картина світу.

Одним з жанрів гастрономічного дискурсу, що знаходиться у центрі уваги дослідників, є ресторанне меню. Так, Б. Турнвальд, Д. Джурафські, В. В. Лемешенко проводили дослідження тестів меню на матеріалі англійської мови, М. Д. Марінашвілі, Л. Р. Коккіна, Д. С. Польщина, М. В. Ковальчук – французькій, І. В. Мельник, Л. В. Осіпа, О. В. Дзикович – німецькій, Дж. Де Вінсенті, А. Граціано, Г. С. Дель – італійській. Деякі лінгвісти стверджують, що текст ресторанного меню не належить до професійних кулінарних текстів. Так, німецька дослідниця А. Вурм вказує, що меню відрізняється невисокою термінологічною щільністю, оскільки призначене для широкої публіки, а не професійних кухарів.

Для проведення нашого дослідження було відібрано меню з офіційних сайтів іспанських ресторанів з різних регіонів країни (Каталонії, Країни Басків, Валенсії та інших): La Patsa Lab (Barcelona), Vida Mona (Barcelona), El Cachirulo (Zaragoza), Restaurante Pentxo (Bilbao), La Taberna Casera (Valencia), Mareaviva (Sevilla), La Casa del Estanque (Sevilla), Los Montes de Galicia (Madrid), La Gaditana (Madrid), Entre Santos (Madrid). Усі ресторани були відібрано, спираючись на інформацію, що було розміщено на сайті Tripadvisor [Tripadvisor] – однієї з найбільших інтернет-платформ, що надає інформацію для туристів зі всього світу. Під час відбору ресторанів та барів було враховано оцінку користувачів: не нижче чотирьох балів з п'яти можливих.

Меню ресторану є малоформатним текстом, що виконує функцію впливу

на «клієнта» та повинен допомогти швидко вибрати страву, ознайомити з її інгредієнтами, способами їх обробки та приготування, ціною та іншим. Отже, перш за все він виконує інформаційну функцію. Для реалізації цієї мети використовується не тільки його вербальна складова, а й особливості структури. Зазвичай структура ресторанного меню є однотипною: меню поділяється на розділи та підрозділи у традиційній послідовності, має назви страв, ціну, може включати короткий опис інгредієнтів, а також графічні зображення (фотографії, малюнки, символи, тощо).

Номінація страв в іспаномовному ресторанному меню найчастіше зумовлена складом (вказуючи на головний інгредієнт або кілька домінуючих), способом приготування або місцем походження. Наприклад: *Solomillo de cerdo ibérico con muselina y salsa gravy* [La Gaditana], *Chipirones encebollados con esencia de Albariño* [Los Montes de Galicia], *Entrecot de ternera gallega* [Mareaviva], *Bacalao a la Bizkaina* [Restaurante Pentxo], *Filete de atún con romero y vino blanco con patatas al horno* [La Patsa Lab]. Спосіб приготування не завжди вказаний у назві або відсутній в меню взагалі.

З морфологічної точки зору текст іспаномовного ресторанного меню характеризується переважанням іменників, рідше прикметників, а також відсутністю займенників та дієслів: *Alcachofas con jamón*, *Rabo en salsa* [Restaurante Pentxo], *Salimboca (solomillo, queso de cabra y jamón)* [Mareaviva]. Прикметники у текстах ресторанного меню майже не використовуються; популярною формою, що дає характеристику страві у тексті меню, залишається використання іменників з прийменником «de», що може позначати походження, матеріал, характеристику способу, за допомогою яких щось було зроблено. Наприклад: *Escalope de ternera con salsa de parmesano trufado y avellanas tostadas* [La Pasta Lab], *Manitas de cerdo a la vizcaína* [Restaurante Pentxo].

Аналіз лексичного складу іспаномовного ресторанного меню також вказує на вживання запозичень з інших мов. Наприклад, з англійської (*steak*, *cheesecake*, *cocktail*), французької (*croquetas*, *sorbete*, *tartar*), італійської (*parmigiana*, *lasagna*, *carpaccio*) мов. Всі ці запозичення пояснюються

глобалізацією гастрономічної культури, внаслідок чого такі страви і компоненти можна знайти у багатьох ресторанах світу: *Mini **hamburguesa** (de ternera gallega, con queso **cheddar** y cebolla caramelizada)*, ***Brownie** de chocolate y helado de vainilla* [Mareaviva], ***Entrecot** de ternera gallega* [Mareaviva], ***Sorbetes** de **gin tonic**, limón o piña* [El Cahirulo], ***Pasta** rellena de salmón* [Restaurante Pentxo].

Підвищений інтерес викликає прояв національно-культурної складової. Іспанські традиційні страви користуються неабиякою популярністю. Наприклад: *Empanada casera de sardinillas en aceite de olivas y pasas* [Los Montes de Galicia], *Paellas variadas* [Restaurante Pentxo]. У багатьох стравах можна зустріти топоніми, що вказують на регіон, з якого пішла та чи інша страва: *Bacalao a la **Bizkaina*** [Restaurante Pentxo], *Rodaballo **gallego*** [El Cahirulo].

Сучасне суспільство з розумінням відноситься до особливих підходів людини до харчування, тому багато ресторанів враховують світові тренди, а в меню широко представлені вегетаріанські страви. Наприклад, вказується інформація про вміст у стравах алергенів або підсилювачів смаків. Це підкреслює шанобливе ставлення, що позитивно впливає на імідж ресторану та допомагає залучати нових клієнтів. У текстах меню ця інформація може вказуватись як виділення цього інгредієнта серед інших за допомогою жирного шрифту, графічне зображення поряд з назвою або у вигляді скорочень.

Так, ресторан «La Casa del Estanque» поряд з назвами страв вказує графічне зображення продуктів, які вона може містити, а у кінці меню – пояснення як розшифровується кожне зображення. Ресторан «El Cahirulo» у меню використовує позначки з першими літерами у назвах продуктів, що можуть міститися у стравах. Так, наприклад, «М» – це «moluscos» («молюски»), «А» – «arío» («селера»), «Н» – «huevo» («яйце») та інші. Розшифровка скорочень надається внизу кожної сторінки меню.

Таким чином, ресторанне меню – це малоформатний креолізований текст, мовні особливості якого сформувались під впливом історичних та культурних чинників. Більшість номінацій іспанських страв зумовлено традиційними

інгредієнтами, що віддзеркалюють регіональну приналежність. Разом з тим до іспаномовного ресторанного меню включено запозичені номінації, що відображають загальносвітові глобалізаційні тенденції. Національно-культурна складова іспаномовного меню як жанру гастрономічного дискурсу представлена традиційними назвами страв та інгредієнтів та топонімічним компонентом у складі номінацій.

Література

Diemer S. Recipes and food discourse in English – a historical menu. *Culinary Linguistics: The chef's special Culture and Language Use*. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 2013. Vol. 10. P. 139-155.

El Cachirulo. URL : <https://elcachirulo.es> (дата звернення: 29.11.2022 р.)

Turnwald B. P., Anderson, K. G., Jurafsky D., Crum A. J. Five-star prices, appealing healthy item descriptions? Expensive restaurants' descriptive menu language. *Health Psychology*. 2020. Vol. 39(11). P. 975–985.

Tripadvisor. URL : <https://tripadvisor.com> (дата звернення: 29.11.2022 р.)

La Casa del Estanque. URL : <https://lacasadelestanque.com> (дата звернення: 29.11.2022 р.)

La Geditana. URL : <https://tabernalagaditana.com> (дата звернення: 29.11.2022 р.)

La Patsa Lab. URL : <https://lapatsalab.com> (дата звернення: 29.11.2022 р.)

Los Montes de Galicia. URL : <https://losmontesdegalicia.es> (дата звернення: 29.11.2022 р.)

Mareaviva. URL : <https://mareavivasevilla.com> (дата звернення: 29.11.2022 р.)

Restaurante Pentxo. URL : <https://restaurantepentxo.com> (дата звернення: 29.11.2022 р.)

Salazar R. D. Comida y cultura. *Estudios de Asia y África XXXVI*. 2001. № 1. P. 83-108.

POLYEZHAYEV YU.

(National University “Zaporizhzia Polytechnic”)

AUSTRALIAN IDIOMS IN MASS MEDIA COMMUNICATION

In recent years there has been a considerable interest in phraseology and its use in a wide range of discourses. The application of various approaches allowed to discover about structural, cognitive and pragmatic aspects of set expressions [Idioms

1995; Idioms 2014; Kozlova, Polyezhayev 2022; Langlotz 2006; Strässler 1982]. Despite such interest, functional features of phraseologisms are still poorly understood. An intriguing area of Australian phraseology study is the influence of its slang nature and dazzling expressivity on information presentation in mass media.

The purpose of this study was to address the functional aspect of phraseological units in Australian mass media communication. To do that, we used a complex of reliable methods including phraseological identification, descriptive and variational methods, contextual and componential analyses.

The study of Australian phraseologisms in mass media discourse proved that their functions are determined by the author's purpose and approach to information presentation. In what follows we will demonstrate that phraseologisms are efficient means of giving prominence to various data in Australian mass media communication.

Phraseological units are used to attract the recipients' attention to different aspects of the presented situation or event, etc. For example, the idiom *barbecue stopper* "a (political) topic of immense public interest" accentuates the subject of political debates: "*John Howard says his industrial relations reforms are "a **barbecue stopper**"*" (The Sydney Morning Herald. Oct. 20, 2005). The expression *banana bender* "a Queenslander" puts the participants of the production process in a noticeable position: "*It's a big claim, that our local farmers markets have better bananas than the bananas of the very **banana benders** themselves*" (Echo. Dec. 3, 2022). The time when something happens is accentuated with the help of *this arvo* "this afternoon". For instance, in "*Former Baywatch beach decoration and Playboy bunny Pamela Anderson plans to visit a Gold Coast KFC outlet **this arvo** to protest against the company's treatment of chooks*" (Australian. Sydney. July 10, 2008).

In addition to emphasizing the facts forming the main part of a report or an article, phraseological units can effectively accentuate some additional or complementary details. For example, *Blind Freddy* "very unperceptive person" is used in the idiom *even blind Freddie could tell you* to offer prominence to the

reason of socially unfavourable processes and explain that unfair laws are introduced due to the highest degree of governance incompetence: “*The new laws will put pressure on working families at a time when many are just keeping their heads above water. <...> Workers will lose protection against unfair dismissal, and it will be illegal for unions to seek agreements protecting them from being replaced by cheaper labour. <...> Minimum wages will be reviewed by a new body, the Fair Pay Commission, which lacks independence and transparent processes. **Blind Freddy could tell you** the Government's aim - to let minimum wages fall over time*” (The Sydney Morning Herald. March 27, 2006).

In conclusion, the use of phraseology leads to the prominence-related reading of the information presented in mass-media sources. By adding expressivity to the utterance with the help of phraseology, speakers put particular emphasis on the main or secondary data in order to frame the situation they want to be noticed.

Література

Idioms: Processing, Structure, and Interpretation /ed. by Cristina Cacciari, Patrizia Tabossi. New York : Psychology Press, 2014. 360 p.

Idioms: Structural and Psychological Perspectives / ed. by Martin Everaert, Erik-Jan van der Linden, Andr, Schenk, Rob Schreuder, Robert Schreuder. New York : Psychology Press, 1995. 336 p.

Kozlova T., Polyezhayev Yu. A Cognitive-Pragmatic Study of Australian English Phraseology. *AD ALTA : Journal of Interdisciplinary Research*, 2022. Vol. 12. Issue 1. P. 85–93.

Strässler J. *Idioms in English : A Pragmatic Analysis*. Tübingen : Gunter Narr Verlag, 1982. 160 p.

ПОТАПЕНКО С. І.

(Київський національний лінгвістичний університет)

ДИСКУРС ОПОРУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ЗЕЛЕНСЬКОГО:

«Я МАЮ ПОТРЕБУ»

Дискурс опору президента Володимира Зеленського, спрямований на боротьбу проти російських загарбників і залучення міжнародної підтримки,

включає виступи перед міжнародними організаціями й парламентами різних країн. Ці тексти будуються за шестикомпонентною змістовою моделлю, яка передбачає залучення трьох різновидів концептів у взаємодії з трьома мовленнєвими актами. Концепти втілюються у текстових блоках боротьби, єднання українців з цільовою аудиторією; обговорення національних подій, співвідносних з нинішньою боротьбою українців. Названі блоки взаємодіють з мовленнєвими актами звертання, подяки й прохання. Послідовність названих компонентів в окремих промовах визначається ступенем близькості України й держави, до якої звертається президент.

Так, промова Президента України Володимира Зеленського перед Конгресом США [Зеленський 2022] складається з п'яти текстових блоків, виокремлених подвійними звертаннями. Їхній перший – нейтральний – компонент *«Пані та панове!»* відкриває кожен блок, а другий – конкретизуючий – складник сигналізує про зміст відповідного блоку.

Вступ складається з трьох фрагментів. Перший – виконує фатичну функцію встановлення контакту з аудиторією: *«Я гордий вітати вас з України, з нашої столиці – Києва [...]. Я маю честь вітати вас від імені українського народу – хоробрих і волелюбних людей»*. У другому фрагменті вступу йдеться про долю української держави і її народу в ракурсі демократії під обстрілом: *«Кинула танки й літаки проти нашої свободи. Проти нашого права жити вільно у своїй країні. [...] Проти нашого прагнення до щастя. Проти наших національних мрій. [...]»*. Третій – звертається до меморіалу президентів у Рашморі як символу демократії, на яку орієнтуються українці.

Другий текстовий блок, уведений конкретизуючим звертанням *«Американці!»*, апелює до подій американської історії, співвідносних із сучасним станом України: Перл-Харбор і бомбардування 11 вересня 2001 року. На цьому тлі дії росіян представлені як джерело загрози: *«Російські війська вже випустили по Україні майже тисячу ракет. Незлічену кількість авіабомб. Вони використовують дрони, щоб прицільніше вбивати»*. Перерахунок численних засобів російського нападу – тисяча ракет, незлічена кількість

авіабомб, дрони – слугує підставою для прохання захистити українське небо: «створити над Україною безпольотну зону», надати захисні системи, «потужну, сильну авіацію». Блок завершується центральним закликком виступу: твердження Мартіна Лютера Кінга *«Я маю мрію»* трансформоване у прохання *«Я маю потребу. Потребу в захисті нашого неба [...]»*.

Текстовий блок вдячності, який відкривається конкретизуючим вітанням *«Друзі!»*, містить три подяки, що мають різних адресатів: загальну, призначену американському народові; президенту Байдену; Конгресу. Цей блок також завершується проханням про *«нові пакети санкцій»*, *«обмеження для всіх, на кому тримається цей режим»*, *«включення в санкційні списки всіх політичних осіб Російської Федерації»*.

Четвертий блок, уведений конкретизуючим вітанням *«Члени Конгресу!»*, розширює прохання щодо американського лідерства й акцентується дієсловом *«мати»*, повтореним чотири рази: *«Усі американські порти мають бути закриті для російських товарів і кораблів. [...] І ми маємо разом захищати цей принцип в усьому світі. [...] Але ми маємо йти далі. Маємо створювати нові інструменти, щоб реагувати швидко і зупиняти війну»*.

Блок закінчення, уведений конкретизуючим звертанням *«Американці!»*, узагальнює зміст промови англійською мовою. Організацію заключного блоку найкраще пояснює розширений варіант теорії силової динаміки. На відміну від вузького підходу, який тлумачить лише синтаксичні відношення причини й поступки [Talmy 2000: 410], розширена інтерпретація розкриває текстові зв'язки. У цій теорії Агоністу, тобто фокальній силі, протиставлений Антагоніст, і обидва складники характеризуються тенденціями до руху, тобто діяльності, або спокою, або бездіяльності [Talmy 2000: 414].

На початку кінцевого блоку протидія між Агоністом та Антагоністом з протилежними тенденціями передається двома паралельними конструкціями. Перша з них відбиває заклик Володимира Зеленського до президента Байдена бути лідером і своєї країни, і світу: *«Today it is not enough to be the leader of the nation. Today it takes to be the Leader of the world. Being the Leader of the world*

means to be the Leader of Peace». У першому висловленні лідер нації, позначений словосполученням *leader of the nation*, зображений як Агоніст, тобто фокальна сила, з тенденцією до спокою, на що вказує заперечна структура *it is not enough*. У наступному висловленні лідер світу постає як Антагоніст зі схильністю до руху, переданою стверджувальною структурою *it takes*, написанням іменника *Leader* з великої літери і його сполучуваністю з іменником *world*. Водночас спостерігаємо інерційну дію лідера світу на лідера миру, за якої енергія першого учасника передається другому, що позначено дієсловом *mean*.

Наступна взаємодія паралельних конструкцій протиставляє мир як Агоніста з тенденцією до спокою в першому висловленні і як Антагоніста зі схильністю до руху в наступному твердженні: «*Peace in your country does not depend any more only on you and your people. It depends on those next to you, on those who are strong*». У першому висловленні тенденція миру до спокою передається заперечним присудком *does not depend*, а на його схильність до руху в другому висловленні вказує стверджувальна форма дієслова *depend* у поєднанні з підрядним реченням *who are strong*.

Для розуміння силових відношень, задіяних у кінцевому блоці, текст пояснює значення прикметника *strong* у термінах хоробрості й готовності боротися за життя громадян країни та світу: «*Strong does not mean big. Strong is brave and ready to fight for the life of his citizens and citizens of the world*».

Інерційний рух Антагоніста, за якого енергія передається іншим учасникам, визначає організацію наступного фрагменту кінцевого блоку: «*Today the Ukrainian people are defending not only Ukraine, we are fighting for the values of Europe and the world sacrificing our lives in the name of the Future. That's why today the American people are helping not just Ukraine, but Europe and the world to keep the planet alive to keep justice in history*». У наведеному уривку українці, позначені словосполученням «*Ukrainian people*», постають як Агоніст з тенденцією до руху, відображеною присудком «*are defending*». Наступне висловлення пояснює, що схильність до руху українців-агоністів є наслідком

діяльності американців-антагоністів, позначеної присудком «*are helping*» та назвами територій, яким вони допомагають – «*Ukraine, Europe and the world*».

Інерційний рух Антагоніста визначає будову фінальної частини тексту: «*And as the Leader of my nation I am addressing President Biden. You are the Leader of the nation, your great nation. I wish you to be the leader of the world. Being the Leader of the world means to be the Leader of Peace*». У наведеному уривку енергія Володимира Зеленського («*Leader of my nation*») поширюється на американського президента Байдена («*President Biden*» - «*Leader of the nation*»), який внаслідок накопичення сили стає лідером світу і миру: «*Being the Leader of the world means to be the Leader of Peace*».

Отже, виступ президента Зеленського у Конгресі США складається з п'яти блоків: привітання у сув'язі з долею демократії в Україні; звернення до американської історії; подяки-заклику; заклику про лідерство США; кінцевого блоку англійською мовою, який будучи організованим згідно з принципами силової динаміки, закликає президента Байдена до дії.

Література

Зеленський В. Промова Президента України Володимира Зеленського перед Конгресом США. 2022. URL: <https://www.president.gov.ua/news/promova-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-pered-kong-73609>

Talmy L. Force dynamics in language and cognition. *Concept Structuring Systems*, Vol.1. Cambridge (Mass.) : The MIT Press, 2000. P. 409-470.

~~~~~

ПРИХОДЧЕНКО О. О.

(Запорізький національний університет)

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОСТІ В РОМАНАХ-ТРИЛЕРАХ

Емоції відіграють важливу роль у розумінні та осмисленні оточуючого світу. Вони ще не є формою пізнання, але викликають певні переживання у свідомості людини, які вказують на її відношення до навколишньої дійсності,

до процесу пізнання як такого, до діяльності та до самої себе.

Емоційність наповнює усю мовленнєву діяльність людини і закріплюється в семантиці слова в якості специфікаторів різноманітних емоційних станів людини. Саме вони вказують на ставлення людини до оточуючих явищ, подій, що відбуваються в світі та, найважливіше, визначають місце та роль індивіда в ньому.

Важливу роль в емоційному розвитку особистості відіграє картина світу. Відповідаючи конкретній епосі та певному соціуму, вона містить в собі ціннісні орієнтири, важливі для людства у той чи той проміжок часу, і впливає на формування емоційного ставлення до оточуючого середовища.

Ціннісні орієнтації розподіляються за опозиціями: багатство – бідність, честь – безчестя, краса – потворність, труд – безділля, безпека – небезпека, добро – зло, життя – смерть та ін. Ці опозиції відображають основні фактори, які впливають на людину, є важливими для неї та викликають певні емоції. Один із членів опозиції завжди є негативним, другий – позитивним і відповідно емоційно забарвленим.

Найбільш ґрунтовно та яскраво емоційна сфера відображається в художніх творах. Художня література сьогодні покликана допомогти читачам пережити певні емоції, які неможливо відчувати насправді. За допомогою різних стилістичних засобів та уяви, автори створюють примарний світ, який, подекуди, дуже схожий на наш, вигадують героїв та антигероїв, виконують певні дії і переносять читачів у цей фантазійний світ. Кожен літературний жанр спрямований на формування певного емоційного фону, оскільки має на меті певну категорію читачів.

Метою нашої розвідки є визначення засобів створення атмосфери непізнаного та моторошного у романах-трилерах. **Матеріалом** дослідження було обрано роман-трилер Дж. Ролінса “Subterranean”, оскільки в ньому автор демонструє примарний світ незрозумілого та непізнаного, емоції головних героїв, яких переслідують злі сили.

У романах трилерах основною є атмосфера таємничості, невизначеності та

жаху, саме тому поверхня навкруги описується як така, де нічого не живе “**Nothing** lived on the surface” [Rollins 2007, p. 1] – використання займенника ‘nothing’ – “not anything; no single thing” [Oxford dictionary 2022] вказує на відсутність будь-чого. Опис ландшафту як ‘frozen landscape’ – замороженого та такого, де постійно присутній дуже сильний вітер ‘gale-force’, який розриває лід на маленькі шматочки (‘ripping shards’), робить цей опис ще більш неприємним та моторошним – “**gale-force winds ripping shards across the frozen landscape**” [Rollins 2007, p. 1].

Саме місцезнаходження бази вказує на моторошну атмосферу, таку, яка не є прийнятною для нормального існування людини: “... **icy wall of rock. The slopes of Mount Erebus filled the entire starboard view, seemingly an endless series of snowy cliffs and black chasms climbing to heaven.**” [Rollins 2007, p. 44] – стіна з льоду та каменю, яка знаходилася перед героями, охарактеризовано як таку, що має безкінечну кількість обривів вкритих снігом – ‘endless’ – “being seeming to be without an end or limit” [Farlex 2022]. Використання антитези “**snowy cliffs and black chasms**” – вказує на поєднання двох протилежностей – білого та чорного, скель та обривів, що викликає ще більше змішаних та невизначених почуттів. Персоніфікація “climbing to heaven” підсилює враження про те, що герої знаходяться внизу, дуже близько до незвіданого пекла, а вулкан Еребус намагається дістатися небес.

Використання персоніфікації “**The shadows kept jumping in the lantern light**” [Rollins 2007, p. 3] вказує на збільшення емоційного тиску, оскільки тінь ‘shadow’ має негативне забарвлення та пов’язана із темними та страшними речами – ‘darkness in a place or on something, especially so that you cannot easily see who or what is there’ [Oxford dictionary, 2022]. Наявність повторів займенника ‘a lot’ разом із прикметниками ‘colder’ і ‘darker’, використаних у порівняльному ступені вказує на інтенсифікацію негативних емоцій: “**All at once, it seemed a lot colder and a lot darker**” [Rollins 2007, p. 3].

Для підсилення загальної моторошності атмосфери, автор послуговується персоніфікацією “**The fungus was trying to kill them!**” [Rollins 2007, p. 189].

Звуки, які видають істоти, також викликають страх та переживання, оскільки асоціюються із певними хижими тваринами ('to hiss', 'to snort', 'to sniff', 'to scratch', 'to rear'), так само як і лексеми та епітети, використані для опису самих істот ('predator', 'reptilian', 'beast', 'monster', 'monstrosity', 'carnivorous', 'whale-sized', 'jaw', 'claws'), їх ставлення до оточуючих ('prey'). Намагання порівняти їх із відомими істотами ('like a crocodile') ставить на меті встановити розуміння всього того страху та невідворотності ситуації, які вони викликають. Еволюційний процес, який призвів до створення таких моторошних створінь, також викликає побоювання та невизначеність. Все це робить емоційний стан переляку, побоювання за своє життя та небажання зустрічі з цими істотами постійними та підкріплює атмосферу невизначеності та страху.

Темряву схарактеризовано за допомогою епітету 'inky' ('black like ink' (Oxford dictionary, 2022) і описано за допомогою метафори контейнеру, в який можна поринути "... **dig deeper into the inky blackness**" [Rollins 2007, p. 129].

Отже, проведений аналіз свідчить про той факт, що емоційна атмосфера страху, невизначеності та моторошності у романах-трилерах досягається завдяки використанню *антитези* добра і зла, світла і темряви, *персоніфікації* тиші та темряви, які відіграють ключову роль у створенні вищезгаданої атмосфери. Важливими також є *епітети* та *метафори*, які посилюють загальний моторошний настрій роману та допомагають глибше зануритися у страхи головних героїв, їх нерозуміння того, що відбувається навкруги.

Перспективним є дослідження мовних та мовленнєвих засобів актуалізації добра і зла в романах-трилерах інших авторів.

Література

Farlex (n.d.). Dictionary, encyclopedia and thesaurus. The Free Dictionary. Retrieved September 2, 2022, from <https://www.thefreedictionary.com/>

Oxford Learner's dictionaries: Find definitions, translations, and grammar explanations at Oxford Learner's dictionaries. Oxford Learner's Dictionaries | Find definitions, translations, and grammar explanations at Oxford Learner's Dictionaries. (n.d.). Retrieved September 2, 2022, from <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>

Rollins J. Subterranean. New-York: Harper Collins, 2007. 410 p.

ЕТНОСОЦІОКУЛЬТУРНИЙ КОМПОНЕНТ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Фразеологізми заповнюють пропуски в лексичній системі мови, так як остання не може повністю забезпечити найменування освоєних людиною нових сторін навколишньої дійсності. Фразеологічні одиниці функціонують у мові також, як і окремі слова, оскільки в їхній номінації закладено одне семантичне значення. Основною ознакою, що відрізняє фразеологізм від вільного словосполучення, є його здатність функціонувати як готова цілісна одиниця в процесі комунікації. Для всіх типів фразеологізмів характерна стійкість, семантичні ускладнення, морфологічна та синтаксична фіксованість.

Фразеологічні одиниці є найбільш складними і суперечливими мовними знаками, що і обумовлює актуальність дослідження сутності цього мовного феномена і потребує комплексного рішення, що враховує специфіку семантичних, структурних і стилістичних властивостей фразеологізмів, а також еволюційних процесів, що відбуваються у сфері фразеології.

Категоризація фактів і подій реального світу у різних народів може мати велику варіативність, наявність якої пов'язана зі специфікою життєдіяльності даного народу, з існуванням певних етнічних стереотипів, детермінуючих процеси сприйняття та інтеграції.

Всі ці етнокультурні феномени займають певне місце в комунікативно-пізнавальній діяльності суб'єкта, оскільки входять в систему регуляторів, які визначають характер і специфіку дискурсивної діяльності. Сюди ж входить і набір морально-етичних установок, які представлені як універсальні, загальнолюдські цінності. Проте ієрархія цінностей, культивованих в тому чи іншому суспільстві, має свою специфіку. Якісні зрушення і модифікації, що відбуваються в соціумі, безперечно, знаходять своє відображення в організації

фразеологічних одиниць.

Корпус лексико-семантичних засобів, який становить основу лексикону і граматикону мовної особистості, природно, більш чутливий до культурного компоненту, в ньому колоритно й яскраво відбиваються національні особливості сприйняття навколишньої дійсності.

Знання всіх особливостей і конотативних атрибутів моральних, правових етичних, естетичних та інших норм даного конкретного соціуму є одним з найбільш важливих умов здійснення мовленнєвої діяльності та досягнення успішності виконуваних мовленнєвих операцій. Морально-етикетні норми поведінки – це основа національної самосвідомості. Саме фразеологізми і є дзеркальним відображенням етнокультурних норм поведінки того чи іншого народу.

Фразеологічні одиниці, що характеризуються складною семантичною структурою і є мовними знаками вторинної номінації, мають здатність відтворювати навколишню дійсність, що дозволяє розглядати їх як інструмент пізнання останньої. Отже, фразеологічний фонд мови представляє значний інтерес для когнітивістики. Найбільшу когнітивну цінність становлять фразеологізми, що мають національно-культурний компонент в плані вираження або плані змісту.

Серед питань, які вирішуються в межах сучасної лінгвістичної парадигми, одне з пріоритетних місць займає проблема когнітивно-семантичних царин та їх розвиток в рамках певних лексико-фразеологічних систем. Однією з головних проблем фразеології є визначення фразеологічної одиниці (фразеологізму, стійкого словосполучення, фрази). Фразеологія будь-якої мови, дуже багата за формою та семантикою. Це складний конгломерат стійких сполучень слів, стилістичний діапазон яких коливається від нейтральних загальнолітературних виразів до жаргонних вульгаризмів.

Фразеологізми займають особливе місце серед інших знаків мовної системи. Вони є наслідком потреби у виразних засобах комунікації – вербальному вираженні почуттів, емоційних оцінок, засобів емоційного впливу,

точних характеристик людини, предметів, явищ.

Зовнішня, матеріальна сторона фразеологізмів як знаків – це їх компоненти пов'язані між собою синтаксичним зв'язком, але з-за єдності семантики ці внутрішні зв'язки ослаблені, а зовнішній зв'язок слова з контекстом виражений чітко і зберігається, так як він є актуальним.

Фразеологічна одиниця – це завжди опосередкований знак. Він вказує на певне уявлення через інше уявлення. Проблема фразеологічного значення – одна з найбільш складних не тільки у фразеології, а й у мовознавстві взагалі. Фразеологічна номінація істотним чином відрізняється від лексичної, оскільки вона відноситься до підтипу специфічної непрямой номінації і ускладнена конотативним значенням.

Лінгвісти відстоюють точку зору про те, що в основі фразеологізму лежать асоціативні трансфери, так як в процесі мовлення відбувається передача інформації не тільки об'єктивного, але і суб'єктивно-оцінного характеру. На відміну від лексем, значення яких потенційно охоплює всі ознаки і властивості предмета, дії тощо, фразеологізми належать до знаків мови, що виражають лише деякі якості.

Таким чином, основна функція фразеологізму полягає не у номінації денотатів (референтів). Фразеологізм не стільки іменує предмет думки, скільки характеризує його у відповідному, дає йому оцінку – позитивну чи негативну, причому з певним ступенем інтенсивності.

Фразеологія базується на багатому історичному досвіді народу, вбирає в себе уявлення, пов'язані з трудовою діяльністю та культурою людей. Завдяки компресії соціального досвіду у фразеологізмах найбільш яскраво проявляється національно-культурна специфіка мови, її зв'язок з матеріальним і духовним життям народу, його історією, звичаями.

Одним з факторів, що ускладнюють семантику фразеологізму, є національно-культурна конотація. Остання може бути представлена як один з компонентів значення фразеологізму або як елемент семантики фону. Серед фразеологізмів існує цілий ряд одиниць з компонентом-діалектизмом.

Експресивність діалектизму підтримується тим враженням мовної свіжості, неординарності, яке він справляє на читача. Ступінь експресивності залежить від приналежності діалектного елемента до певного мовного рівня, від його семантичної прозорості та суб'єктивно-оцінної інформації, яку він несе.

На експресивність стійких виразів опосередковано впливають специфічні фраземні компоненти – переосмислені узагальнені антропоніми, топоніми тощо. Розчиняючись і переосмислюючись у фразеологічній єдності, вони набувають іншого значення в порівнянні з тим, яке притаманне їм у словниковому складі мови. Узагальнений антропонім може ускладнювати метафоричний зміст фразеологізму, давати поштовх новому асоціативному осмисленню.

Вживання власних назв-образів у складі фразеологічних одиниць створює додаткові можливості експресивності: в одному випадку їх використання є більш в'їдливим, ніж вживання невласних найменувань, в іншому – введення антропонімів-образів пом'якшує гостроту виразу, служить засобом евфимізації.

Мовні знаки пов'язані зі знаками культури в цілому. Цей зв'язок можна визначити як асоціативний, символічний. Крім простого збереження інформації, для фразеологізму характерологічною є функція прагматичного освоєння дійсності. Об'єктом назви і, найголовніше, оцінювання у фразеології є людська поведінка, її фрагменти, окремі дії людей, їх риси, зовнішні ознаки, внутрішні якості. Фразеологічна система цінностей не відображає в повному обсязі сучасного стану системи цінностей досліджуваних соціумів, тому що конотації, закріплені у фразеологічних одиницях, у багатьох випадках стосуються періоду виникнення фразеологізму.

Для культурологічного дослідження визначальним є сам спосіб репрезентації значень, внутрішня форма, образність. Порівняння національно – або етномаркованих фразеологізмів дозволяє робити висновки про розбіжність в системі ціннісних установок соціумів, які виявляються в конотаціях, значущості та семантичному навантаженні того або іншого символу.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ РЕКЛАМИ

Переклад реклами - це дуже трудомісткий і творчий процес. Під час виконання цього комплексу операцій виникає багато проблем різної складності. Зупинимось на чотирьох, на наш погляд, найголовніших.

Перша основна проблема, яку потрібно враховувати при перекладі реклами, - це проблема відмінності перекладу реклами від локалізації реклами. Локалізація - це повна адаптація товарів або послуг до умов застосування в певному регіоні, яка нерозривно пов'язана з мовою цього регіону. Переклад, безумовно, є лише одним із багатьох варіантів локалізації. Перекладацькі трансформації впливають здебільшого на певні, найбільш незрозумілі, фрагменти тексту. Іноді цілком достатньо точкових трансформацій, повна локалізація тексту не потрібна. Основна мета реклами - продати товар, тому точність та потужність передачі повідомлення тексту, а не максимальна передача його букви.

Друга основна проблема перекладу реклами - це точний і адекватний переклад слогану [Бурковська 2014, с. 102] компанії або певної реклами продукту. На практиці слоган майже ніколи не вдається перекласти буквально, часто з цією версією перекладу, текст втрачає більшу частину або взагалі якесь значення та силу впливу. Тому при перекладі слогану необхідно особливо враховувати національні, традиційні та соціальні характеристики, типові моделі поведінки певної аудиторії.

Третя основна проблема перекладу реклами - це проблема підтримки емоційного заряду оригінальної реклами. Емоційний компонент визначає, як потенційний покупець ставиться до певної реклами: симпатія та антипатія, нейтральне та суперечливе. В рекламі дуже важливо викликати позитивний емоційний відгук [Попова 2016, с. 88;] Окрім візуальних образів, люди мають

емоційну пам'ять, яка працює за принципом: приємне чи неприємне, сподобалось чи не сподобалось. Образність та емоційність слогану досягаються за рахунок використання лексики, багатой на «конотативний шлейф» [Dyer 1982]. Для остаточного визначення того чи зберігається емоційний компонент в рекламі після її перегляду відбваються тестові демонстрації реклами та опитування потенційних покупців. Однак перекладач реклами масового продукту також є потенційним покупцем, тому він самотужки може зробити попередній висновок щодо збереженості емоційного компоненту рекламного тексту після перекладу.

Четверта основна проблема перекладу реклами - це особливе місце для текстової складової в будь-якому рекламному повідомленні. Якщо це зовнішня реклама, статична реклама в Інтернеті або реклама в друкованих ЗМІ, дуже важливими є дизайн, місце розташування та стислість реклами. Якщо це реклама на радіо, то мають значення стислість, зрозумілість та збереженість емоційних акцентів реклами, музичний супровід, якщо це відео – важливі всі вищезгадані властивості, бо в ньому як статична реклама так і аудіо реклама, більше того, важливо, що картина "оживає", дія повинна ще більше посилити рекламний ефект повідомлення.

Отже, ми чітко бачимо, що проблеми перекладу реклами є як лінгвістичними, так і екстравіністичними. Оскільки текст реклами в першу чергу цільовий, і лише потім художній і він нерозривно пов'язаний з усім комплексом рекламного повідомлення, то перекладач реклами повинен використовувати щонайменше основні знання в цій галузі діяльності, щоб працювати з оригінальним текстом реклами справді ефективно.

Література

- Бурковська Л. Лінгвістичні аспекти англomовних рекламних текстів. *Філологічні науки*. 2014. № 18. С. 101–105.
- Попова Н. В. Основи реклами : навчальний посібник. Харків : Видавництво «ВДЕЛЕ», 2016. 145 с.
- Dyer G. Advertising As Communication. London : Methuen, 1982. 230 p.

**APPROACHES USING MULTIMEDIA PLATFORMS
FOR TEACHING ENGLISH LITERATURE ONLINE**

In the modern era of globalization, it is important to have special preparation for teaching literature online. It is highly recommended to for Universities and colleges to teach literature online using multimedia platforms, in order to consolidate the knowledge of students, teachers should use different kind of platforms, and students strengthen their taken knowledge while using in practice different kind of multimedia platforms.

Teaching methods have to also be tailored to the new learning environments. This paper covers the following forms of literature for an online class with below concepts and objectives: prose, poetry, story, play Biography, and autobiography, and essay. [1, 57]

Prose: Teaching prose seeks to develop knowledge, comprehension in the students. They are enabled to evaluate and criticized the thought and factual content. They are taught various forms of the literature available. Acquiring the ability to understand its meaning and theme they become able to criticize and review it on both factual as well as psychological plans.

Poetry: Teaching poetry under literature seeks to develop understanding and appreciation in the students about the various aspects of poetry so that they can understand and appreciate its theme. They are also expected to memorize the poem while being to analyze and criticize various forms of poetry.

Story and play: Teaching story and play seek to provide knowledge and understanding so that the students can analyze and criticize its different characteristics and aspects. They also become able to know where we have facts, events, and other occurrences as mentioned in the story.

Biography and autobiography: concerned with the effective aspect emphasizing

acquiring knowledge and understanding about the lifestyle of the person, main incidents, and events these make one able to criticize and analyze the role in the specific field.

Essay: Teaching essays under literature seeks to develop knowledge and understanding in the students so that they develop skills of writing and evaluation on a subject while appreciating different forms of essays. [2, 4]

In traditional teaching of literature, the lesson is teacher centered and learners are already adopted to this process of teaching, that teacher teaches and plays main role in the class during the lesson but in terms of online teaching majority of learner's consider that it is difficult to study online. Due to the fact that learners have not adjusted learning literature online. In the process of online learning learners will not dependent on guide of teachers in order to gain knowledge but they become more independent and start to understand using different kind of online multimedia platforms and at the same time they not only gain literary information but also learn how to use different kind of approaches. [3, 3]

For learning easily English literature online there are several applications, and one of the best applications is called "English Literature" created by Adam Developer. There have useful information and this application is best to practice after learning. Moreover, learners can learn great deal of information with help of You tube, as highly educated teachers create their blog in You tube what can make it easy to learn literature online. [3, 5]

In order to achieve full use of ICT in Literature lessons, teachers' attitudes are seen as one of the obvious factors. Teachers will be in a position to use ICT tools and resources effectively in the classroom only when they realize how useful these tools are in presenting materials to the students and overall learning process. The influence of ICT in teaching and learning is largely based on the perceptions and attitudes of the teachers who are responsible for using this technology.

References

Mehrpouyan Azadeh, Elahesadat Zakeri. European Journal of Language and Literature Studies. July -December 2021, (34-43)

Rahimova H. K. ‘Designing a blended learning course’, *Научный альманах*, 2020/1
<https://www.elibrary.ru/item.asp?id=42654905>

Rakhimova Kh. K. “The use of computer programs in teaching and learning the English language at the university”, *Modern problems of philology and linguistics*, Urgench State University, pp.134-140 <http://khorezmscience.uz/archive/1625234201.pdf>

RUZMETOVA O. A.

(Urgench State University, Uzbekistan)

SYNTACTIC-DERIVATIONAL PROPERTIES OF MATHEMATICAL TERMS

Today, the issues of terminologies related to various branches of science and technology, nominations are becoming significant. Uzbek researchers did the research on various linguistic aspects of terminology, namely word formation of terms in various fields [Эрметова, Матякубова 2020]. Despite so many studies carried out in the field of terminology, it is considered one of the urgent problems of modern linguistics.

Currently, the terminology of the field of mathematics is a certain part of the vocabulary of any language.

To date, there are many approaches to the study of such a phenomenon as syntactic derivation. Syntactic derivation appears everywhere – from phrases to text [Rozikova 1999]. Syntactic derivation has a peculiar character in the formation of terminological units related to the field of mathematics. Syntactic derivation studies the word-formation phenomenon, that is, the formation of word-formation devices, from phrases to microtexts. It makes it possible to study the activation of language units in the speech process.

With the help of certain syntactic links, it is possible to identify the structural components of mathematical terms.

We have classified the terms of the phrase in the field of mathematics, consisting of several components, as follows:

- two-component;
- three-component;
- four or more components.

Two-component terminological combinations.

In our field of study, both in English and Uzbek, two-component term combinations are the most common in terms of the number of components. In this case, the main component is represented by a noun in the nominative form and is considered to indicate the main meaning. The subordinate word complements the main component.

Uzbek	English
<i>даврий каср (периодическая дробь)</i>	<i>periodic fraction</i>
<i>мураккаб сон (составное число)</i>	<i>composite number</i>
<i>умумий махраж (общий знаменатель)</i>	<i>common denominator</i>

Three-component terminological combinations.

The formation of three-component terms occurs on the basis of two-component terminological words [Grinev-Grinevich 2008].

Uzbek	English
<i>аралаш даврий каср (смешанная повторяющаяся десятичная дробь)</i>	<i>mixed recurring decimal</i>
<i>перпендикуляр тўғри чизиқлар (перпендикулярные прямые линии)</i>	<i>perpendicular straight lines</i>

Four and more component terminological combinations.

Terminological combinations with four or more components are multicomponent terminological units. Four-component term combinations related to the field of mathematics are mainly formed on the basis of two-component compounds.

Uzbek	English
<i>алгебраик ифоданинг сон қиймати (числовое значение алгебраического выражения)</i>	<i>number value of an algebraic expression</i>
<i>текисликка нисбатан симметрик шакл (симметричная форма относительно плоскости)</i>	<i>symmetric shape in relation to a plane</i>

At the syntactic level, mathematical terminological vocabulary is represented by various constructions. Any component, occupying one place or another in a phrase, realizes its meaning depending on its position relative to other components.

References

- Эрметова Ж. И., Матякубова Н. М. Деривационный анализ терминов компьютерной лингвистики. *Бюллетень науки и практики*. 2020. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/derivatsionnyy-analiz-terminov-kompyuternoy-lingvistiki> (дата обращения: 19.11.2022).
- Rozikova G. Z. Syntactic polysemy in the Uzbek language. Abstract of diss. for the degree of PhD. Tashkent, 1999. P. 34.
- Grinev-Grinevich S. V. Terminology. Textbook for students of higher educational Institutions. Moscow : Publishing Center "Academy". 2008. P. 141.

~~~~~

СЕМАШКО Т. Ф.

(Національний університет біоресурсів і природокористування України)

ПЕРЦЕПТИВНІ СТЕРЕОТИПИ У СИСТЕМІ СУЧАСНОГО КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР

У дослідженні сучасного комунікативного простору стереотипи із сенсорним компонентом, як узагальнені ментальні конструкти, що є результатом профілювання світу етнічною свідомістю, відіграють особливу роль. Структура фонових знань, яка існує на ментально-когнітивному рівні, дає підстави розглядати останні як важливий компонент лінгвокультурного простору, який може виступати транслятором соматичного культурного коду

українців.

Проблеми уречевлення соматичного портрету людини, які виступають предметом антропології, у контексті освоєння сутності та ідентифікації української етноспільноти, є особливо вартісними. Останні пов'язані з надзвичайно широким колом питань етнокультурного і цивілізаційного рівня, як ідеал краси і досконалості, тест на відчуття прекрасного, і входять до ширшого кола проблем гуманітарного (як етноцентризм, акумуляція) і лінгвістичного (як категорія, прототип, стереотип) порядку.

Метою пропонованої розвідки є з'ясувати, як антропологічні типи українців, співвіднесені з стереотипізованим портретом представника українського етносу, зафіксованим у сучасній українській мові, а також виявити, чи може стереотип транслювати етнічні культурні коди і, якщо так, які саме і яким чином.

Опертям для означення сучасних антропологічних типів українців послуговували дослідження сучасної антропології, що засвідчили неоднорідність антропологічного складу українців. Науковці дійшли висновку про наявність семи різних антропологічних типів українського населення: *центральноукраїнський* (60%), *поліський* (10%), *дунайський*, або *норікський* (10%), *нижньодніпровсько-прутський* (7%), *карпатський*, або *карпато-альпійський* (7-8%), *динарський* (4-5%), *верхньодніпровський* (0,5%,) [Дяченко 1965, с. 149-153], яким притаманні виразні ознаки.

Відтак, антропологія другої половини ХХ століття визначила кілька десятків етнічно релевантних антропологічних ознак українців – колір шкіри та волосяного покриву; колір та форму очей, брів, вусів; розмір та форму соматизмів; особливості тілобудови, де центральне місце посідає ознака пігментації (об'єкт дослідження у пропонованій розвідці), яка стійко фіксується українськими антропологами (від Ф. Туманського, А. Шафонського у ХVІІІ ст., П. Чубинського у ХІХ ст., Хв. Вовка на початку і В. Дяченка в другій половині ХХ ст.) та підтверджена мовними об'єктиваціями портрету українця/українки, що демонструє тенденцію до перцептивної стереотипізації.

Пігментація (йдеться про колір волосся, очей і шкіри) представника етнічної спільноти є виключно значущою як тест на належність до етнічної групи через її надзвичайну чутливість до іноетнічних домішок. Словникові матеріали (пропоноване дослідження виконане на базі «Словника української мови в 11-ти томах (1970-1980)» (далі СУМ)) дають змогу з'ясувати загальну спрямованість еталонних ознак, у результаті чого перцептивний образ українця/українки постає з чітко окресленим типовим комплексом характеристик. Розглянемо далі ознаку «пігментації волоссяного покриву» українців.

Сема 'чорний' є визначальною ознакою пігментації з-поміж об'єктивацій, які відтворюють стереотипний образ волоссяного покриву українців. Серед типових еталонних характеристик представника українського етносу: *чорні (смолисті) брови* (Михайло низько насува чорну шапку на *чорні брови* (СУМ, Т. 1, 237); *чорні вуса* (За цей час він змужнів, *чорні вуса* густо засіяли верхню губу (СУМ, Т. 9, 896)); *чорна (смолиста) борода* (З яруги виїхав широкоплечий вершник з похмурим, дикуватим обличчям і *чорною смолистою бородою* (СУМТ, Т. 9, 413)); *чорне (смолисте) волосся* (Алла Михайлівна лежала, *чорне волосся* густою сіткою вкривало білу подушку (СУМ, Т. 8, 739)).

Сенсорна ознака останніх градується як традиційними об'єктами порівняння, де у позиції об'єкта зіставлення до предмета дескрипції «волоссяний покрив» виступають: *п'явка* (Дві *чорні брови*, мов *дві чорні п'явки*, повпивалися над очима (СУМ, Т. 1, 237)); *гадюка* (*Чорні довгі вуса* висіли, як *дві гадюки* (СУМ, Т. 1, 485)); *шнурки* (*Чорні брови*, як *шовкові шнурки*, стали ще ясніші, ще чорніші на білому лобі (СУМ, Т. 11, 504)); *грак* (*Чорне волосся* посивіло в його космами, од лівого виска він *чорнявий* як *грак* (СУМ, Т. 2, 155)); *галка* (Полковник їхав не сам. З ним була дочка – *чорна*, як *сім галок* (СУМ, Т. 9, 222); *смола (смоль)* (На рундуці з непокритою, *чорною*, як *смола*, головою стояв Остап Тур (СУМ, Т. 9, 415); *дьоготь* (Корж зупинився на паперті, заправив за ліве вухо *чорний*, як *дьоготь*, *оселедець* (СУМ, Т. 5, 758)), так і нетрадиційними об'єктами порівняння – пізнішими надбання української етнокультури, як от:

гвоздика (В неділю пополудні приходили до баби всі невістки з внуками. Такі *чорнобриві*, як *гвоздики*, такі червоні, як *калина* (СУМ, Т. 9, 417)).

Спостережено, що об'єкти порівняння слугують базою творення як етнічних антропостереотипів (*чорні брови; чорні вуса; чорне волосся; чорні коси; чорний чуб*), актуалізованих монопрофільною перцептивною ознакою, так і ряду еталонних – *смолисті брови; смолиста щетина; смолиста борода; смолисті коси; чорна, як смола голова; коси, як смоль, чорнії; чорний, як дьоготь, оселедець*, які виступають національно-культурними уявленнями-образами фрагментів навколишнього світу. Виростаючи з навколишньої дійсності, відштовхуючись від неї, еталонні стереотипи постають етнічно зумовленою суб'єктивною формою представлення реального світу. Причому вибір еталонних ознак, що на перший погляд є цілком випадковим, значною мірою глибоко детермінований «...рівнем пізнавальної діяльності народу, його психічними особливостями, ладом мислення, уподобаннями, що в свою чергу залежить від матеріальних умов його життя» [Воробьев 1993, с. 98].

Словникові матеріали засвідчують, що українці в стереотипному образно-портретному описі можуть бути не тільки темнопігментованими, а й можуть мати *світле (русе, русеньке, русяве, пшеничне, попелясте, біляве, золоте, солом'яне) волосся*. З огляду на текстові матеріали, аспектно говорити про зромантизовані стереотипні номінації, утворені у межах тропів осі суміжності (наприклад, *пшенична коса, золоте волосся, солом'яна коса*), які відтворюють традиції народного світу та дещо ідеалізують його, результатом чого є додаткове позитивно-марковане сенсорно-ментальне значення 'гарне', 'розкішне', 'принаadne'. Рациональною видається думка, що оформлені тропами осі псевдототожності та осі суміжності етнічні антропостереотипи, що відтворюють темнопігментованість в образно-портретному описі українців, є більш високочастотними і якісно вартіснішими, оскільки відтворюють значну кількість етнічно закорінених реалій та набувають широкої валентності. Звичайно, українці у портретному описі можуть бути світловолосими (білявими, русявими, рудими), але ця ознака не буде переосмислена у

широкому діапазоні етнічно закорінених образів.

Отже, на тлі значного розмаїття антропологічних типів українського населення сучасною українською мовою відтворюється ознака пігментації (йдеться про колір волоссяного покриву), що є виключно значущою як тест на належність до етнічної групи. Останній передається системою етнокультурних перцептивних стереотипів, що здатні виступити транслятором соматичного культурного коду і розкрити глибини сакральної сутності архаїчного мислення етносу через систему природних етнічно закорінених кодів.

Література

Воробьев В. В. Лингвокультурология : [монография]. Москва : РУДН, 2008. 337 с.

Дяченко В. Д. Антропологічний склад українського народу. Київ : Наукова думка, 1965. 132 с.

Словник української мови : в 11 т. (СУМ (1970-1980) / АН УРСР, Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970-1980.

СЄДАКОВА М. В.

(Запорізький національний університет)

ДИСКУРСОТВОРЧІ КОНЦЕПТИ У ТАНЦЮВАЛЬНО-СПОРТИВНІЙ СФЕРІ КОМУНІКАЦІЇ

Сучасна комунікація в межах будь-якого різновиду інституційного дискурсу концентрується навколо домінант, які позначають щось цінніше для відповідної сфери комунікації. Значну увагу дослідженню концептуальних домінант, дискурсотворчих концептів, культурних домінант приділено в роботах А. Вежбицької [Вежбицька 2002], Т. О. Козлової, Л. В. Беспалої, [Козлова, Беспала 2018], Н. М. Печко [Печко 2015], А. М. Приходька [Приходько 2013]. На думку дослідників, аналіз дискурсотворчих концептів дозволяє виявити особливості складних для опису типів дискурсу.

Танцювально-спортивний дискурс – складний і поліаспектний феномен,

адже пов'язаний з різними сферами життя та діяльності людини, зокрема спортом (*“**ballroom dancing** can be seen **as a sport** if it is done competitively...”* [Shaw, Gorely 2005, p.5]), мистецтвом (*“For people who consider **dancing an art**, the combination of the music and movement brings beauty into their lives”* [Zona 2008, p.27]), освітою (*“**Dance as educational modality enriches the child, the adolescent...It educates physically, socially, emotionally and intellectually.**”* [Kassing 2003, p.5]) та емоційною сферою (*“...**dance presented emotional feelings by means of expressive movements** or...evokes these feelings in a spectator”* [Kowalska 1991, p.38]).

Ідентифікація дискурсотворчих концептів танцювально-спортивного дискурсу здійснюється шляхом виявлення основних понять, навколо яких концентрується спілкування у танцювально-спортивній сфері.

Ключовий статус дискурсотворчих концептів визначатимемо у декілька етапів за низкою ознак. Ключовий статус концепту засвідчує його актуальність та частота апеляції до поняття через ключові вербалізатори, до яких насамперед належить ім'я концепту. Однією з ознак ключових вербалізаторів є уживаність одиниць у танцювально-спортивній сфері усній та письмовій комунікації, зокрема в підручниках, посібниках з бальних танців, статтях газет та журналів, блогах, відеоматеріалах, соціальних мережах: (*“This international interest... is the natural result of the recognition of English **Ballroom Dancing** as the greatest indoor **sport and recreation** the world has ever known”* [Moore 2012, p.5], *“**Ballroom dancing is beauty...**”* [Fancello 2020]).

Ще один показник ключового статусу поняття та його вербальної маніфестації є діяхронійна стійкість позначень, тобто тривалість їх функціонування в танцювально-спортивній комунікації: (*“Whether **ballroom dancing** is a **sport** determines whether ballroom dancing is sanctioned by Olympic Committee...”* [Rinehart 1998, p.12] – *“**DanceSport** is the activity that **combines sport and dance**, and that **allows the participants to improve physical fitness...**”* [Tsuchiya 2022, p.27]) .

Апеляція до концепту реалізується також і через активність позначень у

процесах морфологічної та семантичної деривації. Лексична одиниця *dance* залучена до різних способів словотворення: конверсії (*to dance – a dance*), словоскладання (*dancesport, dancefloor*), афіксації (*dancer, dancing*).

Дискурсотворчий статус концептів підтримується фактом номінативної щільності їх вербалізацій. В англійській мові лексична одиниця *dance* входить до тлумачення різновидів танцю, зокрема *waltz* “a formal **dance** in which two people holding each other move around a large room”; *quickstep* “a **dance** with a lot of quick steps”; *cha cha cha* “an energetic modern **dance**” і співвідноситься з танцювальною діяльністю як гіперонім, по відношенню до якого різні види танців виступають як согіпоніми. Лексична одиниця *dance* в різних комунікативних ситуаціях утворює складні іменники, які є частотними для танцювально-спортивного дискурсу: *dance shoes, dance music, dance competition, dance partner, dance teacher, dance studio, dance etiquette*.

Ключовий статус концепту підтверджується такими висловлюваннями учасників дискурсу, що містять евалюативну компоненту (“...**dancing** is more **about enjoying the moment**. By doing this, you offer your own interpretation of a dance and **you’ll certainly be unique on the dancefloor**”. [Matei 2018]; “**Dance promotes endless pathways for children to create meaning and find fulfillment in learning**” [Karen 2014, p.5]).

За результатами нашого дослідження, бальний танець усвідомлюється як спорт, мистецтво, навчання та емоція чи відчуття. Відтак, серед ключових дискурсотворчих концептів танцювально-спортивної сфери комунікації – DANCE, SPORT, LEARNING, THEATRE та LOVE. Актуальні та важливі для взаємодії учасників танцювально-спортивного дискурсу, ці концепти акцентують на різних аспектах інституційної діяльності (BALLROOM DANCING), до якої залучаються комуніканти: SPORT – ‘фізична активність’, ‘здоров’я’, LEARNING – ‘навчання’, ‘досягнення’, THEATRE – ‘творчість’, LOVE – ‘емоція’, ‘експресія’.

Отже, сукупність концептів, а також їх вербалізацій виявляється заданою комунікативним та когнітивним простором дискурсу.

Література

- Вежицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов. Москва : Языки славянской культуры, 2002. 288 с.
- Козлова Т. О., Беспала Л. В. Формування карибської англійськомовної картини світу в умовах лінгвокультурних контактів. Запоріжжя : Статус, 2018. 308 с.
- Печко Н. М. Концептуальні домінанти як основа менталітету етносу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія Філологічна. 2015. Вип. 55. С. 196–198
- Приходько А. М. Концепты и концептосистемы. Днепропетровск : Белая Е.А., 2013. 307 с.
- Kassing G., Jay D.M. Dance Teaching Methods and Curriculum Design. Illinois : Human Kinetics, 2003. 421 p.
- Kowalska J. Tree of Life Dance: Cultural Universals in Motion. Institute of the History of Material Culture. Polish Academy of Sciences, 1991. 207 p.
- Shaw D., Gorely T., Corban R. Sport and Exercise Psychology. New York : Garland Science, 2005. 286 p.
- Zona Ch., George Ch. Gotta Ballroom. Illinois : Human Kinetics, 2008. 214 p.
- Moore A. Ballroom Dancing. London : Routledge, 2012 p.320
- Fancello S. WDC. Zoominar. URL: https://www.youtube.com/watch?v=2j_R4f6_WWQ&t=23s
- Tsuchiya S. The Power of Dance : Partnered Ballroom Dance from Ballroom to Olympic Sport. New York : Savant Books & Publications, 2022. 240 p.
- Rinehart R.E. Players all : Performances in the Contemporary Sport. Bloomington : Indiana University Press, 1998. 208 p.
- Matei C. Anastasia Novikova & Winson Tam – Music, Inspiration and Devotion. URL: <https://dancesportlife.com/blog/music-anastasia-winson-inspiration/>
- Kaufmann K.A., Dehile J. Dance Integration. Illinois : Human Kinetics, 2014. 240 p.

СОКОЛОВА О. В.

(Запорізький національний університет)

СТИЛІСТИЧНЕ АРАНЖУВАННЯ ТЕМИ «НІМЕЧЧИНА-ЄВРОПА» У ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВАХ КОНРАДА АДЕНАУЕРА

Після війни світ розколовся на два табори з різними світоглядами, етичними цінностями і політичними завданнями. Протистояння двох систем

наростало, у його епіцентрі виявилася розколота Німеччина. Аденауер твердо вирішив, що нейтральна позиція німців у такій ситуації неможлива: Німеччина буде із Заходом. У єдності з Заходом канцлер бачив і передумови вирішення питання про возз'єднання країни. Об'єднану Німеччину бачив тільки в союзі з західним світом і відкидав усі плани її нейтралізації.

Актуальною для Аденауера залишається проблема політичної безпеки. Він охоче погоджується на розміщення на території Німеччини британських та американських військових, підкреслюючи свою думку дистантним повтором метафоричного словосполучення: *Und drittens, die Vorbehaltsrechte, darin bestehend, Truppen auf deutschem Boden zu unterhalten: (...) Ich habe Großbritannien und den USA vorgeschlagen, wir wollten ihnen das vertragliche Recht einräumen, Truppen auf unserem Boden zu unterhalten* [14. Juni 1952].

Було зрозуміло, що країна, як би не намагалась, не може самостійно впоратись з післявоєнною розрухою та тиском з боку соціалістичного табору, який очолював СРСР. Виникла об'єктивна необхідність у створенні так званого європейського консорціуму, який репрезентується у промовах К.^о Аденауера відповідними метафорами на кшталт *Stückwerk, das europäische Einigungswerk, supranationalen Gemeinschaften* тощо: *Ich kann deshalb bei Ihnen ein hohes Maß von Kenntnis voraussetzen und darf mich darauf beschränken, einige Probleme des europäischen Einigungswerkes hier zu erörtern, die - soweit mir bekannt ist - noch nicht Allgemeingut der amerikanischen Öffentlichkeit geworden sind* [16. April 1953].

Звертають на себе увагу метафори, що образно зображують кроки до об'єднання Європи: *Wenn sie mir einen Vergleich aus dem Bereich der Chemie erlauben: Die Schaffung des intensiven Kerns der supranationalen Gemeinschaft ist ein Kristallisationsvorgang, dessen Wirkung sich nicht auf den Kern beschränkt, der die dichteste Verbindung eingeht* [16. April 1953]. Важливу роль відіграють зустрічі, саміти, конференції, домовленості, що сприяли консолідації Європи. Одним з таких заходів є підписання Петербурзької угоди, значущість якої оратор підкреслює повтором: *Hat man schon vergessen, daß einer der ersten*

Schritte der Bundesregierung das Petersberger Abkommen gewesen ist, das Petersberger Abkommen, das eine sehr klare Entscheidung für die Einordnung in den Westen bedeutet? [18. April 1950].

Економічно значущим є також договір про створення Європейського оборонного співтовариства; лексема, що позначає цей документ, тричі зазнає повтору: *Darum ist in meinen Augen dieser Vertrag über die EVG der bei weitem wichtigere Vertrag, und der Vertrag (повтор Германия Европа), der, wie ich hoffe, von den künftigen Geschichtsschreibern in Wahrheit bezeichnet werden wird als eine Wende in der Geschichte Europas* [14. Juni 1952].

У промовах К. Аденауера постійно лунають слова, які наголошують на консолідації саме європейських країн. Прикладом таких слів є прикметник *europäisch*, **повтор** якого підкреслює невід’ємність долі Західної Німеччини від долі Європи: *Die eine Meinung gehe dahin, daß man Deutschland einordnen solle in die Rechte und Pflichten eines europäischen Staates in einer europäischen Föderation* [18. April 1950].

Наскрізним є прагнення оратора до європеїзації німецького способу життя та мислення, які є передумовою до розбудови європейського континенту та збереження на ньому миру. Для цього він вживає метафори з компонентом *europäisch*: *Wenn wir zurückfinden zu den Quellen unserer europäischen Kultur, die aus dem Christentum entspringen, muß es uns gelingen, die Einheit des europäischen Lebens auf allen Gebieten wiederherzustellen. Dies ist die allein wirksame Garantie für die Erhaltung des Friedens* [21. September 1949].

Невід’ємність розвитку Німеччини від соціально-політичних процесів Європи зображується через бінарні сполучення власних назв *Deutschland und Europa* та повтор одного й того ж іменника у сполученні з прикметниками *deutsch* та *europäisch*: *Ich glaube nicht, meine Damen und Herren, daß man den Termin des Herbstes herankommen lassen darf, ohne mit Entschlossenheit und mit Entschiedenheit an die Regelung der deutschen Frage innerhalb der europäischen Frage heranzugehen* [18. April 1950].

Наступне ключове слово *gemeinsam* та похідні від нього іменники у метафоричному значенні, апелюють до сумісних зусиль європейських країн у створенні європейської організації: *Die Errichtung einer europäischen Verteidigungsgemeinschaft wird aber auch vorzüglich politische Folgen haben. In einer europäischen Armee findet die gemeinsame Verantwortung für das gemeinsame abendländische Erbe, für seine Bewahrung und Verteidigung, einen überzeugenden und kraftvollen Ausdruck* [10. Februar 1951]. Асиндетон з елементами повтору підкреслює важливість колективної співпраці європейських країн: *Durch gemeinsame Sitzungen, durch gegenseitige Unterrichtung, durch Entsendung von ständigen Beobachtern ist eine enge Verbindung geschaffen. Am Beispiel der einzigen bisher bestehenden supranationalen Gemeinschaft, nämlich der Kohle- und Stahlgemeinschaft, lässt sich das demonstrieren: sie ist sowohl mit dem Europarat, wie mit der Organisation für Europäische Wirtschaftliche Zusammenarbeit organisch verknüpft* [16. April 1953].

Прикметник *gemeinsam* вдало корелює з метафорами, що мають значення єдності: *Aber es war eben die von mir skizzierte Drohung aus dem Osten, die uns keine Zeit ließ; deshalb ist auf diesem Gebiet die Einigungsarbeit schneller vorangeschritten als auf politischem jüngst entworfenen Politischen Gemeinschaft - ist gemeinsam, dass die Mitgliedstaaten Teile ihrer Souveränität an das größere Ganze abgeben* [16. April 1953].

Контекстуальне вживання топоніму *Europa* у сполученні з дієсловами *gesund* та *leben*, дозволяє говорити про таку стилістичну фігуру, як персоніфікація: *Deshalb muss Europa sich einigen und so sich davor retten, vom Ostblock in irgendeiner Form assimiliert zu werden. Nur durch Einigung kann es wirtschaftlich wieder so gesund, dass es ohne ständige Annahme von Geschenken aus Amerika leben kann* [20. Oktober 1950].

Канцлер звертає увагу на необхідність інтеграції ФРН у галузі збройних сил, вживаючи оказіональну метафору *Europaarmee*, а анафоричний повтор підкреслює принципову позиції оратора у цьому питанні: *Von Frankreich ist ein neuer Gedanke uns nahegebracht worden. Der Gedanke des Aufbaus*

einer Europaarmee. Zu dieser Frage „Europaarmee“ möchte ich Ihnen noch einige Worte sagen. Ich bejahe diesen Plan. Ich bejahe diesen Gedanken allerdings nicht in dem Sinne, daß der Aufbau einer Europaarmee uns vor der jetzt vom Osten her drohenden Gefahr schützen könnte, weil der Aufbau einer solchen Armee lange Zeit erfordern wird [10. Februar 1951].

На початку 50-х років канцлер високо оцінює факт створення Європейського економічного співтовариства і вважає його більш прогресивним кроком порівняно з післявоєнною допомогою від США. Він метафорично називає цей крок «контрполюсом»: *Wir haben weiter die Organisation für Europäische Wirtschaftliche Zusammenarbeit geschaffen als Gegenpol für jene großartige wirtschaftliche Nachkriegshilfe, die Ihr Land Europa geleistet hat, die für immer mit dem Namen Marshall verbunden sein wird* [16. April 1953].

Отже, аналіз промов Конрада Аденауера демонструє значущість теми європейської єдності. Серед тропів він активно використовує метафору, персоніфікацію та гіперболу, у риторичному оформленні промов широко вживаються повтор (в кількох різновидах), інверсія, парцеляція.

Література

Reden - Konrad Adenauer. URL : <https://www.konrad-adenauer.de>

ТАРАСЕНКО К. В.

(Національний університет «Запорізька політехніка»)

ВЛАДНО-ПРАВОВИЙ ДИСКУРС В РОМАНІСТИЦІ ГЕНРІ РОБЕРТСА («ВИКЛИК ФОРТУНІ» (1590), «ФЕАНДЕР»(1595))

Дослідження прагматично-орієнтовних аспектів життя та буття в художньому тексті є не тільки доволі перспективним вектором наукового пошуку, але ще й потужним стимулом до переосмислення аксіологічних орієнтирів та ментальних стереотипів так чи інакше закладених у творі. Особливо цікавою ця аналітична процедура виявляється при аналізі текстів

хронологічно віддалених історико-літературних епох, зокрема Ренесансу.

До типових або, за термінологією Дж Кавелті, «формульних» романів елизаветинської доби належать романи англійського пізньоренесансного письменника Генрі Робертса «Виклик Фортуні» (1590) та «Цнотливий Лицар» (1595). Цікаво, окрім соціально-економічного та екзистенційного вимірів, в них актуалізується і владно-правовий дискурс, який дає уявлення про ментально-ціннісні орієнтири тогочасних англійців. Владно-правовий дискурс в творах Г. Робертса представлений на сюжетному рівні такими темами як інтерес до політичних теорій та практик військова допомога для відсічі чужоземній агресії, державний заколот у суспільстві та його наслідки.

В романі «Виклик Фортуні» (1590) [Roberts 1973] автор пише про проблеми керування країною та заколот як одну з форм демократії, принаймні на імпліцитному рівні. На початку твору молодий шістнадцятирічний юнак Андруджіо їде до Італії, щоб навчатися та дізнатися про події, які трапляються в інших країнах, та про політичні аспекти керування країною. І хоча експеримент головного героя виявився драматичним та повним невдач, сам факт інтересу до політичних теорій інших країн та засобів їхньої імплементації свідчить про те, що Італія довгий час сприймалася англійцями неоднозначно, і про зародження в ментальності пересічного елизаветинця державницько-правового мислення.

Також у романі є епізод, коли саксонці здійснюють державний заколот проти короля Андруджіо, який виявився невдалим, оскільки друг Андруджіо Галастино надав військову допомогу. Бачимо, що одним із виявів політичного життя країни є заколот як форма переструктурування владної конструкції та порушення державного порядку. І він призводить до негативних наслідків: державою керує потім Галастино, втім, Андруджіо розчаровується у владі і стає відлюдником. Така інтерпретація політичної тематики показує, що влада та право ще є доволі нестабільними конструктами в ренесансну добу, але є механізмами на яких будується легітимність країни, а отже певні ціннісні орієнтири для читача формуються вже на рівні твору.

У романі «Феандер. Цнотливий Лицар» (1595) [Roberts 1974] Робертс також

торкається проблем влади. На початку роману головний герой принц Діонікус (пізніше – Феандер) покидає країну та їде у подорож, але дворянин Бернардін рятує державу від заколоту, призначавши шість інших дворян керувати нею та розподіливши функції між ними. Дискурс влади вербалізовано, коли Діонікус (пізніше – Феандер) допомагає іншому королю Тесалії повернути право на трон, надаючи військову допомогу. В цьому епізоді, коли справедливі, втім, агресивні дії стають альтернативою політичної слабкості ми бачимо вплив теорії Макіавеллі про сильну особистість у владі.

В ренесансну епоху модель керування країною та формування політичних теорій були на рівні формування та кристалізації понять. Тому твори Г. Робертса є його рефлексією на політичні питання тогочасся, а також відзеркаленням смаків, уподобань та ціннісних орієнтацій неелітарної читацької аудиторії. Владно-правовий дискурс, представлений у його романах, з точки зору сьогоденних європейських цінностей є унікальним художнім матеріалом, в якому оприявнюються моделі формування суспільної влади, питання функціонування правових інститутів та форми реконструкції/деконструкції влади.

Література

Roberts H. A Defiance to Fortune. Eine kritische edition von Henry Roberts` „A Defiance to Fortune” (1590). Köln : Universität zu Köln, 1973. P. 131-289.

Roberts H. Pheander. The Maiden Knight. Henry Roberts` “Pheander. The Maiden Knight”. Kritische Edition und Interpretation. Köln : Universität zu Köln, 1974. P. 1-190.

~~~~~

ТКАЧ О. В.

(Національний університет біоресурсів і природокористування України)

СТЕРЕОТИПИ У КОНТЕКСТІ ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ СУСПІЛЬСТВА

Мова є першопочатком народу, його осердям. Завдяки мові ми можемо мислити, пізнавати цей світ, виражати себе та спілкуватися з іншими. Це

перетворює мову на найголовніший і найцінніший із тих інструментів, якими людина послуговується у своєму житті.

Мові присвячена велика кількість досліджень. Науковці упродовж років займаються вивченням її розмаїття та можливостей. Результати таких досліджень засвідчують, що мова – невичерпна та динамічна система, живий та чутливий організм, який росте, розвивається та змінюється разом із своїми носіями. Зважаючи на це, можемо припустити, що мова є чудовим засобом для аналізу соціуму і, зокрема, його поглядів та переконань.

Наразі ми вважаємо за потрібне зосередитися на такому цікавому і начасному соціальному явищі як «стереотип» і дослідити його вираження у мові. Вперше термін «стереотип» у соціально-психологічному аспекті використав американський письменник та журналіст В. Ліппман. У своїй праці «Громадська думка» Ліппман витлумачив стереотипи як загальноприйняті й сформовані на основі соціального досвіду «уявлення про світ, що визначають і регулюють наші звички, смаки, можливості» [Lippman 1965, с. 63], та виступають своєрідним фільтром під час сприйняття та інтерпретації інформації. Чи, радше, лінзами, які допомагають нам бачити навколишній світ під певним кутом [Lippman 1965] .

Мовні ж стереотипи – це ті уявлення, які втілюються за допомогою усного мовлення чи на письмі. Відповідно до свого призначення та вираження стереотипи поділяють на 2 основні види – сприйняттєві (перцептивні) та поведінкові стереотипи.

Стереотип сприйняття – це позиція, ставлення, сформовані шляхом чуттєвого сприйняття навколишнього світу, які превалюють у суспільстві упродовж тривалого часу і знаходять втілення у мовних конструктах із перцептивним компонентом (наприклад, *рожеві сни, чорний день, велика радість*).

Поведінковий стереотип – це форми, в яких дії та думки людей зводяться до найпростіших схем і реакцій. Вони закріплюють у людях елементарні зв'язки поведінкових актів, зберігають стійкість цих зв'язків у мінливих

ситуаціях. До таких стереотипів, зокрема, належить думка про низький рівень освіченості моделей і блондинок, вроджену нездатність жінки до кермування, чоловіче рукостискання тощо.

Відзначимо, що останнім часом у вітчизняному просторі неабияк збільшилася кількість поведінкових стереотипів, втілених у мовних формах. Невиправдана агресія країни-терориста проти України та її громадян спровокувала появу і поширення низки неологізмів, які набули стереотипного значення.

Серед таких – найменування керманича Російської Федерації *Путлер*, яке поширилось від початку повномасштабного вторгнення загарбників в Україну, і набуло статусу стереотипу. *Путлер* – неологізм, утворений шляхом поєднання частин від прізвищ Путін і Гітлер. Виникнення та подальше використання цього новотвору стало рефлексією українських громадян на вкрай жорстокі та нищівні кроки президента країни-терориста проти України. Означений стереотип є пейоративом, має негативну ідеологічну конотацію, що підхоплено і засобами масової інформації. Наприклад, *«Не вкладається до голови все те, що відбувається. Ракети впали на наші летовища. Думалося, що **Путлер** обмежиться лише «визволенням» Донбасу, але атака йде на всіх фронтах»* [Винничук]; *«Мудрик: **Путлер** міг би не нападати на Україну, а щодня крутити по телевізору, що її вже взяли. І росіяни б в це вірили»* [Мудрик]; *«Продовжуючи традиції Гітлера, **путлер** хоче направити на забій в Україну російських підлітків»* [Крук].

Наведені приклади слугують підтвердженням того, що мовні стереотипи – невід’ємний і надзвичайно важливий складник соціуму. Унікальність цього утворення полягає у його винятковій чутливості та динамізмі, що перетворюють стереотип на перспективний засіб для дослідження соціокультурних процесів конкретного суспільства.

Література

Винничук Ю. Зі щоденника моєї війни. Інтернет-газета «Збруч». URL: <https://zbruc.eu/node/111042> (дата звернення 11.04.2022).

Крук В. Рашистський «путлер'югенд»: путін і шойгу хочуть задіяти у війні проти України 17-річних. *Кременчуцький ТелеграфЪ*. URL: <https://www.telegraf.in.ua/kremenchug/10104333-rashistskij-putlyerjugend-putin-i-shojgu-hochut-zadijati-u-vijni-proti-ukrajini-17-richnih.html> дата звернення: 11.04.2022).

Мудрик : Путлер міг би не нападати на Україну, а щодня крутити по телевізору, що її вже взяли. І росіяни б в це вірили. *Інформаційний портал «Футбол 24»*: вебсайт. URL: https://football24.ua/mudrik_putlyer_mig_bi_ne_napadati_na_ukrayinu_a_shhodnya_krutiti_po_tel_evizoru_shho_yiyi_vzhe_vzyali_i_rosiyani_b_v_tse_virili_n714228/ дата звернення: 11.04.2022).

Lippman W. Public opinion. New York : Macmillan, 1965. 273 p.

~~~~~

KHAMRAYEVA D., RAJAPOVA R. M.

(Urgench State University, Uzbekistan)

TEACHING WRITING TO UPPER-CLASSES WITH THE HELP OF MENTIMETER

Introduction. Writing is regarded as a crucial skill which should be learnt since It is a form of non-verbal communication. That's why, many second language instructors pay a particular attention to teach writing skill equally as other ones. Unfortunately, most of them still utilize the traditional learning strategies to help their students to acquire their writing acquisition. However, some scholars suggest foreign language mentors to use advanced teaching technologies so as to digitalize second language study. On account that nearly all of the ESL learners are digital citizens who are passionate about digital tools. So they think teachers should take their learners' preferences and interests into consideration during teaching process. Mentimeter is an efficient digital tool to utilize in teaching writing to upper-classes in secondary schools. In this abstract, explanations about how to use it and its beneficial points in teaching process are going to be given.

Research methodology. This research is conducted based on the quantitative research method. The data related to this topic is collected and analyzed to come to proper conclusions to create proper ways of teaching writing with one of the most

helpful digital tools, that's to say, Mentimeter. The problem of the research is providing reliability of assessing writing for all students. The usage of Mentimeter in teaching writing can help teachers to monitor all the students' participation and plagiarism from their partners or cheating process in a fixed time. If teachers give some tasks and activities, it may provide fixation of time for all the learners or groups because their students ignore to pay particular attention for fixed time during writing process. However, they can not reject to hand out their writing on time because time is over automatically. For that reason, students can not manage to plagiarize from their partners, cheat by using different kinds of cheating resources. So, Mentimeter can be a reliable assessment tool to check the writing of the learners.

Literature Review. "Mentimeter is a web-based interaction tool, much like the other Audience Responses System or Clicker that can be used in a large class to engage students in active learning" (M. Mohin, L. Kunzwa & S. Patel, 2020). Mentimeter has a mixed variety of presentations, videos, audios, polls and open-ended questions. Mentimeter can be preferred for other purposes during teaching process. "Mentimeter can be used as a learning and assessment tool, assisting teachers to gain valuable insight into the classroom session and into the language knowledge their students retain by various types of assessments" (Zhang, 2022). This convenience of the tool deters teachers from wasting time on checking their notebooks and exam papers.

There are some preferences of using Mentimeter to help teachers to teach writing skill effectively. B. L. Moorhouse and L. Kohnke (2020) stated that several pedagogical benefits of using Mentimeter are available in the EAP/ESP classroom, including increasing interaction and engagement, soliciting opinions and formatively evaluating student understanding. Teachers can get these benefits by creating various tasks and activities based on teaching writing in second language. Based on the results of the research by E. Mayhew, M. Davies and et. al (2020), nearly two third of the participants of the survey said that Mentimeter either increased or significantly increased learning. According to the research by M. R. Garcia (2022), the development of writing skills mediated by the use of online applications such as

Mentimeter and Padlet had an impact on the improvement of writing skills of the participants.

Conclusion. All in all, Mentimeter is useful to teach writing skill to upper-classes owing to several conveniences in teaching process. Because mentors can create various tasks and games to engage and interact their students in the process of writing. Particularly, Mentimeter can assist teachers to assess the writing learners reliably for its several conveniences which are mentioned above.

References

Mohin, Ma & Kunzwa, Leonine & Patel, Sagar. (2020). Using Mentimeter to enhance learning and teaching in a large class. 10.35542/osf.io/z628v.

Zhang D. (2022). Engaging, impressing and captivating language learners by interactive presentations - A review of Mentimeter. The Electronic journal of English as a Second language. Retrieved from <https://tesl-ej.org>.

Moorhouse, Benjamin & Kohnke, Lucas. (2020). Using Mentimeter to Elicit Student Responses in the EAP/ESP Classroom. RELC Journal. 51. 003368821989035. 10.1177/0033688219890350

Mayhew, Emma & Davies, Madeleine & Millmore, Amanda & Thompson, Lindsey & Bizama, Alicia. (2020). The impact of audience response platform Mentimeter on the student and staff learning experience. Research in Learning Technology. 28. 10.25304/rlt.v28.2397.

Garcia M.R. (2022). Improving writing skills through the implementation of learning strategies mediated by online applications such as Padlet and Mentimeter.

~~~~~

XUDAYBERGANOVA D.

(Urgench State University, Uzbekistan)

EFFECTIVE INTEGRATION OF LEARNING MANAGEMENT SYSTEM INTO TERTIARY EDUCATION

Introduction. Being one of the paramount areas in our life, tertiary education significantly contributes to the individual's development, economic growth and changes in society leading to the integral evolution of the nation. Having a wide range of services and products, Learning Management System can fully satisfy

present day's learners and instructors' requirements. Because of its convenience in terms of saving time and money and efficient delivery of instructions, LMS become more popular among institutions and universities in order to make a shift from traditional style of learning to online style of learning to create an active and interactive learning environment. LMSs are focused on online learning delivery but support a range of uses, acting as a platform for online content, including courses, both asynchronous based and synchronous based. In the higher education space, an LMS may offer classroom management for instructor-led training or a flipped classroom.

Background. The concept of e-learning began in the early 20th century, marked by the appearance of audio-video communication systems used for remote teaching. In 1909, E.M. Forster published his story "The Machine Stops" and explained the benefits of using audio communication to deliver lectures to remote audiences. The earliest networked learning system was the PLATO Learning Management system (PLM) developed in the 1970s. In the 1980s, modern telecommunications started to be used in education. Computers became prominent in the daily use of higher education institutions, as well as instruments to student learning.

What is a Learning Management System? Technical definition for a learning management system is "A Learning Management System is a software application for the administration, documentation, tracking, reporting and delivering by e-learning education courses or training programs" (Ellis, Ryan, 2009). As it is vivid, during the COVID-19 pandemic LMSs have encountered a massive growth in application owing to the emphasis on the distance learning. The following two specific characters of LMS are considerably affected its users :

- 1) Usage of LMS lies in particular needs of a person or an organization which means that Learning Management System cannot be suitable for any purpose. For instance, it can be very effective and useful for the university or academic purposes, but not for the industries;

- 2) Well-organized technical assistant for the continual support. Thus, due to the

technical support of LMS we can settle any fault or other problems. Instead of LMS following popular names can be used interchangeably: Virtual Learning Environment (VLE), Course Management System (CMS), Personal Learning Environment (PLE), Courseware and Training Management System (TMS) where TMS best suits for industries and business purposes and others like CMS, VLE and PLE mostly used in the field of education.

History of Learning Management System. For about two decades LMS has been a paramount part of our remote learning system. Online education has several historical stages that introduced the implementation of the LMS.

The creation of the first LMS is connected with the name of Sidney Pressey when he invented the first “teaching machine” in 1924. The appearance of this machine resemblance to a type writer with the window showing the questions. Then in 1856 Charles Toussaint and Gustav Langenscheidt began the first European institution of e-learning which was the innovative landmark in online language teaching. In 1960 Control Data Corporation created PLATO Learning Management System (PLM). It is Programmed Logic for Automated Teaching Operations was the earliest networked learning system. In 1990s and 2000s the United Kingdom’s Open University started to use FirstClass designed by SoftArc to provide e-learning across Europe, which was considered to be one of the earliest internet-based LMSs. Norway’s NKI Distance Education Network developed the first fully- featured Learning Management System called EKKO in 1991. LMS’s open-source revolution started with Moodle in 2002 which proposed free opportunities both for teachers and trainers worldwide to control training. From then on continuous expansion of technology has contributed to enormous modifications to LMS with the latest update in 2012 when the LMS is hosted in a cloud technology.

LMS and tertiary education. Nowadays, tertiary education thanks to the LMS can fully assess learners’ level of skill and their present knowledge, determine and select proper instructions for the individual learners, and identify appropriate learning goals by working with learners and instructors. Eventually, LMS is playing a bigger role in higher education and can be seen as follows:

1 - provide more constructivist theory-based instruction, focusing on flexibility, learner defined goals (Reigeluth & Garfinkle, 1994);

2 - support collaborative learning inside and outside of the school in order to extend the learning environment to the home and further involve parents (Taylor, 2004);

3 - better address personalized assessment, progress tracking, reporting, and responsiveness to learner needs (Reigeluth & Garfinkle, 1994);

4 - truly become systemic, integrating systems seamlessly to allow for improved collaboration across systems and among stakeholders (Sherry, 1993);

5 - improve support for professional diagnosis and development for stakeholders, including teachers, and improve cost effectiveness and better leverage existing resources currently available in schools and LMSs (Szabo & Flesher, 2002).

One of the most obvious benefits of LMS is to ensure an environment for teaching and learning processes without any limitations of time and distance. For that reason in present days it come into usage of numerous higher education institutions.

According to Morris (2004), Allen and Seaman (2005), If any institutions planning to operate traditional courses online, a Learning Management System is the top most necessities in order to the proper organization of content, courses, faculty, students and grades. LMS also provides tools for multimedia contents, assignments, and supporting interaction, including discussion groups, chat sessions, and online quizzes and examinations. Bonk and Graham (2006) discussed the benefits of online learning which can be categorized into three aspects:

1) Pedagogical Improvement: Each LMS follows more or less some pedagogical strategy regardless of whether developers used it intentionally or not. However, only some LMSs seem to be built intentionally based on a specific pedagogical strategies. MOODLE is a good example of such pedagogical strategies, these pedagogical strategies can be based on concepts of learning theories such as behaviourism, cognitive theory, and constructivism. Another good example is that LMSs can emphasize from a pedagogical point of view is a more learner-entered approach or teacher-centred approach.

2) Increased Access and Flexibility: Access is one of the most important key factors which influence the growth of learning environments, LMS makes learning possible, even when learners have most of their learning experiences far from instructors or other learners.

3) Cost-Effectiveness: Online learning is one of the best solutions in cost effectiveness in higher education as it provides an opportunity for reaching a large, globally dispersed audience in a short period of time with consistent content delivery.

Conclusion. Learning Management System provides a very authentic and structured experience of virtual learning. Without Learning Management System it would be most difficult to plan, implement and deliver the instruction and training in an effective way. Though LMS is a web-based system, the use of the LMS is not limited to online classes only. LMS has been widely used and will continue to grow in future in higher education institutions and Industries. It does not limit to the online environment, but also improve and integrate into the hybrid and web-enhanced teaching and learning environment. The uses of LMS to facilitate interaction enhance learning abilities and support higher-order learning, including problem solving, critical thinking, and collaboration. The presented overview of this paper points towards how to effectively integrate Learning Management System into tertiary education in order to achieve successful outcome in learning and its role both in teaching and learning processes. n skills (Smaldino, et al, 2005; Suwannatthachote and Monsakul, 2007). The presented overview of this paper points towards how to effectively integrate Learning Management System into tertiary education in order to achieve successful outcome in learning and its role both in teaching and learning processes.

References

- Levensaler, Leighann; Laurano, Madeline (2009), Talent Management Systems 2010, Bersin & Associates
- Ellis, Ryann K. (2009), Field Guide to Learning Management, ASTD Learning Circuits, archived from the original on 24 August 2014, retrieved 5 July 2012
- E.M. Forster, "THE MACHINE STOPS" Archived 15 May 2014 at the Wayback Machine, archive.ncsa.illinois.edu.
- Smaldino, S.E., Russell, J.D., et al. "Instructional Technology and Media for learning" (8th ed).

Upper Saddle River: Pearson Education, (2005).

Suwannatthachote, P., and Monsakul, J. Blended Instruction with Blackboard LMS: A case study of Educational Technology Undergraduate Courses at Faculty of Education, Chulalongkorn University". Proceedings of the Conference on Opportunity and Prospect of Thai Educational Development organized by Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand, (2007): 311-317.

Allen, I. Elaine, and Jeff Seaman. "Growing by degrees: Online education in the United States, 2005." Sloan Consortium (NJ1) (2006).

Morris, John. "Features and functions are merely trifles in the selection of a course management system." THE Journal (Technological Horizons In Education) 31.11 (2004): 24.

ШАМА І. М.

(Запорізький національний університет)

СИМВОЛІКА ХУДОЖНЬОГО ЗАГОЛОВКА В РАКУРСІ ТИТРОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ

Заголовок художнього тексту вже давно знаходиться в фокусі дослідницької зацікавленості. Починаючи з робіт Е. Лессінга, цей інтерес не згасає по сьогодні. ХХ сторіччя ознаменувалося появою окремої науки про заголовки – титрології. У ХХІ сторіччі ця наука набула нових знань та підходів до тлумачення текстових назв.

Заголовок розглядають як елемент паратексту (G. Genette, В. Crampé) або метатексту (Ю. М. Лотман), як частину текстового оточення (Ch. Nord), як маркер інтертексту (В. Є. Чернявська). К. Ілієску дорівнює заголовок імені тексту [Iliescu, 2001, р. 94]. Такий же підхід ми бачимо в роботах З. Я. Тураєвої, яка, втім, уточнює, що іменем тексту заголовок є в лінгвістичній площині, а в плані семіотичному це є «перший знак тексту» [Тураева, 1988, с. 53]. Погоджуючись з думкою, що заголовок – знак, зауважимо, що і сам він включає в себе низку різноманітних знаків.

Дослідники відзначають неподільний зв'язок заголовка і тексту,

підкреслюючи, що назва тексту – це «скомпресований, нерозкритий зміст тексту» [Гальперин, 2007, с. 133]. Зрозуміти суть заголовку в повному обсязі можливо тільки після з'ясування всіх взаємозв'язків між заголовком та текстом [Кухаренко, 1988, с. 92; Nsiah, Marfo, 2011, р. 363].

Складність взаємовідносин між текстом та заголовком проявляється в функціях останнього. Ж. Женетт і Б. Крампе виокремлюють три основні функції заголовку: дезигнація, індикація контексту, заохочення читача [Genette, Crampé, 1988, р. 708]. Сучасні дослідники виділяють низку інших функцій, зокрема інформативну та фатичну [Viezzi, 2013, р.375], номінативну та предикативну [Гальперин, 2007, р.133], ономасіологічну, делімітативну, прогностичну, функцію актуалізатора текстового концепту [Кухаренко, 1988, с.91].

Серед функцій заголовку художнього тексту часто називають символічну, а серед різновидів виокремлюють символічний заголовок та відзначають схильність заголовку до символізації як такої.

Говорячи про символіку художнього тексту, ми виходимо з того, що «символ є образом, взятим в аспекті своєї знаковості, і знак, який є наділений всією органічністю міфу та невичерпною багатозначністю образу» [Аверинцев, 2001, с.156]. Символіку ми трактуємо як особливу мову культури, яку відбито в літературному творі, що, своєю чергою, означає необхідність особливого підходу до перевідтворення мови символічної мовою іншої, сприймаючої культури.

При символічній інтерпретації художнього тексту всі відмінні риси заголовку проступають більш явно, а значущість самого заголовка зростає багатократно, він бо стає ключем до символічного розшифрування цього конкретного тексту, виконуючи тим самим всі свої основні функції, але на більш глибокому символічному рівні.

Одна з основних проблем при перекладі заголовку вірно була підміченою Ж. Женеттом та Б. Крампе. Вони зауважили небезпеку у схильності перекладачів модифікувати заголовки в процесі перекладу творів [Genette,

Crampé, 1988, p.708]. А М. Бобаділла-Перез [Bobadilla-Peréz, 2007, p.119] підкреслювала, що об'єктивність пошуку змісту назви тексту ускладнюється тим, що зміст цей можна більш-менш повністю зрозуміти лише ретроспективно, дочитавши сам текст до кінця.

Саме тому для розуміння та перекладу заголовку, поряд з професійним володінням як мовою оригіналу, так і цільовою мовою, на думку Р. Штольце [Stolze 2010, с. 146], конче необхідною є глибока, об'єктивна інтерпретація оригіналу.

Проте не тільки розуміння заголовку тексту залежить від загального розуміння вихідного тексту. Заголовок і сам справляє зворотній вплив та наштовхує на певні напрями інтерпретації, створює фокусування та концентрацію зусиль на певних текстових складових [Nsiah, Marfo, 2011, p.365-366].

Перекладати такий елемент тексту може бути вельми непросто. Саме тому настільки значущою є роль перекладача в цьому процесі. Причому мається на увазі не тільки високий рівень володіння двома мовами (оригіналу та перекладу), але й глибоке знання особливостей культури, як вихідної, так і сприймаючої, а нерідко й інших культур.

Саме такий підхід, на наш погляд, реалізується при виявленні істинного смислу літературного оригіналу та його заголовку на основі символів культури, що функціонують в них. В художньому тексті символ виокремлюється на основі методу дефініцій, тезаурусного, описово-етнографічного та функціонального методів. Далі проводиться класифікація символів на основі предметного, дистрибутивного, функціонального та інших критеріїв. Потім символи вихідного тексту інтерпретуються за допомогою поєднання таких методів, як історико-генетичний, порівняльний, структурно-типологічний, контекстуальний, тощо. І, нарешті, обирається перекладацький відповідник, в якому максимально повно відображено інформацію, що її було отримано на етапі аналізу оригіналу (якщо йдеться про практичний переклад), або ж зіставляються вихідний та цільовий тексти та встановлюється ступень

адекватності перекладу символічній системі оригіналу (якщо йдеться про перекладацьку критику).

Література

Аверинцев С. С. Символ художественный. Аверинцев С. С. София Логос. Словарь. Киев : Дух і Літера, 2001. С.155-161.

Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. Москва : КомКнига, 2007. 144 с.

Кухаренко В. А. Интерпретация текста. Москва : Просвещение, 1988. 192 с.

Тураева З. Я. Лингвистика текста: (Текст : структура и семантика). Москва : Просвещение, 1986. 127 с.

Bobadilla-Peréz M. Relevance and Complexities of Translating Titles of Literary and Filmic Works. *Huarte de San Juan. Filologia y Didactica de la Lengua*. 2007. N. 9. Pp. 117-124.

Genette G., Crampé B. Structure and Functions of the Title in Literature. *Critical Inquiry*. 1988. Vol. 14. No. 4 (Summer, 1988). Pp. 692-720

Iliescu-Gheorghiu C. What's in a title? A cognitive approach to the role played by translated text labels and (un)adapted semiotic elements. *Revista Alicantina de Estudios Ingleses*. 2001. N. 14. Pp. 93-109. DOI : <https://doi.org/10.14198/raei.2001.14.06>.

Nord Ch. Paving the way to the text: forms and functions of book titles in translation. *Russian Journal of Linguistics*. 2019. Vol. 23. N. 2. Pp. 328-343. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/paving-the-way-to-the-text-forms-and-functions-of-book-titles-in-translation>

Nsiah J., Marfo Ch. What's In a Title? A Reading of Amma Darko's *The Housemaid*. *Matatu. Journal for African Culture and Society*. 2011. Vol. 39. N. 1. Pp. 363–375.

Stolze R. Hermeneutics and translation. *Handbook of translation studies* / Ed. by Y. Gambier & L. van Doorslaer. Vol. 1. Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2010. Pp. 141-146.

Viezzi M. Titles and translation. *Haasteena, Perspektivet som utmaning, Point of View as Challenge, Perpektivitat als Herausforderung*. VAKKI-symposium XXXIII 7.-8.2.2013. Ed. by M. Eronen, M. Rodi-Risberg. Vaasa: VAKKI Publications, 2013. Vol. 2. Pp. 374–384. URL: http://www.vakki.net/publications/2013/VAKKI2013_Viezzi.pdf

TELEOLOGICAL SUBLIMATION OF THE MEANING OF A WORD IN THE ENGLISH LANGUAGE POLITICAL DISCOURSE

The teleological category “*Telos*” represents morally viable purposefulness. *Telos* as an ultimate meaning defining entity and *summum genus* is focused on “an immanent state of perfection” [Osborne, Matthew 2021]. The object of this investigation is the phenomenon of teleological sublimation of the meaning of a word in the current English language political discourse. In this research we rely on the principles and methods of teleological linguistic semiotics [Shevchenko 2014; Wang 2020]. This teleological account is specifically focused on lingual representations of politically sensitive facts of reality. Since the time of antiquity the sublime as a lofty thought which inspires awe and veneration became an object of academic pursuit not only in philosophy but also in psychology, literary theory and rhetoric. For linguistic purposes we shall rely on the philosophical treatment of the sublime concentrating on its role in meaning attribution to lexical representations of socially and politically vital facts of reality. The philosophical and linguistically relevant enquiry into the sublime goes as far back as ancient Greece. One of the earliest works on the process of sublimation “Longinus on the Sublime (*Peri Hypsous*)” is attributed (not convincingly at that) to either Cassius Longinus or Dionysius Longinus [Howatson 2013, p. 345]. Whoever the author of this literary piece of “timeless importance” may be, he very aptly underscored the reflective character of the sublime, pointing out that it comes as the effect of something which “gives abundant food for thought” and “nourishes the mind with wholesome reflection” [Snodgrass 1988, p. 219].

The term “*sublime*” is notoriously controversial since the time of antiquity due to various interpretations in vastly different scientific domains and historical contexts. J. F. Lyotard suggested the concept of a “*differend*” and on its basis developed a model of reflective *sublime understanding* and of human thought in general. He

claimed that human reasoning concerning different notions is inevitably prone to conflicting interpretations and incompatibilities [Lyotard 1994]. The idea of conflicting interpretations pertaining to the theory of the sublime was also aired by I. Kant who stressed that sublime understanding as “reflective” judgement is always *indeterminate* grasping of contextual wholes [Pillow 2000, p. 20]. N. Machiavelli elaborated the idea of *political sublimation* as psycho-social externalisation of purposefulness (desire) [Holman 2017].

The sublime belongs to rational reasoning and human reflective faculty [Longinus 1991; Pillow 2000]. We argue that the process of teleological reflection in the English language political discourse inevitably brings us to the idea of the sublime. It is symptomatic that both the sublime and teleological aspects of epistemology were dealt with by I. Kant as related essences. I. Kant emphasised that the sublime as an “*indefinite concept*” is associated with inherently teleological tenet – the recognition of the primacy of the moral law and *appropriateness* in particular. Teleological judgement is represented as a *purposive* act and viewed as a form of *evaluative reflection* in I. Kant’s iconic work “Critique of Judgement” [Kant 1987].

We hold that teleological analysis of the sublime in linguistic semiotics is viable for several reasons. Reflection is essentially a teleological phenomenon. It is inescapably associated with moral assessment which brings us to teleological judgement (or teleological reflection) as a cornerstone of teleology. Both teleology and the theory of the sublime are about morality. Teleology and the sublime have dialectically interdependent deontological and consequential connections. They both deal with fathomable consequences – in teleology through teleological judgement of moral appropriateness of the fact of reality [Kant 1987], in the theory of the sublime through the process of venerated sublimation – “sublime reflection” [Pillow 2000, p. 67]. We define teleological sublimation in terms of linguistic semiotics as either subjective or institutionally imposed attribution of an ennobled lofty meaning to otherwise conventional politically sensitive vocabulary.

The sublime is associated with spiritual growth of humanity and accompanying

psychological and social conflicts of creative and destructive character [Scheler 2008]. Conflicts, disagreements, confrontations are viewed as precursors and the main factors of sublimation [Lyotard 1994]. Apart from sublimation there is an opposite phenomenon of *desublimation* (either subjective desublimation or institutionalised suppression of sublimation) resulting in denigration of the meaning of a word.

The analysis of the British mass media points to the hottest politically charged topics of today's Britain: *multiculturalism, climate crisis, monarchy, brexit* to name just a few. The meaning of the word “*multiculturalism*” today is probably the most vivid example of both sublimation and desublimation. Conventional encyclopedic definitions of multiculturalism are sublimed enough (if not idealised): *Multiculturalism is narrowly defined as a kind of identity politics and/or ideology of governance aiming to achieve equity between culturally different groups without annihilating all cultural differences* [Eriksen 2015]; *Multiculturalism refers to (1) the state of a society or the world in which there exists numerous distinct ethnic and cultural groups seen to be politically relevant; and (2) a program or policy promoting such a society* [Iverson 2015]; *Multiculturalism is ... policies and discourses that acknowledge the rights and needs of minoritized groups within the public realm, but which also control the terms of such integration* [Clayton 2020].

However the meaning of the word “*multiculturalism*” in today's British political discourse is severely denigrated in different contexts and by means of different lingual representations belonging to the lexical field associated with cultural and racial diversity: *Prince William's own godmother... Lady Hussey, 83, quit after she allegedly refused to believe black domestic abuse campaigner Ngozi Fulani was British and asked her: 'What part of Africa are you from?' ... **Black charity founder claims she was victim of 'prolonged racism'** at hands of Prince William's godmother* [Daily Mail. 30 November. 2022]; *Immigration and asylum are emotive subjects that politicians should take care about when choosing their language. Suella Braverman's description of the current migrant crisis as an “**invasion**” of Britain's south coast was unwelcome and unwise* [The Telegraph. 24 November. 2022]; *Mr*

Davis said the number of people from safe countries like Albania claiming asylum in the UK was "**paralysing the whole system**". "I want to **protect the asylum system for people who really need it**," he told [BBC News. 28 November. 2022]; Home Secretary Suella Braverman: We **have failed to control our borders** 2022 [BBC News. 24 November. 2022]. As empirical evidence shows, desublimation of the meaning of the political term "multiculturalism" has had a long and winding historical course. As early as the sixties the political discourse on this subject was rather radical: *Enoch Powell was a politician in the Conservative Party who **spoke out against non-white immigration** in the late 1960s. He claimed that **Britain would suffer racial violence**, like America had, if the government did not stop **non-white immigrants 'flooding' into the country, taking jobs and causing over-crowding*** [BBC Bitesize. 2022]. In later years political rhetoric became more mellow though the metaphoric representation of multiculturalism was far from venerated: *David Cameron's speech on immigration today warns of a '**discomfort and disjointedness**' in communities with large immigrant populations. This speech, along with his earlier comments in February that "State multiculturalism" has been **a failure**, signal a new hardening of policy towards immigration and migrant communities by government* [LSE Research Magazine. Spring 2011]. Teleological essence and purposefulness of sublimation and desublimation of the meaning of the word "multiculturalism" in the passages of political discourse listed above are actualised through contextual descriptions, metaphorically and with the help of explicit canonical and covert teleological explanations (taking jobs and causing over-crowding; non-white immigration; invasion; flooding; discomfort and disjointedness; failure; emotive subjects; prolonged racism; governance aiming to achieve equity between culturally different groups; to protect the asylum system for people who really need it; the world in which there exists numerous distinct ethnic and cultural groups seen to be politically relevant; and ...a program or policy promoting such a society).

In our turbulent time the notions of sublimation and desublimation of lingual representations of politically sensitive facts of reality may be of vital importance

because they can provoke intended or unintended collateral consequences of existential magnitude. The empirical material shows that sublimation (and desublimation for that matter) is characterised in political discourse by *overdetermination* of the meaning of a word through excessive use of isotopic signifiers belonging to the same lexical field: synonymic groups, epithets, metaphors, teleological explanations (either explicit or covert in the form of descriptive passages). With reference to sublimation lexical representations tend to reveal moral validity of certain facts of reality, probable purposes and possible consequences.

Література

- BBC Bitesize. 2022. URL: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/z9h9ycw/revision/5>
- BBC News. 24 November. 2022. URL: <https://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-63730054>
- BBC News. 28 November. 2022. URL: <https://www.bbc.co.uk/news/uk-63775337>
- Clayton J. "Multiculturalism". *International Encyclopedia of Human Geography (Second Edition)*, 2020. URL: [https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/multiculturalism#:~:text=Multiculturalism%20refers%20to%20\(1\)%20the,policy%20promoting%20such%20a%20society](https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/multiculturalism#:~:text=Multiculturalism%20refers%20to%20(1)%20the,policy%20promoting%20such%20a%20society)
- Daily Mail. 30 November. 2022.
- Eriksen T. H. "Multiculturalism". *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Second Edition, 2015. URL: [https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/multiculturalism#:~:text=Multiculturalism%20refers%20to%20\(1\)%20the,policy%20promoting%20such%20a%20society](https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/multiculturalism#:~:text=Multiculturalism%20refers%20to%20(1)%20the,policy%20promoting%20such%20a%20society)
- Holman C. Machiavelli and the Concept of Political Sublimation. *Italian Culture*. Vol. 35, Issue 1, 2017. Pp. 1-20.
- Howatson M.C. "Longinus on the Sublime". *The Oxford Companion to Classical Literature*. Third edition. Edited by M.C. Howatson. Oxford : Oxford University Press, 2013. 632 pp.
- Iverson D. "Multiculturalism". *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. (Second Edition), 2015. URL: [https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/multiculturalism#:~:text=Multiculturalism%20refers%20to%20\(1\)%20the,policy%20promoting%20such%20a%20society](https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/multiculturalism#:~:text=Multiculturalism%20refers%20to%20(1)%20the,policy%20promoting%20such%20a%20society)
- Kant I. Critique of Judgement. Transl. by Werner S. Pluhar. Indianapolis, Cambridge : Hackett Publishing Company, 1987. 575 pp.
- Longinus D. On Great Writing (On the Sublime). Transl. by G.M.A. Grube. Indianapolis : Hackett, 1991. 88 pp.
- LSE Research Magazine. Spring 2011. URL:

<https://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/multiculturalism-immigration-support-white-population/>

Lyotard J.F. Lessons on the Analytic of the Sublime. Transl. by E. Rottenberg. Stanford University Press, 1994. 264 pp.

Osborne P., Matthew C. "Walter Benjamin". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Edward N. Zalta (ed.), 2021. URL: <https://plato.stanford.edu/archives/fall2021/entries/benjamin/>

Pillow K. Sublime Understanding: Aesthetic Reflection in Kant and Hegel. Cambridge MA : MIT Press, 2000. 385 pp.

Scheler M. The Human Place in the Cosmos. Studies in Phenomenology and Existential Philosophy. Transl. by M. S. Frings and K. S. Frings. Evanston : Northwestern University Press, 2008. 104 pp.

Shevchenko O. I. Lingual Expression of Teleological Aspects of Meaning in English Publicistic Discourse. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*. Kosice, 2014. Vol. 2, № 1. Pp. 133-136.

Snodgrass M.E. Roman Classics. Notes. Lincoln. Nebraska : Cliffs Notes, 1988. 376 pp.

The Telegraph. 24 November. 2022. URL: <https://www.telegraph.co.uk/news/2022/11/01/what-labours-solution-channel-crisis/>

Wang M. Linguistic Semiotics. Peking University Linguistics Research. Singapore : Springer, 2020. 397 pp.

ШИМЯНОВА М. В.

(Запорізький національний університет)

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИКИ З ПРОСТОРОВИМ КОМПОНЕНТОМ У ПІВДЕННОАФРИКАНСЬКОМУ ВАРІАНТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Актуальність проблем вербалізації картин світу стимулювала зростання уваги до питомих розрядів лексики, зокрема позначень простору [Gozli 2018; Jódar-Sánchez 2015; Kozlova 2020; Li Heng 2018; Thiering 2014; Waliński 2014]. З одного боку, ці найменування віддзеркалюють особливості концептуалізації простору представниками тієї чи тієї лінгвокультури. З іншого боку, одиниці з просторовим значенням виявляються продуктивними основами морфологічної та семантичної деривації, а, отже, відтворюють знання, враження та оцінки різних аспектів життя і довкілля мовців, залучаються до вербалізації інших, ніж

простір, сегментів картини світу. Відтак важливим об'єктом мовознавчих досліджень виявляються одиниці з просторовим значенням, які формуються в процесі географічної дисперсії мови, наприклад, поліетнічної системи англійської мови, яка представлена первинними (національними) та вторинними варіантами, а також міксованими формами комунікації, поширеними на всіх континентах. Як зазначають дослідники [Bekker 2013], «з усіх колоніальних різновидів англійської мови» [т.с., с. 3] південноафриканський варіант (далі – ПАА) до цих пір залишається майже поза увагою мовознавців, а отже потребує поліаспектного вивчення.

Етимологічний аналіз лексики ПАА засвідчив різноманітність джерел її формування. Насамперед «голландська мова, а згодом і африкаанс, мали найпотужніший вплив на південноафриканський варіант англійської мови» [Silva 2012]. Наприклад, афр. *middel* “middle” + афр. *skot* “intermediate payment” → ПАА *middelskot* “an intermediate payment for a crop or wool clip”, голл. *over* “over” + голл. *berg* “mountain” → ПАА *overberg* “any region beyond mountains”. Основи англійського походження виявилися менш кількісними (*frontline* “any African country sharing a border with South Africa”, *frontier* “the boundary zone between the area under the control of Xhosa-speaking peoples and the area under colonial rule”). Поодинокими є лексичні одиниці, які походять від основ африканських мов регіону (*inkudhla* “the public courtyard before the gate of the cattle enclosure”). Етимологія окремих одиниць (*on the outers* “in the open”) залишилася невизначеною.

Голландська мова була джерелом як прямих, так і опосередкованих запозичень, наприклад, з португальської (порт. *curral corral* “enclosure, fold” вплинуло на голл. *koraal, kraal* та утворилося ПАА *out-kraal* “a kraal (a village) far from a farm homestead”), що урізноманітнює словниковий склад південноафриканського варіанта англійської мови.

У ході дослідження було з'ясовано, що одиниці з просторовим значенням утворено різними шляхами. Водночас значення лексичних одиниць виходять за межі групи простір. До способів творення просторової лексики у ПАА

належать:

- гібридизація, яка відбувається шляхом поєднання основ різної етимології (африкаанс та голландська – афр. *voor* “front” + голл. *kamer* “chamber” → ПАА *voorkamer* “any front room”, афр. *laer* + голл. *lager, leger* “camp” → ПАА *in laager, into laager* “in, or into, a defensive and fortified state”, афр. *sononder* + голл. *zonsondergang* → ПАА *sun-under* “sunset”, африкаанс та англійська – *hendsop* “hands up”);

- запозичення з контактних мов (афр. *uitklaar* → ПАА *to klaar (clear) out* “to get out of an unpleasant situation”, фанагало *lapasayid* “there”, де *sayid* походить від англ. *side* → ПАА *lapa side* “that side”; зулу *izulu* “sky” → ПАА *pezulu* “up, above, on, on top of”);

- аналогія (англ. *down tools* “to strike” та ПАА *chalkdown* “a teachers’ strike”);

- калькування (афр. *agterveld* (*agter* “back” + *veld* “countryside”) → ПАА *backveldt* “rural communities”, афр. *laeveld* (*lae* “low”) → ПАА *lowveld*, афр. *middelveld* (*middel* “middle”) → ПАА *middleveld*).

«Оскільки мови завжди втілені в індивідах, які знаходяться у певному місці» [Andresen, Carter 2016], мова віддзеркалює простір та умови існування мовців, що стимулює в ПАА формування позначень топографічних реалій (***highveld***, ***middleveld***, ***lowveld***), регіонів за межами гір (***overberg***), прикордонних територій (***frontline***, ***frontier***), природних явищ (*to be down* “to be in flood”) тощо.

Отже, в ПАА лексика з просторовим компонентом виявилася різноманітною з огляду на джерела та способи формування. За етимологічним критерієм переважають запозичення з різних контактних мов. Багатомовність визначає шляхи утворення одиниць з просторовим значенням та їх морфологічну структуру. Переважають композити, які утворилися внаслідок гібридизації, аналогії та калькування.

Література

Gozli D., Lockwood P., Chasteen A., Pratt J. Spatial metaphors in thinking about other people. Visual Cognition, 2018. URL: <https://doi.org/10.1080/13506285.2018.1445153> (дата звернення:

10.01.2022).

Jódar-Sánchez J. The Spatial Language of Time. Metaphor, Metonymy and Frames of Reference. *Metaphor and the Social World*, 2015. Vol. 5. No. 1. P. 155-163.

Kozlova T. Cultural variation of orientational metaphors in pluricentric English. *Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика*, 2020. Київ: Ліра-К. С. 126-132.

Li Heng, Cao Yu. Time will tell: Temporal landmarks influence metaphorical associations between space and time. *Cognitive Linguistics*, 2018. URL: 10.1515/cog-2017-0043 (дата звернення: 20.01.2022).

Thiering M. Figure-Ground Reversals in Language. *Gestalt Theory*, 2014. Vol. 18. No. 3/4. P. 245-276.

Waliński J. Complementarity of Space and Time in Distance Representations. Poland: Łódź University Press, 2014. 295 p.

Bekker I. The Formation of South African English. A re-evaluation of the role of Johannesburg in the history of South African English. *English Today*, 2013. Vol. 29, Is. 1, P. 3-9. URL: DOI: <https://doi.org/10.1017/S0266078412000454> (дата звернення: 15.01.2022).

Dictionary Unit for South African English, 2022. URL: <https://www.dsae.co.za/more/legal-notice> (дата звернення: 15.01.2022).

Silva P. South African English, 2012. URL: <https://public.oed.com/blog/south-african-english/> (дата звернення: 15.01.2022).

ШИРОКОВА І. І.

(Запорізький національний університет)

ГІПЕРБОЛА ЯК ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЄВИЙ ЗАСІБ АКТУАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКОЇ КАРТИНИ СВІТУ В. БЛЕЙКА

Репрезентація ключових концептів індивідуально-авторської картини світу В. Блейка здійснюється через поєднання вербальних та візуальних художніх засобів. У такий спосіб поет втілює складну систему асоціацій, образів і символів, яка віддзеркалює його світогляд, цінності й емоції. Художні засоби створюють образність, яка є визначальною платформою у формуванні картини світу.

Застосування лінгвокультурологічного та лінгвокогнітивного підходів у дослідженні індивідуально-авторської картини світу В. Блейка дозволило здійснити аналіз індивідуальної мовної системи поета, в якій виявляється специфіка авторського художнього мислення й бачення світу, та виокремити мовні та образні засоби.

В актуалізації індивідуально-авторської картини світу В. Блейк використовує стилістичні засоби різних рівнів – фонетичного, лексичного й синтаксичного. Вони ідентифікують його ідіостиль, відображають пізнавальну діяльність та емоційний досвід автора, дозволяють йому висловлювати думки та враження, що відрізняються від загальноприйнятих вербальних репрезентацій, і створити нові комплексні концепти з простих усталених ідей.

Одним з частотних лексичних стилістичних засобів в творах В. Блейка є гіпербола, роль якої полягає в інтенсифікації міри вияву ознаки й розкритті емоційного сприйняття цієї ознаки.

Дослідники погоджуються в тому, що у сприйнятті гіперболи центральну роль відіграє контекст [Claridge 2011, с. 12], оскільки поза ним вона може бути невірно інтерпретована.

В художніх творах гіпербола використовується у пейзажних описах, виступає засобом характеристики персонажів і характеризує не лише зовнішність, а й внутрішні риси людини [Майборода 2018, с. 29].

Цей художній засіб дозволяє автору змодельовати хронотоп свого світу, встановити закономірні й суттєві темпорально-просторові зв'язки: пор. ознаки 'необмеженість' та 'всеосяжність' – “*And throughout **all Eternity** / I forgive you, you forgive me*” [Blake], “*For not one sparrow can suffer, & **the whole Universe** not suffer also*” [Blake]). В. Блейк уживає іменники, що містять семи цих ознак разом із прикметниками-інтенсифікаторами (*all* + N ‘NO LIMITS’, *whole* + N ‘COMPLETE’) [Широкова 2021, с. 170]. Автор створює образ неосяжного Всесвіту, в його уявленнях простір всеосяжний, не лише той, що оточує людину, а й внутрішній, той, що всередині неї.

В творах різних авторів досить часто гіпербола використовується у

поєднанні з іншими мовними засобами – порівняннями, метафорами, персоніфікацією [Mintsys 2021, с. 178]. В. Блейк також поєднує цей засіб іншими, зокрема з оксюмороном: “*Hold **Infinity** in the **palm** of your hand*” [Blake] для відтворення зв’язків між простором і часом, які в уявленнях поета амбівалентні.

У творах В. Блейка гіперболізації зазнають також ознаки квантитативності й інтенсивності, за допомогою яких концептуалізовано просторову, темпоральну й емоційну сфери (“*all the **thousand thousand** spirits*” [Blake], “*his voice / Is heard **throughout the Universe***” [Blake], “*the **Enormous Spirit***” [Blake], “*Where the impressions of Despair & Hope enroot **forever** / A world of Darkness*” [Blake]. Значимим для поета є саме внутрішній світ людини, його емоційна й духовна складові. Уживанням гіперболи досягається акцентуація цих концептосфер, могутності й глибини душі людини. Отже, у гіперболізації емоційних і духовних концептів В. Блейк застосовує механізм адитивності – поєднання емоційної й інтенсивної ознак, просторової чи темпоральної з квантитативною ознакою [Широкова 2021, с. 170].

Гіпербола виступає в творах В. Блейка не лише мовним стилістичним засобом, а й художнім прийомом. Гіперболізація розміру й метафоричність демонструється у вигляді величезних “воріт Стоунхенджа”, об’ємність яких збільшена вдалим вибором перспективи їх зображення. Порівняно з ними три постаті людей в довгому одязі здаються дуже маленькими на ілюстрації до поеми “Єрусалим”.

Отже, гіпербола виступає значущим художньо-мовленнєвим засобом актуалізації індивідуально-авторської картини світу В. Блейка, що інтенсифікує міри вияву ознаки й розкриває емоційне сприйняття цієї ознаки, бере участь у створенні нових комплексних концептів у просторовій, темпоральній й емоційній сферах.

Література

Майборода Н. Образні засоби у мовно-художній картині світу Дмитра Яворницького. *Південний архів (філологічні науки)*. 2018 С. 27-30.

Широкова І. І. Специфіка та мультимодальні засоби актуалізації індивідуально-авторської картини світу В. Блейка [Текст] : дис. ... д-ра філософії за спец. 035 "Філологія". Запоріжжя, 2021. 295 с.

Blake W. Poems from Rossetti Manuscript. Part 2. URL: <http://public-library.uk/ebooks/11/10.pdf> (access date 15.02.2018).

Blake W. Poems from the Pickering Manuscript. URL: <http://www.public-library.uk/ebooks/75/26.pdf> (access date 15.02.2018).

Blake W. The Four Zoas. URL: <http://www.public-library.uk/ebooks/36/85.pdf> (access date 15.02.2018).

Blake W. & Lessing J. Rosenwald Collection. (1832) *Jerusalem, the emanation of the giant Albion.* [London Printed by W. Blake, i.e. 1832?] [Pdf] Retrieved from the Library of Congress. URL: <https://www.loc.gov/item/48038103/> (access date 15.02.2018).

Claridge C. Hyperbole in English : A Corpus Study of Exaggeration. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. 299 p.

Mintsy E., Mintis Iu., Pavliuk I. English Hyperbole in Contemporary Women's Fiction Prose (A Study of Sophie Kinsella's Novels). *Записки з романо-германської філології*. 2021. Вип. 1 (46). С. 175-187.

Наукове видання

Тези доповідей

XIV Міжнародної наукової конференції

“Іноземна філологія у ХХІ столітті”

(25 листопада 2022 р.)

Відповідальний за випуск: Залужна М. В.

Коректор: Кононенко О. А.